Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

U NÁS

Knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje

A přece vystavujeme!

Projekt Umění do výloh SVK Hradec Králové

Výstava na stromech Černilov

Výstava ve výloze Chlumec nad Cidlinou

Výzva z plotu Třebechovice pod Orebem

MK ČR E 14191 ISSN 0862-9366 Ročník 31 (2021), číslo 2 https://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas.aspx

U NÁS

Knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje

Čtvrtletník
Náklad: 600 výtisků
Určeno knihovnám Královéhradeckého kraje

Vychází s finanční podporou Královéhradeckého kraje

Šéfredaktor: Mgr. Petra Řoutilová

Redakční rada:
Mgr. Jana Benešová, Bc. Vladimíra Buchtová, Ester Horáková, Bc. Kateřina Hubertová, Mgr. Marta Lelková, PhDr. Olga Pitašová, Bc. Eva Semrádová, Mgr. Marta Pešková Staníková, Mgr. Eva Svobodová, Markéta Tučková, Mgr. Vanda Vaníčková, Ph.D.

Korektury: PhDr. Božena Klabalová

Sazba, tisk: AD reklama, s. r. o., Trutnov

Vydává Studijní a vědecká knihovna
Hradecká 1250
500 03 Hradec Králové
tel. 494 946 200
e-mail: unas@svkhk.cz
https://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas.aspx

Inzerci přijímá redakce.
Za původnost a obsahovou správnost ručí autor.
Nevyžádané příspěvky se nevracejí.

Toto číslo vyšlo 10. 6. 2021.

MK ČR E 14191
ISSN 0862-9366 (Print)
ISSN 2571-4597 (Online)

Copyright 2021 SVK HK
Všechna práva vyhrazena. Žádná část nesmí být reprodukována, uchovávána v rešeršním systému nebo šířena jakýmkoliv způsobem bez předchozího písemného souhlasu vydavatele.

KONTAKTY

Studijní a vědecká knihovna, Hradecká 1250, 500 03 Hradec Králové

Telefonní ústředna:	**494 946 200**
Ředitelství:	**205**
Public relations:	**203**
Oddělení služeb knihovnám:	**224**
Meziknihovní služba:	**219**

OBSAH ČÍSLA

Na slovíčko
Zahrada stvořená pro čtení 3

Šumné knihovny
Soukromou knihovnu po zesnulém prof. PhDr. Vladimíru Wolfovi získá trutnovské muzeum 4

Naše téma
Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka 5
S knížkou do života / Bookstart ČR 9
BOOKPORT – moderní online knihovna 12
Poznejte rozmanitost současné české literatury. Představujeme projekt Spisovatelé do knihoven 14
Čtení a jeho proměny 15
Udržitelnost v knihovnách 16

Prostory a vybavení knihoven
Čtení a vzdělávání venku 17
Za knihovnou v Hulíně je nová relaxační zahrada 19
Knihovní altán v městě krajky 21

Nové trendy
Práce z domova 23
Bezkontaktní půjčovní v Královéhradeckém kraji 25
Knihovnice v kraji divů a před monitorem 27

Zaujalo nás
Stručně o výstavě Čteme. Čteme? Čtěme! 29

Jak na to
Netradiční aktivity knihoven v době covidové 31
Knihovny, instituce činu a adaptace 34

Trocha odbornosti
Syndrom profesního vyhoření u pracovníků knihoven 36

Stalo se
Vysílání z Jičína o seriálu Božena 37
Online spojení z Berlína přes Jičín do Náchoda 39
Čtenář roku 2021 – e-čtenář za SKIP 08 Východní Čechy 40
Noc s Andersenem 2020 aneb O tom, jak nocování mělo být, a nakonec nebylo a pak zase mělo být, a nebylo, ale nakonec přece jen bylo... 41
Kdo probudí spící panny? 45
Učíme se příběhem. Burza nápadů Nové školy, o. p. s. 46
Udržme se… už potřetí… 47

Okénko
Komiksy jako vstupní brána do světa literatury 49

Poklady knihovních fondů
Opis Mattioliho herbáře z let 1739–1740 51

Kdo je
Četba (i knihovna) jako denní chléb aneb Kdo je Eva Semrádová 52

Z dějin knihovnictví v našem kraji
100 let Obecní knihovny v Batňovicích 54

Tipy a náměty
Když vás Foucault budí ze spaní 57

Nekrolog
PhDr. Josef Vlček, CSc. 58

Obálka:
A přece vystavujeme!
Plakát kampaně ke čtenářství

Foto nad Do čísla přispěli:
Noc s Andersenem 2020

Fotografie použité v tomto čísle jsou z archivů jednotlivých knihoven nebo z jejich webových stránek.

Zahrada stvořená pro čtení

Petra Řoutilová

Milé kolegyně, milí kolegové,

blíží se léto a s ním ten hezký čas, kdy si můžeme vzít dovolenou a v klidu si číst. Nejlépe si číst někde venku na zahradě či na louce. A právě čtení a venkovní prostory jsou mimo jiné tématem druhého letošního čísla zpravodaje.

Čtení propagují tři projekty, o kterých se dočtete v rubrice **Naše téma**. Jednou z nejúspěšnějších aktivit v oblasti dětského čtenářství je projekt *Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka*. Velmi úspěšným projektem z této oblasti je i *S knížkou do života / Bookstart* či projekt *Spisovatelé do knihoven*. A věřím, že si v rámci této rubriky rádi přečtete i rozhovor s literárním historikem a teoretikem prof. Jiřím Trávníčkem, který odpovídá na mé otázky ohledně proměny čtenářství od počátku až k dnešku. Pokud by se vám v létě stalo, že jste si z knihovny zapomněli vzít knížku na dovolenou, můžete pomoc hledat v článku *BOOKPORT – moderní online knihovna*.

V rubrice **Prostory a vybavení knihoven** naleznete to mnou na začátku slibované propojení se zahradou či loukou. Rubrika přináší dva články zaměřené na venkovní prostory knihoven v Hulíně a Vamberku. V obou případech se jedná o revitalizaci zanedbané zahrady. V Hulíně se proměnila plocha zhruba o velikosti 1000 m^2 na oddechový prostor nejen pro knihovnu, ale i veřejnost. Ve Vamberku na zahradě vznikl dokonce i knihovní prosklený dřevěný altán.

Nové trendy se zaměřují především na způsob práce knihovníků, kterou si vynutila covidová doba. Takovým článkem je *Práce z domova*. Popisuje fenomén dnešní doby, jeho administrativu, klady i zápory. Článek *Bezkontaktní půjčování v Královéhradeckém kraji* mapuje snahu knihoven našeho kraje vyjít vstříc čtenářům na základě epidemiologických doporučení vlády. Třetí příspěvek této rubriky *Knihovnice v kraji divů a před monitorem* popisuje náročný přerod práce s dětmi z tradičního „offline“ setkávání na online přenosy.

Jak na to přináší *Netradiční aktivity knihoven v době covidové*. Jedná se o výsledky soukromého průzkumu autorky článku Zlaty Houškové, přičemž knihovny Královéhradeckého kraje byly v tomto průzkumu značně zastoupeny. Na článek navazuje Vanda Vaníčková a její *Knihovny, instituce činu a adaptace*, kde vypichuje aktivity, které by stálo za to udržet i do budoucna, a vyzdvihuje schopnost knihovníků přizpůsobit se každé situaci.

Rubrika **Stalo se** ani tentokrát nezeje prázdnotou. Během jara proběhlo například *Vysílání z Jičína o seriálu Božena* s jednou ze scenáristek Martinou Komárkovou. Úspěšné bylo také *Online spojení z Berlína přes Jičín do Náchoda* s uznávaným českým autorem Jaroslavem Rudišem. V průběhu března se uskutečnila i nominace *(e-)Čtenáře roku 2021*. V rubrice se ohlédneme za *Nocí s Andersenem 2020* nebo se podíváme na Umění do výloh v článku *Kdo probudí spící panny*. A to stále není všechno. ☺

Důležitá informace na vás čeká v rubrice **Kdo je**. Představuje se v ní nová posila redakční rady Bc. Eva Semrádová, která vlastně není tak úplně nová. Už delší dobu pro vás připravovala nejprve rubriku **Webové stránky knihoven** a nyní **Prostory a vybavení knihoven**. Bylo přirozeným krokem ji přivítat i v redakční radě zpravodaje a my jsme rádi, že ji máme.

Pro rubriku **Poklady knihovních fondů** jsme tentokrát oslovili jičínské Muzeum hry. Jako svůj poklad představují Opis Mattioliho herbáře z let 1793–1740.

100 let obecní knihovny v Batňovicích mapuje rubrika **Z dějin knihovnictví v našem kraji.**

Bohužel, tentokrát otiskujeme i **nekrolog**. V polovině března nás opustil PhDr. Josef Vlček, CSc., bývalý ředitel Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové (1985–2001) a také bývalý člen redakční rady zpravodaje U nás.

Za celou redakci zpravodaje U nás vám přeji klidné léto s pěknou knížkou.

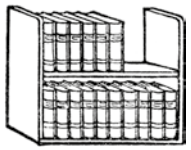

Soukromou knihovnu po zesnulém prof. PhDr. Vladimíru Wolfovi získá trutnovské muzeum

Vlastimil Málek

Historik, vysokoškolský pedagog a v letech 1999–2005 děkan Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové prof. PhDr. Vladimír Wolf zemřel dne 23. prosince 2019 ve věku 77 let. Jednalo se o nepřehlédnutelnou osobnost východočeské historické vědy a neúnavného organizátora vědeckého života.

Narodil se roku 1942 v Jaroměři, kde absolvoval gymnázium. Poté vystudoval historii a český jazyk na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V roce 1965 nastoupil jako historik do Muzea Podkrkonoší v Trutnově. Přestože byl pro své občanské postoje v letech 1968–1969 roku 1970 z muzea vyhozen, město Trutnov se mu do konce života stalo bydlištěm, ke kterému získal velmi hluboký vztah. Prof. Wolf publikoval stovky historických, archeologických a onomastických statí, napsal několik knih a redigoval řadu vynikajících historických sborníků. Jeho celoživotní láska k historii se projevila také v systematickém budování vlastní odborné knihovny. Již za svého života projevil přání, aby tuto knihovnu po jeho úmrtí získalo Muzeum Podkrkonoší v Trutnově, se kterým do svých posledních dnů úzce spolupracoval.

V roce 2020 trutnovské muzeum kontaktovali pozůstalí po prof. PhDr. Vladimíru Wolfovi, a sice manželka paní Marta Wolfová se syny Ing. Vladimírem Wolfem a Mgr. Ondřejem Wolfem, Ph.D., s velkorysou nabídkou bezúplatného darování celé této rozsáhlé knihovny. Bylo dohodnuto, že knihovna bude muzeu věnována prostřednictvím města Trutnova, jež je jeho zřizovatelem.

V současné době je vyhotovován soupis titulů z této knihovny. Odhadem se jedná o cca sedm tisíc svazků monografií, jednorázových sborníků i periodik. Plynulost zpracování takto rozsáhlého souboru bohužel značně komplikují opatření v souvislosti s pandemií virové nemoci covid-19, zejména dlouhodobá absence několika pracovníků odborného oddělení, včetně paní knihovnice. Přesto lze doufat, že v průběhu roku 2021 bude nakonec celý soubor katalogizován a zpřístupněn veřejnosti k prezenčnímu studiu v Knihovně Muzea Podkrkonoší Trutnov, která je základní knihovnou se specializovaným knihovním fondem. Vedení muzea se rozhodlo, že soubor získá samostatnou řadu evidenčních čísel a bude uchováván jako celek, který ponese z úcty k památce prof. PhDr. Vladimíra Wolfa interní označení **Wolfova knihovna**.

Starosta města Trutnova Mgr. Ivan Adamec, paní Marta Wolfová a ředitel Muzea Podkrkonoší v Trutnově PhDr. Vlastimil Málek s částí knihovny. Foto: Miloš Šálek, 2020.

Z hlediska obsahové skladby se jedná převážně o odbornou nebo popularizační literaturu z oborů historie, archeologie, kastelologie a onomastiky, a to české, slovenské, polské, rakouské a německé provenience. Velmi významně je zastoupena literatura zaměřená na města Trutnov a Jaroměř, potažmo na oblast Trutnovska a Náchodska. Vzhledem ke skutečnosti, že prof. Wolf po řadu desetiletí aktivně spolupracoval s polskými historiky a institucemi, obsahuje knihovna též četná polonika, silesiaka a glacensia. Dějiny Slezska, resp. Kladska, byly jedním z badatelských témat prof. Wolfa, který byl též zakladatelem a dlouholetým předsedou česko-polské Kladské komise historiků. V knihovně přirozeně nechybějí ani sudetika. Zastoupeny jsou rovněž edice písemných historických pramenů, především středověkých.

Z nejstarších a nejcennějších titulů k regionu severovýchodních Čech lze uvést spisek o Janských Lázních z konce 17. století od Jiřího Ignáce Hettmayera *Ursprung / Gelegenheit / Alter-Beschreibung / Würckung / Nutzen und Gebrauch Des Uhralten Johannis-Bad* (Kladsko 1688). Z 18. století je to patnáctý díl *Topographie des Königreichs Böhmen* od Jaroslava Schallera, popisující Královéhradecký kraj (Praha – Vídeň 1790). Schallerova Topografie nicméně patří k celkem běžně dostupným titulům. Naproti tomu průvodce po Krkonoších, zahrnující jednak stručný topografický popis od Franze Fuße *Versuch einer Topographischen Beschreibung des Riesengebirges* (Drážďany 1791), jednak postřehy J. Jiraska, T. Haenkeho, A. Grubera a F. Gerstnera *Beobachtungen auf Reisen nach dem Riesengebirge* (Drážďany 1791), patří k titulům vzácnějším. Stejně tak je vzácný dvousvazkový popis Krkonoš od J. K. E. Hosera *Das Riesengebirge in einer statistisch-topographischen und pittoresken Uebersicht* (Vídeň 1803–1804), zejména proto, že obsahuje barevnou přílohu znázorňující dobové kroje německého obyvatelstva české strany Krkonoš, která často v jiných exemplářích chybí.

Na závěr ještě alespoň po jednom skvostu z Náchodska a Trutnovska. V knihovně po zesnulém prof. Wolfovi se nachází útlý svazek pověstí náchodského panství, sebraných hronovským ranhojičem Markem Tellerem a vydaných tiskem pod názvem *Sagen der Herrschaft Nachod in Böhmen* (Praha 1839). Naprosto unikátní jsou pak tiskem vydané dějiny města Trutnova a okolí od Ignáce Püschela, řídícího učitele v Radvanicích, nesoucí název *Geschichte der königl. Leibgedingstadt Trautenau, der Städtchen Schatzlar, Pilnikau, Eypel und umliegenden sechzig Dörfer* (Praha 1847). Tento titul není dosud přístupný v žádné veřejné knihovně v České republice.

Muzeum Podkrkonoší v Trutnově si rozhodnutí rodiny Wolfovy o darování celé knihovny upřímně váží a zároveň věří, že se jedná o nejlepší formu zachování památky prof. PhDr. Vladimíra Wolfa pro budoucí generace. Doufejme, že budou knihovnu hojně využívat i studenti historických věd a dalších oborů. Práce se studující mládeží byla prof. Wolfovi po celý život vlastní a považoval ji za naprosto zásadní.

Kontakt na autora: malek@muzeumtrutnov.cz

ČTENÁŘSTVÍ

Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka

Projekt SKIP ČR a zkušenosti knihoven

Zlata Houšková

Cílem tohoto projektu je přivést děti od počátku školní docházky do knihoven, vytvářet u nich návyk na pravidelné čtení, rozšiřovat jejich čtenářskou a informační gramotnost, oceňovat jejich čtenářské dovednosti a tím propagovat čtenářství v rodině, škole a obci.

Projekt probíhá od roku 2008 (autorka: zesnulá Mgr. Ivana Hutařová, členka Klubu dětských knihoven (KDK) SKIP). Po třech letech, kdy skončila podpora Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, převzal v roce 2011 garanci za projekt SKIP a od té doby projekt s podporou

partnerů pořádá a finančně zajišťuje. Jde o jednu z nejúspěšnějších aktivit v oblasti dětského čtenářství, která propojuje knihovny se školami. Počet zapojených knihoven (s návazností na spolupracující základní školy (ZŠ) a obce) přesáhl 500 (ročně kolem 35 000 dětí).

Do projektu přihlašuje žáky prvních tříd ZŠ veřejná knihovna ve spolupráci se školami v místě působnosti. S žáky pak pracuje nad rámec obvyklých knihovnických aktivit: od listopadu do května připraví pro prvňáčky nejméně jednu návštěvu knihovny (prohlídka knihovny, seznámení se službami), následně pořádá další akce vedoucí k rozvoji zájmu o četbu (společná čtení, besedy s tvůrci knih, besedy o knížkách, výstavy…). Děti se v knihovně seznamují se zajímavými knižními tipy, zvykají si na pravidelnou četbu a zároveň se učí prezentovat přečtený text vlastními slovy. Včasné zvládnutí čtení s porozuměním jim pomáhá úspěšně zvládat vyučovací předměty a vytváří základ pro pozdější úspěšné studium.

Odměnou za úspěšné absolvování projektu je pro všechny zúčastněné děti „knížka pro prvňáčka" – původní česká novinka napsaná, ilustrovaná a vydaná výhradně pro účastníky projektu, kterou v běžné knihkupecké síti nelze minimálně tři roky koupit.

Projekt je vyhlašován vždy koncem prvního čtvrtletí školního roku (listopad), přihlášení je možné obvykle do konce ledna. Od listopadu již probíhají potřebné aktivity knihoven s třídami. Knihy jsou distribuovány v květnu, aby mohly být předány do konce školního roku. Ve většině knihoven je předávání spojeno s tzv. pasováním na čtenáře či rytíře Řádu čtenářského; není to sice povinné, ale tak slavnostní okamžik si málokterá knihovna nechá ujít. Pasování obvykle provádí král, královna, rytíř či jiná významná osoba; někdy je to starosta obce, jindy ředitel knihovny, ředitel školy, učitel apod. Někdy jsou to kostýmované osoby, jindy civilní; koná se v prostorách knihovny, obřadních síních či jiných reprezentativních prostorech města; vše záleží na místních podmínkách a zvyklostech. Obřadu bývají často přítomni i rodiče. Před vlastním pasováním musí děti prokázat, že se za první rok ve škole naučily řádně číst.

Vlastní aktivity knihovny v projektu nevyžadují zvláštní náklady. Vydání knížek pro prvňáčky a náklady související si mezi sebe dělí SKIP a jeho partneři, zvláště nakladatelství Triton, které knihy vydává. Od roku 2019 část nákladů přebírají také obce: objednávající knihovna, resp. obec uhradí 20 Kč za každý dodaný exemplář knížky.

Důležitá upozornění:

- Knihovna hlásící se do projektu musí být institucionálním členem SKIP ČR. Přihlášení je možné na adrese: https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/formulare/knizka-pro-prvnacka-objednavka.
- Veškeré informace o projektu jsou průběžně zveřejňovány na webu SKIP a rozesílány prostřednictvím e-konference Andersen; je proto nezbytné se do konference přihlásit a průběžně ji sledovat.
- Je povinné pořizovat průběžnou fotodokumentaci aktivit a hodnoticí zprávu za konkrétní rok.

Více o projektu na: https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka (včetně přehledu dosud vydaných knížek pro prvňáčka).
Logo akce: https://skipcr.cz/co-je-skip/publikace/loga-ke-stazeni
Kontakt na garanta akce: PhDr. Roman Giebisch, Ph.D.: roman.giebisch@nkp.cz, tel.: 739 614 027

V našem kraji se do projektu zapojuje řada knihoven. Tři z nich se nám podařilo do uzávěrky aktuálního čísla zpravodaje oslovit.

Jak projekt Knížka pro prvňáčka hodnotí, nám řekla kolegyně z dětského oddělení **Heldovy městské knihovny Třebechovice pod Orebem** (https://hmk.webk.cz/) ***Monika Malá***.

Proč se knihovna do projektu zapojila?

Podle mě jde o skvělý nápad. Chtěla jsem třebechovickým prvňáčkům dopřát radost z toho, že každý z nich dostane jedinečnou knížku, kterou nelze koupit ani vypůjčit v knihovně. Je zkrátka vyrobena speciálně pro něj. Navíc jsou náklady minimální, takže knížku dostane opravdu každý prvňáček (pravidelně kupujeme cca 70 knížek). Navíc mi vyhovuje volnost ve vlastní realizaci projektu, např. akce pro děti si můžeme koncipovat sami, předávání si můžeme udělat po svém…

V čem vidíte přínos projektu?

Radost z obdarování dětí; učitelky mi několikrát řekly, že pro některé děti je to jediná kniha, kterou dostanou. Samozřejmě možnost dobré prezentace knihovny ve městě. Zároveň dobrý pocit ze zapojení knihovny do celostátního projektu.

Co považujete za problémy či potíže projektu?

Zapojení do projektu má velmi jednoduchá pravidla, podmínky nejsou složité. Knížky vždy dorazily v požadovaném počtu a včas. Spolupráce se školou je dobrá.

Jen jednou jsem měla VELKÝ problém, když mi paní učitelka uprostřed slavnostního pasování sdělila, že si chlapeček Ondra pasování nezaslouží, protože neumí všechna písmena. Jako Kašpárek jsem pak měla co dělat, abych chlapečka rozveselila a vyšli jsme z toho oba se ctí. Od té doby se vždy dopředu ptám, jestli opravdu budou všichni pasováni na čtenáře, a pokud ne, řeším to předem.

Další aktivity na podporu čtení…

Třebechovická knihovna se účastní dalších projektů, jako jsou např. Lovci perel. Spolupracuje s místní organizací Domeček, pro niž dělá 4x ročně akci pro maminky s dětmi. Připravuje lekce kritického myšlení pro školy. Pravidelně připravuje celoroční hru pro děti.

V době pandemie připravila kolegyně Malá **pro děti z 1. stupně** (všimla si, že děti nechodí k okénku) **„knihotašky"** čili balíček knih obsahující podle určitých indicií (dosavadní výpůjčky, věk, pohlaví ad.) 1 komiks, 1 knížku naučnou, 1 „vyráběcí", 1 pro samostatnou četbu, 1 pro čtení s rodiči aj.

Obrátili jsme se také na **Městskou knihovnu v Hořicích** (https://knihovna.horice.org/). Své odpovědi nám laskavě zaslala kolegyně ***Stanislava Najmanová***, vedoucí knihovny a knihovnice v knihovně pro děti.

Pasování 2017

Proč se knihovna do projektu zapojila?

Naše knihovna se do projektu Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka zapojila již v prvním ročníku ve školním roce 2008/2009. Důvod, proč jsme neváhali, byl jednoduchý. Výchova ke čtenářství byla vždy prioritou v činnosti oddělení pro děti a mládež. Pravidelné návštěvy prvňáčků minimálně dvakrát ročně byly samozřejmostí, spolupracovali jsme i na školních projektových dnech, pasovali prvňáčky. Díky projektu jsme získali možnost sloučit tyto aktivity pod hlavičkou celostátního projektu s krásným zakončením v podobě slavnostního předávání knížky každému přihlášenému prvňáčkovi. Takové nabídce nešlo odolat. V rámci projektu se spolupráce s učitelkami prvních tříd ještě rozšířila a upevnila. Do pravidelných aktivit přibyla i venkovní pohádková šipkovaná, připravovaná jednotlivě pro každou ze tří základních škol. Do projektu se zapojují všechny třídy z těchto ZŠ a spolupráce probíhá k oboustranné spokojenosti.

V čem vidíte přínos projektu?

Jak už jsem uvedla, projekt nám umožňuje začlenit aktivity pod hlavičku jednoho projektu se slavnostním zakončením. Přínosů je však více. Knížka, kterou si prvňáček přináší domů spolu s pamětním listem a nabídkou bezplatné registrace, umožňuje prezentaci služeb knihovny rodičům dětí a jejich blízkým. Slavnostní předávání knížek probíhá vždy ve spolupráci s vedením města. Předávající je aktivně zapojen do programu a díky tomu získává lepší představu o náplni knihovnické práce i potřebách knihovny. Setkání rozhodně prospívá společné komunikaci. Prezentace celostátního projektu v médiích zvyšuje prestiž knihovnické profese. Naši uživatelé už dobře znají rozmanitost a důležitost naší práce, ale stále je co zlepšovat. V neposlední řadě nám práce v rámci projektu přináší radost.

Už jsem čtenář 2018

Co považujete za problémy či potíže projektu?

V začátcích projektu jsme měli trochu problém s financováním. Proto jsme požádali o sponzorství jednu hořickou firmu. Vyšli nám vstříc a důvod, proč se o tom zmiňuji, byla jejich následná odezva. Podporu Knížky pro prvňáčka vybrali jako nejsmysluplnější projekt, který podpořili.

Myslím, že velké poděkování patří v této souvislosti SKIPu a Tritonu, protože doplatek 20 Kč na knížku je opravdu zanedbatelný. Knížka pro prvňáčka u nás běží naprosto bezproblémově, a to i v době covidové.

Chcete zmínit nějakou další vlastní aktivitu na podporu čtení, která vám dělá radost?

Za současné situace máme radost z toho, že literární procházky pro prvňáčky a druháky, které připravujeme, uvítaly všechny paní učitelky hořických základních škol. Umožňují nám zůstávat s dětmi v kontaktu a motivovat je k návštěvě knihovny a ke čtení.

Do třetice nám své odpovědi zaslala ***Mgr. et Bc. Jana Žárská***, vedoucí **Místní knihovny v Černilově** (https://knihovna.cernilov.eu/).

Proč se knihovna do projektu zapojila?

Místní knihovna v Černilově se do tohoto projektu zapojila asi před 13 lety, báječně ho zde zakořenila moje předchůdkyně Eva Skákalová. Je to výborně vymyšlený projekt, skvělá možnost, jak oslovit prvňáčky a naladit je pro čtení. Pochvaluji si taky spolupráci se zdejší Masarykovou jubilejní základní školou v Černilově. Snažím se každý rok vymyslet pro pasování prvňáčků na čtenáře nějaké nosné téma. Většinou bývá spojené s významným výročím, např. spisovatelů či osobností historie. Během první třídy se setkáváme s prvňáčky v knihovně při informačních lekcích či při venkovní šipkované s úkoly nebo při jiných akcích. Na konci školního roku probíhá slavnostní pasování prvňáčků na čtenáře na zahradě Kulturního a spolkového domu v Černilově (případně uvnitř). Bývá to taková zahradní slavnost spojená se soutěžemi na stanovištích, ceremonií slibu čtenářů a pasováním, kdy prvňáčci obdrží šerpy a knížky. Samozřejmě nezapomínáme na přípitek a občerstvení, často spojené s originálním pohádkovým dortem! Slavnosti se účastní jak první třídy se svými paními učitelkami, tak diváci – rodiče, prarodiče, sourozenci, jsme rádi, když zavítá pan ředitel školy nebo paní zástupkyně. Naše knihovna je bohužel prostorově malá, ale toto je skvělá náhrada.

Co to tobě/knihovně dává?

Je to skvělá možnost, jak oslovit děti, které se během prvního školního roku samy naučí číst, a také jejich rodiče či prarodiče. Dát jim vědět, že v obci mají veřejnou knihovnu, do které mohou chodit, jak to v ní vypadá a co nabízí. Při slavnostním pasování prvňáčků na čtenáře se snažím zapojit do realizace projektu starší spolužáky prvňáčků; pomáhají na stanovištích či při ceremoniálních úkonech stejně jako někteří kolegové z obecního úřadu a všechny je to moc baví. Je to takové hezké propojení generací a komunity školní s komunitou zřizovatele. Tím, že projekt má své jasné kroky, je takovým hezkým každoročním rituálem se svým pravidelným řádem. Přináší knihovně nové čtenáře a možnost vyjít ven ze stěn knihovny. Tohle pronikání fuzzy množinou ven mě moc baví. Taky si samozřejmě můžu i ve svém pokročilém věku takto hrát ☺ a přizvat i svou rodinu jako dobrovolníky.

Jaké jsou případné problémy/potíže?

Žádné velké problémy či potíže za ty roky, co jsme do projektu Už jsem čtenář zapojeni, nenastaly.

Chceš zmínit nějakou další vlastní aktivitu na podporu čtení, která ti dělá radost?

Děti hodně baví Lovci perel, v tom už jedeme od začátku, kdy tento projekt vznikl a byl nabídnut knihovnám k využití.

Kontakt na autorku: zlata.houskova@gmail.com

Už jsem čtenář 2018

S knížkou do života / Bookstart ČR

Projekt SKIP a zkušenosti knihoven

Barbora Čižinská

Zhruba před rokem jsme na tomto místě psali o pokračování projektu S knížkou do života (Bookstart), a to části věnovanou dětem ve věku 3–6 let, která je novinkou pro rok 2021.

Dnes si jen stručně připomeneme, co je smyslem celého projektu, jak to s ním aktuálně vypadá, jaká jsou pravidla a kde se dozvědět více. Připojeny budou aktuální názory a zkušenosti knihoven.

Bookstart je mezinárodní projekt, který vznikl před téměř 30 lety ve Velké Británii a rozšířil se do všech kontinentů. Od roku 2018 se k němu připojují i veřejné knihovny v České republice organizované ve Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR, který je garantem projektu.

Smyslem a cílem je vytvořit a posílit vztah ke knize a čtení u nejmladší generace, vysvětlit rodičům význam čtenářských dovedností pro rozvoj dítěte i jeho budoucnost, přesvědčit je, že má smysl věnovat dětem čas a strávit jej společně nad knížkou; pomoci rodičům orientovat se

v literatuře pro děti a dodat jim potřebné sebevědomí a při společných setkáních pak reálně ukázat tipy na společné aktivity a poskytnout prostor pro vzájemné sdílení. Tím se zároveň posilují vazby mezi rodiči a knihovnou, inovují a rozšiřují se tak služby knihoven pro nejmladší děti a pro rodiny.

Jak to probíhá? Rodiny s miminky a dětmi v předškolním věku v zapojených knihovnách/obcích získávají motivační balíček od knihovny k počátkům čtení. Při vítání občánků, v porodnici, v knihovně…, jak si to knihovna rozhodne. První sety s originálním leporelem a metodikou pro rodiče (kufřík) jsou určeny dětem ve věku od 0 do 3 let. Knihovna následně připravuje speciální typ akcí pro rodiče s dětmi – aktivity s miminky, přednášky odborníků, diskuse o dětských knížkách… Další motivační sety s originální knížkou a dalšími materiály (batůžek) mohou dostat v knihovně děti ve věku 3–6 let a i pro rodiny s těmito dětmi jsou v knihovně pořádána společná setkání s různými aktivitami. Symbolicky pak může být celý cyklus završen Knížkou pro prvňáčka a slavnostním pasováním na čtenáře, kdy děti v 1. třídě dostanou svou originální knihu pro první samostatné čtení. Více o projektu Knížka pro prvňáčka naleznete v samostatném článku.

Pro tento projekt je důležitá podpora zřizovatele, neboť motivační sety stojí přes veškerou sponzorskou podporu a finanční podporu SKIP ČR 80 Kč/ks. Reálná cena balíčků je ale mnohem větší. Pro zapojení do projektu je potřeba, aby knihovna byla členem SKIP, objednala si a předala motivační sady, uspořádala akce pro rodiče s dětmi těchto věkových skupin (nikoli tedy akce pro mateřské školy). Pochopitelně je také důležité věnovat trochu pozornosti úpravě prostor knihovny, nákupu fondu pro nejmenší či literatury pro rodiče s možností přidat didaktické hračky a pomůcky.

Pro knihovníky to jistě představuje určitou výzvu, ale knihovníci mají výzvy rádi. Projekt cílí přesně na to, co by knihovny dělat měly. A odezva rodin je skvělá, o tyto akce je v naprosté většině velký zájem. Část knihoven se také již těmto skupinám věnuje, jen se zatím nezapojily do projektu. Na pomoc knihovníkům vznikly již 3 metodiky k projektu (financované Národní knihovnou) s kompletními scénáři lekcí, náměty a tipy na aktivity s dětmi jak pro věkovou skupinu 0–3 roky, tak pro skupinu 3–6 let. Metodiky a další sdílené informace je možné najít na webu projektu www.sknizkoudozivota.cz či na facebooku projektu https://www.facebook.com/sknizkoudozivota/, všechny důležité informace procházejí elektronickou konferencí Andersen a vychází též elektronický Zpravodaj. Když si budete chtít udělat radost, podívejte se také na Zoneramu – https://www.zonerama.com/Sknizkoudozivota/543271, kde je nádherná kolekce fotografií ze zapojených knihoven. Skutečně stojí za zhlédnutí, nabije vás to energií. Aktuálně se po kratší přestávce připravuje také online seminář pro zapojené knihovny.

Jednání s potenciálními sponzory i vyjednávání o podpoře vlády a jednotlivých ministerstev pro tento projekt se úspěšně rozběhla, nicméně do nich neplánovaně zasáhla epidemie. Aktuálně se snažíme jednat o podpoře tohoto projektu pro knihovny v kraji přímo s Krajským úřadem Královéhradeckého kraje a propagovat projekt mezi starosty měst a obcí.

Od května je vyhlášen další ročník a je možné si objednávat sady na roky 2022. Objednané sety obdrží knihovny během listopadu 2021, tak aby s nimi od ledna 2022 mohly pracovat. Kdo by se chtěl připojit již nyní, má možnost se zaregistrovat a doobjednat sety ještě na letošní rok na adrese: https://www.sknizkoudozivota.cz/pro-knihovny/registracni-formular/.

Je snaha zpřístupnit tyto sady také dětem a rodičům s handicapem, aktuálně se pracuje na sadě pro nevidomé a neslyšící a chystá se metodika pro knihovníky se zaměřením na logopedickou problematiku.

Kontakt a odpovědi na vaše dotazy:
Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.,
e-mail: roman.giebisch@nkp.cz

Mgr. Zlata Houšková,
e-mail: zlata.houskova@gmail.com

KMHK – objednávky a registrace,
e-mail: objednavkybookstart@knihovnahk.cz

KMO – Helena Dlouhá – web, facebook, Zpravodaj,
e-mail: dlouha.kmo@gmail.com

Set pro tříleté s originální pohádkovou knihou, pexetriem, komiksovým sešitem, seznamem literatury, ukázkovým číslem čas. Puntík a kartičkou audiotéky k poslechu knihy.

Na projekt S knížkou do života – Bookstart jsme se ptali v **knihovně v Nové Pace** (https://knihovnanpaka.cz/) kolegyně ***Lenky Macháčkové***.

Proč se knihovna do projektu zapojila?

Projekt nám připadal jako krásná možnost přilákat do knihovny víc rodičů s dětmi.

V čem vidíte přínos projektu?

Přináší nám to krásná setkání, protože, co si budeme povídat, malé děti jsou nejroztomilejší. A také se nám podařilo zvýšit výpůjčky knih pro nejmenší a řada rodičů si našla cestu ke čtení.

Co považujete za problémy či potíže projektu?

U nás je velký problém s prostorem a časem. Máme propojeny půjčovny a velmi malé dětské oddělení, takže když je akce pro malé děti, nemůže se konat nic jiného. Někdy je velmi těžké skloubit akce pro školy, klasické půjčování, VU3V a ještě akce pro mrňata.

Jak se k tomu staví váš zřizovatel?

Zřizovatel je velmi vstřícný a vítá každou aktivitu. Balíček pro novorozence jsme předávali na vítání občánků, v současnosti si maminky chodí do knihovny,

Chcete zmínit nějakou další vlastní aktivitu na podporu čtení, která vám dělá radost?

Na podporu čtení se snažíme jako každá knihovna dělat co nejvíce akcí. Vyjmenovávat je nemá cenu, podívat se můžete na naše webové stránky www.knihovnanpaka.cz.

Ale teď, když byla knihovna uzavřená, podařilo se nám natočit malý animovaný příběh o tom, jak k nám našli cestu knihovní skřítci. Nikdy bychom nevěřili, kolik práce stojí za vytvořením animovaného filmu. Ale výsledek snad stojí za to: https://www.youtube.com/watch?v=3RvNaO151P8

Své odpovědi nám zaslala také ***Jana Sehnalová*** z **Městské knihovny Rtyně v Podkrkonoší (https://www.mkrtyne.cz/)**.

Proč se vaše knihovna do projektu zapojila?

Již v roce 2018 nás oslovila hlavní myšlenka projektu, tj. podpora čtenářské gramotnosti a čtenářství od nejútlejšího věku. Do projektu jsme se zapojili hned v roce 2018, kdy přišel do České republiky. Srdcem jsem „děckař" a snažím se všemi možnými prostředky vést děti ke čtenářství. Projekt mě nadchnul tím, že se pouští do knihovnických aktivit s takto malými dětmi. V minulosti mě velmi těšilo, když do knihovny přišly maminky s malými dětmi a zajímaly se o dětské knížky z naší velké nabídky např. leporel. Byli to ale spíše jednotlivci a nikdy jsem s nimi systematicky nepracovala. Díky tomuto projektu

jsem začala oslovovat všechny rodiče, kterým se v daném roce děti narodily, nejen ty, kteří přišli do knihovny z vlastního zájmu. Líbí se mi široký záběr celého projektu. Nejde v něm jen o to, že napomáháme rozvoji dětských čtenářských kompetencí. Setkávání v knihovně má i širší sociální rozměr. Do knihovny se dostávají mladé maminky s dětmi, které se do našeho města přistěhovaly a knihovnu neznají. Díky nám se maminky seznamují mezi sebou a navazují nová přátelství.

V čem vidíte přínos projektu?

Díky projektu ještě více propagujeme knihovnu na veřejnosti. Dárkové sety předáváme na vítání občánků v obřadní síni města, kde máme prostor vysvětlit rodičům novorozených dětí smysl a cíl celého projektu. Knihovna se tak rodičům a jejich blízkým prezentuje zajímavou aktivitou.

Líbí se mi, že nejsem na tuto práci sama, i když pracuji v malé knihovně. V rámci projektu existuje sdílení zkušeností, kterého si moc vážím. Inspirací mně jsou knihovníci z větších knihoven, kterým nechybí kreativita. Vždycky si z osobního setkání s knihovníky přivážím nové nápady, jak připravit zajímavé programy pro naše nejmenší.

Co považujete za problémy či potíže projektu?

Pro mě byl velký problém vymyslet aktivity, které by odpovídaly věkové kategorii malých uživatelů. Je to velmi specifická skupina. Doposud jsem pracovala s dětmi až od 3 let, které začaly chodit do mateřské školy. Určitě při přípravě aktivit mají výhodu knihovníci, kteří studovali psychologii nebo pedagogiku. Tady cítím svoje limity, i když jsem se nějakých odborných školení už zúčastnila. Dalším velkým problémem, který mě limituje, jsou malé prostory knihovny. Když vidím zájem rodičů účastnit se nabízených aktivit, je mi smutno, že je nemohu pozvat do větších, modernějších prostor knihovny, za které bojuji už dlouhou řadu let.

Kontakt na autorku: cizinska@knihovnahk.cz

BOOKPORT – moderní online knihovna

Gabriela Holečková

Článek začnu trochu oklikou. Ale nebojte se, nebude to nic ve stylu „dovolíte malou odbočku“, načež pak autor není s to původní myšlenku udržet, a čtenář či posluchač se již nikdy nedozví, o čem to původně proboha mělo být. V této neveselé době se často snažím vracet k dílům, která mi zaručeně zvednou náladu. Jedním z nich je Jirotkův *Saturnin*. Často si teď připomínám tuto myšlenku doktora Vlacha: „Prožíváme-li delší dobu idylu, přestaneme ji vnímat a osud by nám prokázal neocenitelnou službu, kdyby nás popadl za límec a vyhodil dočasně na mráz.“ Nás teď osud také nemilosrdně vyhodil na mráz a všichni doufáme, že jen dočasně. A že se brzy opět vrátíme k předchozí idyle, které si pak budeme o to více považovat.

Každá krize ale přináší i něco dobrého. A nového. I když… nového? Knihy v elektronické podobě existují už několik desítek let. Současná krizová doba jim ale vyloženě prospívá. Jsou nejen skladné (ve čtečce či mobilu můžete nosit celou knihovnu), ale i kdykoli a kdekoli dostupné. A právě tato dostupnost z nich teď, kdy je většina národa kvůli omezení mobility zavřená doma, činí velmi vítanou pomůcku.

Ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové mají čtenáři už léta přístup do několika databází ze svého domova či odkudkoli mimo knihovnu. Zatím šlo však spíše o databáze zahraniční. V loňském roce se podařilo ušetřit nějaké peníze v rozpočtu a naším cílem bylo umožnit čtenářům přístup do nějaké online databáze české literatury. A i když jsme knihovna vědecká, tudíž zaměřená zejména na naučnou literaturu z různých oborů, chtěli jsme přístup i do kvalitní beletrie. A našim požadavkům nejlépe vyhověla online knihovna Bookport.

V její nabídce nyní naši čtenáři najdou více než 5 800 titulů beletrie, populárně-naučné nebo odborné literatury v českém jazyce. A každý den přibývají další knihy renomovaných nakladatelství, jako jsou například Jota, Host, Grada, Portál a mnoho dalších. Elektronické knihy jsou dostupné ve dvou formátech, standardním PDF a speciálním pro čtení ePUB.

Čtení je možné online i offline, na počítači, mobilním telefonu či tabletu. Jeden uživatel si může autorizovat až tři zařízení (autorizace proběhne automaticky při přihlášení do Bookportu). Všechna autorizovaná zařízení jsou schopna synchronizovat pozici v právě čtené knize, takže čtenář vždy může pokračovat v četbě přesně tam, kde předtím skončil.

Online čtení je neomezené. Pro offline čtení, kdy si čtenář knihy stahuje na své zařízení, je limit šest knih. Poté je třeba nějaké knihy vrátit, aby bylo možné stáhnout další. Offline čtení funguje pro aplikační systémy Android a iOS.

Do aplikace Bookport se registrovaní čtenáři SVK HK přihlašují prostřednictvím svého uživatelského jména a hesla. Podrobné informace jsou k dispozici na webových stránkách knihovny: www.svkhk.cz.

Francouzský spisovatel André Maurois napsal: „Četba dobré knihy je ustavičný dialog, při kterém nás kniha oslovuje a naše duše odpovídá.“ Knihy z Bookportu jsou tedy dalším příspěvkem k tomu, aby tenhle dialog neustával, ať už je doba jakkoliv složitá.

Kontakt na autorku: gabriela.holeckova@svkhk.cz

Poznejte rozmanitost současné české literatury. Představujeme projekt Spisovatelé do knihoven

Kateřina Zelová

Knihovny 21. století mají různé funkce a role. Komunitní, informační, vzdělávací, kulturní i jiné. Jejich návštěvníci mají proto na výběr ze spousty možností, jak knihovnu využívat. Ale všechny tyto možnosti souvisejí se skutečností, že knihovny stále v první řadě nabízejí literaturu. Z toho vychází také projekt Spisovatelé do knihoven, který literaturu přivádí do knihoven v podobě autorských čtení deseti současných českých spisovatelů a spisovatelek. Čtení deseti autorů v deseti knihovnách během deseti měsíců. V každé jednotlivé knihovně tak proběhne deset autorských čtení ročně, každého jednotlivého autora čeká šňůra deseti knihoven a každý jednotlivý měsíc proběhne deset čtení. To znamená, že dohromady chystáme sto autorských čtení ročně. V roce 2021 už počtvrté v řadě. Letos od ledna do června, s pauzou o letních prázdninách, a poté od září do prosince.

Cílem projektu je ukázat rozmanitost a kvality stávající české literatury a zároveň představit knihovny jako otevřené prostory, které chtějí nabízet orientaci v nepřeberném množství titulů na knižním trhu. Snažíme se knihovnám nabídnout profesionálně připravený program a zároveň přesvědčit návštěvníky akcí, aby se stali pravidelnými uživateli knihovny a současně čtenáři současné české literatury, která často ve velkém množství klasické literatury anebo i soudobé překladové literatury obtížně hledá své publikum.

Táborská knihovna je místem, kde se projekt myšlenkově zrodil, a zároveň místem, kde se letos už potřetí potká desítka současných autorů a autorek s táborským obecenstvem. I přes nepřízeň současné situace v osobní kontakt nadále doufáme. Trojice letošních autorských čtení se nicméně uskutečnila online a je pravděpodobné, že tento model ještě párkrát využijeme. A jací autoři a autorky se letos setkávají nebo budou setkávat s knihovníky a svými čtenáři, ať už virtuálně, nebo osobně? Je to prozaička Viktorie Hanišová, prozaik a překladatel Vratislav Kadlec, básnířka a architektka Anna Beata Hablová, prozaička Lidmila Kábrtová, prozaička a básnířka Sylva Fischerová, básník Radek Štěpánek, prozaička a scenáristka Klára Vlasáková, spisovatelka a překladatelka Bianca Bellová, básník Luboš Svoboda a básník a prozaik Viktor Špaček. Které knihovny v současné době bojují s nepřízní osudu a vysílají svá autorská čtení online? Jde o knihovny ze všech koutů republiky, z malých i velkých měst. Městská knihovna Tábor, Městská knihovna Hodonín, Kulturní centrum Frýdlant nad Ostravicí, Městská knihovna Krnov, Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Městská knihovna Nové Město na Moravě, Městská knihovna Bílovec, Městská knihovna Znojmo, Chomutovská knihovna, Městská knihovna Český Těšín a Městská knihovna Jevíčko. Poslední dvě jmenované knihovny se o autory dělí, v obou knihovnách čte pětice autorů a autorek.

Zaujal vás projekt Spisovatelé do knihoven? Pak si zkuste některé z autorských čtení vysílaných online vyhledat. Knihovny svá čtení ve velké většině publikují na svých facebookových stránkách. Stačí si vybrat knihovnu a autora.

Chcete-li se jako knihovna do projektu zapojit, kontaktujte koordinátorku projektu Kateřinu Zelovou na e-mailové adrese spisovateledoknihoven@gmail.com. Příprava 5. ročníku začíná v září 2021.

Kontakt na autorku: spisovateledoknihoven@gmail.com
Web projektu: www.spisovateledoknihoven.cz

Čtení a jeho proměny

Petra Řoutilová, Jiří Trávníček

V letošním roce je hlavním tématem zpravodaje čtenářství. Už jsme přinesli články o tom, proč je čtení důležité, články o projektech celorepublikových i lokálních, články o tom, jak dětem a dospívajícím čtení zpříjemnit, ale o tom, kde bychom mohli hledat počátky čtení či jak se čtení vyvíjí v průběhu staletí – o tom řeč ještě nebyla. Na toto téma jsem poprosila o rozhovor prof. PhDr. Jiřího Trávníčka, M.A., který je literárním historikem a teoretikem. Zabývá se mj. literární interpretací, kulturou a výzkumem čtenářů a čtení. Působí v Ústavu pro českou literaturu AV ČR v Brně, v letech 2007–2020 jako zástupce ředitele. Je členem mezinárodního projektu „Evolutions of reading in the age of digitisation". A také autorem či spoluautorem mnoha odborných či kulturněpublicistických knih a studií.[1)]

Pane profesore, co se považuje za hlavní milníky v dějinách čtení?

Viděl bych jich deset. Pojďme to vzít pěkně chronologicky. Nejdříve je to vynález písma (asi 3500 před n. l.) – to je základ všech základů, jako lidstvo tím vstupujeme do úplně nové éry; písmo nás propojuje v čase i prostoru. Dále je to vynález lineárního písma (asi 14.–12. století před n. l.) – zde se písmu dostalo velkého zjednodušení a tím se zvýšila i jeho operativnost; už to není systém „jeden znak – jedna entita". Následuje vynález papíru (počátek 2. století n. l.) – velké zpřístupnění materiálu, na který se píše. Čtvrtým milníkem je nástup kodexu místo předchozího svitku (od 3. století) – umožňuje daleko jednodušší zacházení s knihou a větší čtenářské pohodlí. Pátým milníkem budiž vynález knihtisku (1452–1455) – znamená to radikální rozšíření knihy; kniha už není připoutána k místu, což se často dělo i za pomoci řetězů. Mezník šestý: na přelomu 18. a 19. století zažíváme, a to hlavně v západní civilizaci, velkou čtenářskou revoluci – masové rozšíření gramotnosti, nárůst počtu vydávaných knih, čili čtení už není bonusem menšiny, ale pozvolna začíná být závaznou normou; tomu, kdo číst neumí, se dostává kulturního vyloučení. Za sedmý milník bych považoval první přenos televizního obrazu (1926), čímž se zásadně začíná měnit mediální pole. Osmým mezníkem je „paperbacková revoluce" (1935), kterou spustilo anglické nakladatelství Penguin Books – cena knihy tím poklesla na 5 % cen předchozích, což výrazně umožnilo její rozšíření. Devátý mezník se odehrál na počátku padesátých let 20. století – právě od této doby se většina světové populace stává gramotnou. A poslední je první přenosný počítač (1975) – tím přichází další silný činitel, který se podílí na zásadní proměně mediálního pole.

Jaký vliv má proměna mediálního pole na vývoj čtenářských zvyklostí?

K proměně dochází vždy, když se objeví nějaké nové médium – film, rozhlas, televize, počítač/internet. Nastává nová „dělba práce". Zlatý věk knihy skončil zhruba první světovou válkou. Tím čtení ztratilo svůj mediální monopol na informace, vzdělání i zábavu. Od té doby jsme svědky stále nějaké další dělby kompetencí; mediální pole se nově „formátuje". Dříve se to chápalo jako souboj, přičemž se myslelo, že nové médium hubí to staré, nahrazuje ho či přinejmenším vytěsňuje. Asi tak od sedmdesátých let minulého století se však od této „darwinovské" interpretace upouští. Od té doby se o proměnách mediálního pole uvažuje spíše v rámci modelu přerozdělování a sbíhání. Každá nová proměna mění i čtenářské zvyklosti. Například

[1)] Prof. PhDr. Jiří Trávníček, M.A. *Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.* [online]. Praha [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: http://www.ucl.cas.cz/cs/pracovnici/vyzkumni-pracovnici/106-travnicek-jiri?personid=101

rozhlas silně rozšířil čtení na pokračování; film si do velké míry přivlastnil některé žánry – třeba western; internet značně urychlil fragmentarizaci čtení.

Vidíte v tom pro vývoj mladé generace nějaké nebezpečí? Nebo naopak nějaká pozitiva?

To poznáme za nějaký čas, až mladá generace už mladou generací nebude. Všeobecně se soudí, že příliš digitální stravy, což dnes ještě zesiluje i koronakrize, nejmladší generaci příliš nesvědčí, ba že ji ohrožuje. Varovný prst výhrůžně zvedá například německý neurovědec Manfred Spitzer, jehož dvě knihy (Digitální demence a *Kybernemoc) byly přeloženy i u nás. Podle něj pobyt v online prostředí podporuje závislostní chování, což jde ruku v ruce s nárůstem osamělosti, a to zejména u těch, jejichž vzorce chování nejsou ještě ustáleny, tedy u nejmladších. Sám bych to viděl tak, že nám zde vyrůstá generace, která bude bryskně umět hledat kdekoli a cokoli, ale nebude tak úplně vědět, co tam má hledat, a také jak tomu, co nalezli, rozumět.*

Pane profesore, vy sám jste autorem a spoluautorem mnoha knih a studií. Na čem pracujete nyní?

Píšu teď knihu o Betty MacDonaldové jakožto českém čtenářském fenoménu. Proč zrovna u nás a proč zrovna ona? Čím to, že si ji tak oblíbily české čtenářky? Odkud se tato náchylnost bere? Z velké části vycházím z toho, co jsem se dozvěděl od jejích čtenářek, kterých máme nahráno třiatřicet, ale kromě toho je tu i zajímavý příběh vydávání jejích děl v českém prostředí. A svůj půvab má i sama autorčina osobnost a její osudy v USA. Musím říct, že psaní této knížky je mi čirou radostí.

Děkuji za rozhovor a budeme se těšit na setkání s vámi 23. listopadu 2021 na Královéhradecké knihovnické konferenci.

Kontakt na autory: petra.routilova@svkhk.cz; travnicek@ucl.cas.cz

Udržitelnost v knihovnách

Petra Řoutilová

Udržitelnost nejen v knihovnách je velkým světovým tématem už mnoho let. Naplňování jejích cílů se dostalo i do českých knihoven a stalo se hlavním tématem pro rok 2021. Proto tento článek zařazujeme do rubriky Naše téma, ačkoli se netýká přímo regionální kampaně.

Od roku 2015 až do roku 2030 jsou hlavním programem OSN cíle udržitelného rozvoje. Dohromady 17 cílů zahrnuje např. boj s chudobou, konec hladomoru, adaptaci na změnu klimatu, ochranu zdraví, zajištění kvalitního vzdělání a další. Na kompletní výčet cílů udržitelného rozvoje se můžete podívat na stránkách OSN.[1)]

V České republice se k šíření těchto cílů přihlásila skupina knihovnic a knihovníků zajímající se o udržitelný rozvoj, která získala podporu SKIPu, SDRUKu, informačního centra OSN v Praze, záštitu Ministerstva životního prostředí a Ministerstva kultury a v březnu přibyla záštita České komise pro UNESCO. Mediálním partnerem je časopis *Čtenář*. V roce 2021 je proto hlavním tématem knihoven udržitelnost.

Co si pod pojmem udržitelnost můžeme představit, pěkně popisuje na svých stránkách Ministerstvo životního prostředí:[2)] „*Udržitelný rozvoj je takový druh rozvoje, který se zároveň snaží odstranit nebo zmírnit negativní projevy dosavadního způsobu vývoje lidské společnosti. Minulý i současný vývoj založený především na ekonomickém růstu se nezvratně podepisuje na podobě a fungování naší planety. Většina přírodních zdrojů je konečná a jejich nadměrné čerpání naši planetu poškozuje, jedná se tudíž v podstatě o rozvoj na dluh.*“

Knihovny podporují udržitelnost už ze svého principu. Uchováváním dokumentů šetří zdroje, poskytují rovný přístup k informacím, pořádáním školení, besed či klubů mohou volně šířit všech 17 cílů udržitelného rozvoje.

Od ledna letošního roku probíhá každé poslední pondělí v měsíci cyklus, který připravil SKIP ve spolupráci s informačním centrem OSN v Praze. V rámci cyklu probíhají přednášky, ale také praktické workshopy, na kterých knihovnice a knihovníci ze 30 velkých i malých knihoven ČR sdílejí své nápady a zkušenosti. Cyklus je rozdělen do šesti webinářů, tří praktických workshopů a závěrečné konference. Výstupy z tohoto cyklu můžete sledovat na webové stránce udrzitelna.knihovna.cz. Na této stránce naleznete výběrové záznamy z přednášek, inspirace vzešlé ze setkání na nástěnce Trello, odkaz na facebookovou stránku nebo stránku Co dokáže knihovna, kde se můžete inspirovat konkrétním počinem (k dnešnímu dni) sedmi knihoven ČR, které se prakticky zapojily k dosažení cílů udržitelného rozvoje. Kromě toho je na těchto stránkách pro knihovny připraven manuál ke stažení *Udržitelná praxe pro knihovny*, který sestavil Ing. Jan Juráš z Ekoporadny při Šmidingerově knihovně ve Strakonicích.

Pokud přemýšlíte, že začnete s knihovnou přispívat k cílům udržitelnosti, právě teď je ta správná doba. ☺

Kontakt na autorku: petra.routilova@svkhk.cz

[1)] Cíle udržitelného rozvoje (SDGs). *United Nations: Informační centrum OSN v Praze* [online]. Praha [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/

[2)] Udržitelný rozvoj. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. Praha, © 2008–2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

Čtení a vzdělávání venku

Eva Semrádová

Informace a texty se ve velkém objemu přesouvají do virtuálního prostředí, aktuálně je fyzická návštěva budovy knihovny podřízena hygienickým pravidlům, fungují většinou jen výpůjční služby, řada kulturních a vzdělávacích akcí se vůbec nemůže konat. Pro knihovníka to ovšem nemůže být pokyn pro zrušení knihovny, ale podnět k přemýšlení. Nabízejí se dva směry nových nabídek pro návštěvníky i celou místní komunitu – služby ve virtuálním prostoru (webové stránky, online vzdělávací nástroje, nabídka digitálních knihoven, e-knih apod.) a knihovní služby v exteriérech. A právě **venkovní prostory knihoven** si letos v letním i podzimním čísle zpravodaje představíme.

Čtení a vzdělávání v zahradách bylo oblíbené ve vzdálených historických dobách a stále je vnímáno jako atraktivní nabídka, v současné době ještě podpořená zájmem lidí pobývat více venku v kontaktu s přírodou. „Venkovní čítárnu“ můžeme chápat jako účelné rozšíření mnohdy stísněných prostor knihovny a jako

cestu k nové kvalitě služeb. Knihovny jsou tradičně vnímány jako klidné a bezpečné místo, obdobně bude pobytový exteriér vnímán veřejností jako místo pro odpočinek mysli. Návštěvníky oslovují nové zážitky, které přináší estetika zahrad, a bezprostřední vjemy, které uvnitř budovy nenajdou, jako jsou vůně či teplo slunečního záření. Dobře vybavený exteriér by měl nabídnout klidová zákoutí, bezpečné místo pro děti i podmínky pro soustředěné studium.

Do venkovního prostoru lze přenést i celou řadu akcí, které knihovny běžně organizují – přednášky, autorská čtení, literární divadlo, hudební vystoupení, letní kino, cvičení na trávníku, prodej knih. Vhodné vybavení umožní nabídku rozšířit o vyučování v přírodě, workshopy i nové formy společného čtení nebo vyprávění, jako je například storytelling nebo biblioterapie. Zajímavým impulsem pro místní komunitu může být posílení užitkovosti zahrady vysázením ovocných stromů nebo bylinkových záhonů.

Úvahy o využití venkovních čítáren k obohacení činnosti moderní knihovny se objevují teprve v posledních letech a k jejich budování i provozu existuje málo odborných statí i v zahraničí. Článek propagující propojení knihovny s venkovním prostředím vydala Sekce budov a vybavení knihoven IFLA v roce 2016,[1)] v publikacích o architektuře knihoven se exteriéry stále řeší zřídka. A proto se obracíme k inspiračním příkladům a ke knihovníkům, kteří si výhody i úskalí venkovních čítáren již ověřili.

Vstupní podmínky pro plánování venkovních čítáren jsou zcela individuální, ať už z hlediska charakteru obce (např. demografické podmínky, vybavení sídla), nebo typu a velikosti exteriéru (např. zahrada, terasa, balkón, atrium, volný městský prostor). Platí však tyto **obecné poznatky a zásady pro budování knihovních exteriérů:**

- Ve veřejnosti i u zřizovatelů chybí povědomí, že knihovna exteriérové prostory potřebuje a využije, výhody takového prostoru je potřeba propagovat.
- Při plánování investice do venkovní čítárny je vhodné zjišťovat názory veřejnosti a shromažďovat náměty od budoucích uživatelů.
- Při rekonstrukcích budov je potřeba od počátku počítat s existencí knihovního exteriéru a plánovat jeho úpravu, případně i propojení s interiérem.
- Vyplatí se zadat projekt odborníkům, tj. architektům či zahradním architektům.
- Při omezených finančních možnostech je vhodné nechat vyprojektovat celý prostor najednou a teprve realizaci rozdělit na etapy.
- Důležitým aspektem je udržitelnost a pravidelná údržba, která by neměla být náplní práce knihovníka, ale odborné firmy.

Příklady knihovních zahrad v Hulíně a ve Vamberku, se kterými se můžete seznámit v tomto čísle zpravodaje, jsou „novostavby" z roku 2020. Jejich vegetační prvky zatím nedosáhly „dospělého vzrůstu" a vzhledem k omezenému provozu knihoven ještě neměly možnost nabídnout veřejnosti své služby v plné šíři. Pro obě knihovny ale platí, že

- **knihovníci museli vyvinout značnou iniciativu** při prosazení revitalizace venkovního prostoru u knihovny,
- zahrady jsou již nyní hodnoceny veřejností jako **obohacení veřejného prostoru malého města,**
- **byly navrženy odborníkem – architektem** a mají promyšlené, praktické i vizuálně atraktivní vybavení.

Kontakt na autorku: eva.semradova@svkhk.cz

[1)] Dostupné z: https://iflalbes.wordpress.com/2016/12/15/the-critical-role-of-outdoor-spaces-for-the-21st-century-library/

Za knihovnou v Hulíně je nová relaxační zahrada

Erika Koukalová

Příroda je stále otevřená kniha
a jen v ní opravdu stojí za to číst.
(Antonio Gaudí y Cornet)

To jsou slova španělského architekta, který se při svých stavbách hodně inspiroval přírodními prvky. Naše nová zahrada má v sobě jak lásku k přírodě, tak i lásku ke čtení. Málokteré knihovně se zadaří mít nádherný venkovní prostor, který skýtá nové možnosti, jak především dětem představit svět knih a čtení. Nevzhledná a dlouho nevyužívaná plocha bývalé školní zahrady se změnila v atraktivní místo, které láká k trávení volného času a pořádání mnoha aktivit. Relaxační zahrada za knihovnou se budovala od roku 2019 a říká se do třetice všeho dobrého, ale nám se to podařilo již na druhý pokus. Řeč je o slavnostním otevření zahrady, které se původně mělo konat v dubnu 2020, ale nastalá situace s koronavirem to nedovolovala. Až tedy v úterý 9. června 2020 byla zahrada oficiálně otevřena přestřižením slavnostní pásky rukou starosty města Hulín Mgr. Romana Hozy a místostarosty Ing. Jiřího Schaffera.

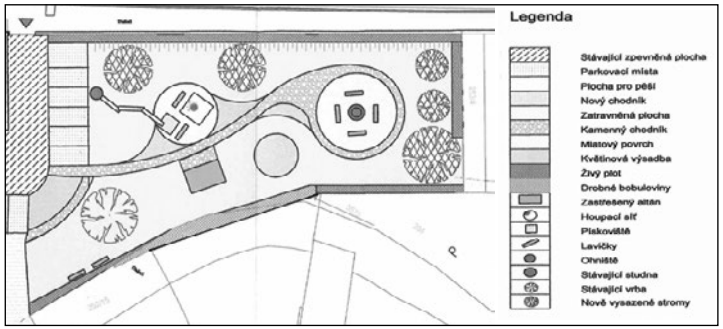

Studie relaxační knihovní zahrady – autorka: Ing. arch. Radmila Vraníková, Ph.D., A studio Kroměříž

Relaxační zahrada nabízí prostor pro aktivní i pasivní odpočinek. Na ploše cca 1 000 m^2 jsou instalované různé herní prvky i místa pro oddech třeba s knihou nebo časopisem. Trávník je vybaven automatickým zavlažovacím systémem. Nový prostor rozšiřuje aktivity pořádané knihovnou. Pro děti, které ji navštěvují, zde budou pořádány různé akce včetně těch čtenářských. Přestože rok 2020 byl z důvodu pandemie ochuzený o spoustu kulturních a skupinových akcí, podařilo se nám uspořádat pasování prvňáčků na čtenáře knihovny Hulín. A kde jinde než pod širým nebem na naší zahradě. Na žáky prvních tříd čekalo několik úkolů u vodníka, princezny či sestry Vinnetoua indiánky Nšo-či. Po úspěšném splnění úkolů je pan král pasoval na čtenáře. I pro nás knihovníky se jednalo o úplně jiný zážitek, venkovní prostor nabízí tolik možností…

Zahrada rovněž slouží jako veřejný prostor, a tak ji začali využívat žáci a pedagogové z nedaleké základní školy se zaměřením na angličtinu, ZŠ Active Learning, i řada občanů. Nachází se zde nádherná výsadba, ovocné stromy a dva velké květináče s bylinkami, které mají edukační záměr.

Už od prvopočátku byl prostor hodně využíván rodiči s dětmi. A abychom jim nabídli více než jen pevně nainstalované hrací prvky, pořídili jsme jako

knihovna velké venkovní společenské hry. Hry si může půjčit kdokoliv během výpůjční doby knihovny a užít si plno zábavy na čerstvém vzduchu. K půjčení jsou třeba maxi hry „Člověče, nezlob se!“, dáma, piškvorky, pexeso nebo třeba mikádo. Během léta 2020 jsme chtěli uspořádat zábavné hrací odpoledne, ale bohužel nám to zhatilo počasí a následně pandemie. Tuto akci si tedy necháváme v záloze pro nadcházející čas. Kromě her půjčujeme široké veřejnosti i sedací vaky pro odpočinek na trávě. Prostor zahrady využil i místní příměstský tábor, který zde jednu noc stanoval. Zahrada je opatřena kamerovým systémem a bránou, která se navečer automaticky zavírá, aby se předešlo vandalismu.

Relaxační zahrada za knihovnou je investicí města Hulín a my jsme moc rádi, že za naší knihovnou vznikl krásný prostor, který nám můžou závidět i větší knihovny. Věříme, že naše zahrada bude pro ně inspirací a venkovní „čítárny“ se začnou ve větší míře budovat a využívat. Už po prvním roce užívání můžeme takovou investici knihovnám jen doporučit.

Kontakt na autorku: knihovnahulin@mkchulin.cz

Hulín – Zlínský kraj, okres Kroměříž – město 6 800 obyv. – městská knihovna – součást Městského kulturního centra Hulín – otevírací doba 28 hodin týdně – čtenářské prostory 882 m^2 (bez venkovních prostor), tj. 130 m^2/1 000 obyv. – knihovní fond 18 tisíc knih. j. – 27 tisíc fyzických návštěv ročně (v roce 2020 – 8 700 fyzických návštěvníků).

Kruh čtení v Městské knihovně Hulín

Cesta hulínskou zahradou

Vybavení zahrady přilákalo první návštěvníky

Pasování pod širým nebem

Knihovní altán v městě krajky

Jaroslava Martinová

S radostí představuji široké profesionální veřejnosti jednu z výjimečných dřevostaveb v Královéhradeckém kraji. Město Vamberk, známé především světoznámým unikátem – „vambereckou krajkou“, získalo v této stavbě další z půvabných nepřehlédnutelných zákoutí.

Prosklený dřevěný altán zbudovaný podle návrhu MgA. Martina Kožnara vévodí nejen zahradě Městské knihovny Vamberk, ale stal se zároveň dominantou jedné z nejstarších částí našeho města s výhledem k řece Zdobnici. Martin Kožnar je autorem mnoha zajímavých staveb a návrhů od rodinných domů přes kulturní centra, muzea a jiné veřejné stavby, jako jsou školky či knihovny, až po celková urbanistická řešení. Při zhlédnutí jeho práce máte pocit, že stavby s místem naprosto souznějí. Díky umění tohoto architekta a díky jeho citlivému propojení moderny s historií tato originální stavba ještě znásobila krásu dochovaných částí středověkého města.

Altán dřevoskleněné konstrukce ve tvaru nepravidelného čtyřúhelníku posazený na kamenné podestě je součástí městské knihovny. Jeho cesta na světlo světa však nebyla vůbec snadná. Původní myšlenkou byla revitalizace a využití opuštěné zahrady i zdevastovaného sociálního zařízení za knihovnou. Tento záměr byl zřizovateli předložen knihovnickým týmem před více než sedmi lety. Až nové vedení města inspirované tímto návrhem zapojilo stavební úpravy knihovní zahrady povýšené o stavbu altánku do projektu revitalizace veřejného prostoru. Tvorba samotného projektu trvala krátce přes rok, samotná realizace úprav včetně stavby altánu probíhající ve dvou etapách zabrala více než tři náročné roky. Plánované slavnostní otevření altánu a zahrady mělo proběhnout na jaře roku 2020 unikátním koncertním vystoupením harfistky Kataríny Ševčíkové. Bohužel vládní nařízení související s pandemií znemožnila tuto akci stejně jako řadu následujících.

Přesto se nám podařilo veřejnosti půvab altánu představit – v čase adventním jsme připravili jedno z nejmilejších setkání, které bylo v období pandemické krize vůbec možné – vánočně vyzdobená (především oříškovými dekoracemi) „Adventní Voříškova oříšková“ (myšleno Voříškova ulice) pod knihovnou vítala malé i velké nejen našeho města. Za svitu stovek rozzářených svíček a ve spojení s romantickou reprodukovanou hudbou mohli každou adventní neděli vstřebávat vánoční atmosféru této nejkrásnější zrekonstruované části města. Právě v altánu s připraveným „stromečkem vánočních přání“ končily jejich procházky. Stejně tak zde končí i putování rodin s dětmi, pro které připravujeme od března literárně-turistické procházky přírodou s názvem „Toulání se sovičkou“.

Knihovní altán architekta Martina Kožnara ve Vamberku je připraven žít svým vlastním životem. Plán jeho využití má široké spektrum možností – koncertní, divadelní, výstavní i přednáškový sál, herna, kavárna, půjčovna, čítárna – to vše v komorní formě. Příležitostné zatemnění prosklených ploch umožní také přednášky a obdobné akce s promítáním, výborná akustika vyhovuje autorskému čtení, divadélkům jednoho herce, workshopům, akcím pro děti a mládež a celé řadě dalších kulturních i vzdělávacích aktivit. Přidáme-li ještě přímé propojení tohoto prostoru se zahradní kuchyňkou, s malebnou květinovou zahrádkou, s pískovištěm pro naše nejmenší, s lavičkami obloženými polštářky, vybízejícími k odpočinku – pak jedině škarohlíd může odolat naší lákavé nabídce: *„Domov vytvoříš jedině srdcem… Vstupte. A ať je vám u nás jako doma.*“

V letošním roce byl knihovní altán přihlášen do soutěže Dřevěná stavba roku 2021 a odnesl si od odborné poroty 2. místo v kategorii „velké dřevěné konstrukce“.[1)]

[1)] Dostupné z: https://www.drevoprozivot.cz/drevena-stavba-roku/o-ankete#poradi-dsr-2021

Věřím stejně jako náš celý knihovnický minitým čítající 3 ženy, že vamberecký altán bude dělat dobré jméno nejen knihovně, ale celému městu. I vy přijměte naše srdečné pozvání k jeho návštěvě. Na viděnou při některé z našich akcí.

Kontakt na autorku: knihovna@vamberk.cz

Vamberk – Královéhradecký kraj, okres Rychnov nad Kněžnou – 4 500 obyv. – městská knihovna – otevírací doba 28 hod. týdně – čtenářské prostory 542 m², tj. 119 m²/1 000 obyv. – knihovní fond 30 tis. knih. j. – 20 tis. fyzických návštěv ročně (v roce 2020 8 tis.).

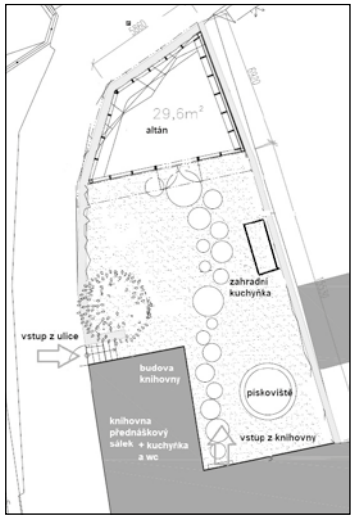

Knihovní zahrada má rozlohu pouhých 90 m² a altán necelých 30 m²; díky profesionálnímu návrhu a modernímu vybavení plní i takto malý prostor všechny potřebné funkce venkovní čítárny.

Výstava instalovaná v knihovním altánu přilákala řadu návštěvníků. Foto: archiv knihovny

Pohled z venkovního altánu do zahrady. Foto: archiv knihovny

Revitalizované veřejné schodiště směrem ke knihovně. Foto: archiv TSM design

Práce z domova

Eva Svobodová

Pro výkon práce z domova, či přesněji práce na jiném místě, než je pracoviště zaměstnavatele, se vžil název „home office“ nebo „práce doma“.

Práce doma není vynálezem tohoto století. Pamatuji si, že za mých mladých let s námi ve školním autobuse jezdily ženy, které vozily objemné tašky. Pracovaly doma pro podnik Botana, vozily si části bot, většinou sandálů, které doma sešily, hotové pak odvezly zpět do podniku.

Zejména s rozvojem informačních technologií a s možností práce a komunikace na dálku prostřednictvím internetu se zájem o práci z domova zvyšoval. Využívaly ji zejména IT profese, ale postupně i další. V SVK HK takto několik let pracovala šéfredaktorka knihovnického zpravodaje U nás Božena Blažková.

Bohužel právo v této oblasti za praxí pokulhává a zákoník práce (ZP) práci doma řeší jen v obecné rovině, zejména v § 317.[1)] Velmi důležité je, že se zaměstnavatel se zaměstnancem na práci z domova musí navzájem dohodnout. Není to tedy jednostranný akt, kdy by mohl ředitel práci doma nařídit, nebo právo zaměstnance doma pracovat. Dále je v ZP stanoveno, že zaměstnanec, který nepracuje na pracovišti zaměstnavatele, ale za dohodnutých podmínek vykonává práci jinde, si sám rozvrhuje zadanou práci. Nevztahuje se na něj úprava rozvržení pracovní doby na pracovišti zaměstnavatele, pokud to není nějakým způsobem upraveno např. v dohodě o home office. Zdá se to výhodné, například si dopoledne může pospat a pak pracovat odpoledne a navečer. Ale zároveň mu při jiných důležitých osobních překážkách v práci nepřísluší náhrada mzdy nebo platu. Konkrétně, pokud jde zaměstnanec pracující doma během dopoledne k lékaři, bude pracovat odpoledne a navečer tak, aby splnil objem sjednané práce. V případě, že je zaměstnanec na pracovišti zaměstnavatele, je mu návštěva lékaře započítána do pracovní doby a nemusí ji nahrazovat. Pokud pracuje doma, nepřísluší mu ani plat nebo náhradní volno za práci přesčas, ani příplatek a náhradní volno či plat za práci ve svátek. Naopak výhodou práce doma může být ušetření času stráveného při dopravě do zaměstnání. Je deklarován i benefit lepšího sladění rodinného a pracovního života, zejména při pečování o děti nebo jiné rodinné příslušníky. Nestandardní situace loňského a letošního roku, kdy pobývali doma děti a rodiče zároveň, tomuto sladění moc nepřála. Dokládají to zkušenosti zaměstnankyň SVK HK. Souběh práce a péče o děti zkusily, ale po několika dnech přešly pouze na péči o děti s konstatováním, že „to se fakt nedá“. Home office a péče o děti předškolního věku a školáky mající online výuku se v této době téměř vylučují, zvláště pokud se pečuje o více dětí.

K zavedení home office je nutné realizovat několik administrativních kroků. I když ZP výkon práce z domova či z jiného místa, než je pracoviště zaměstnavatele, umožňuje (viz výše), vždy je dobré mít podrobněji upraveny podmínky této práce v nějakém dokumentu (směrnici), se kterým by se měli všichni zaměstnanci seznámit a také ho dodržovat. Tato směrnice by měla popisovat mechanismus sjednávání práce z domova, což je nástroj pro vedoucí nebo ředitele, co má všechno zařídit. Dále by měla obsahovat informace o tom, jaké má mít domácí pracoviště vybavení, popsat rozsah vykonávané práce a odměnu za tuto práci a podat informaci o rozvržení pracovní doby. Směrnice by měla stanovit náhradu výdajů souvisejících s provozem domácího pracoviště, upřesnit povinnosti zaměstnance, ošetřit ochranu citlivých údajů a samozřejmě se nesmí zapomenout ani na bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Jsou to v podstatě pravidla, za jakých knihovna nebo jiný

[1)] V současnosti se připravuje novela zákoníku práce, kde bude home office pojednán daleko šířeji: https://www.epravo.cz/top/clanky/novela-zakoniku-prace-zavadejici-konecne-pravidla-pro-home-office-112797.html.

zaměstnavatel práci z domova umožňuje. V dohodě o home office by mělo být uvedeno, mezi kým je sjednána a od kdy je platná, kde bude zaměstnanec pracovat (v místě trvalého či přechodného bydliště, na chalupě apod.), v jakém denním čase bude na tomto místě dosažitelný, jak bude fungovat komunikace, kdy a jak bude posílat výkazy práce a výsledky své práce. Také je třeba dohodnout, zda pro výkon práce bude zaměstnanec používat svoje vybavení (počítač nebo notebook), internetové připojení apod., nebo mu je poskytne zaměstnavatel. Od této dohody se pak odvíjí výše náhrad. Dále je v zájmu zaměstnavatele mít v dohodě ustanovení, že zaměstnanec souhlasí, že kdykoliv v průběhu výkonu práce v místě v dohodě sjednaném umožní zaměstnavateli prohlídku tohoto místa, aby zaměstnavatel mohl posoudit, zda jsou zajištěny povinnosti vyplývající mu z předpisů upravujících bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Je nutné zdůraznit, že zaměstnavatel, pokud sjedná se zaměstnancem dohodu o home office, odpovídá v daném místě výkonu práce za bezpečnost a ochranu zaměstnance při práci. Z tohoto důvodu vyplňují a podepisují všichni zaměstnanci, kteří chtějí v SVK HK pracovat na home office, „kontrolní list pro hodnocení domácího pracoviště z pohledu BOZP“ a přikládají fotografii tohoto pracoviště. Vedení knihovny zatím kontrolu na žádném domácím pracovišti neprovedlo, ale tuto možnost dle sjednaných dohod má.

V současnosti je internet doslova zaplaven informacemi, co vše musí zaměstnavatel splnit, aby se mohl se zaměstnancem dohodnout na home office, a jaké jsou jeho výhody a nevýhody jak pro zaměstnance, tak pro zaměstnavatele. Na jaře loňského roku to tak nebylo, ale velice dobře zafungovalo sdílení mezi knihovnami a dalšími paměťovými institucemi. Posílaly si navzájem návrhy textu příslušných směrnic i formuláře dohod.

Co bylo před rokem 2020 velice žádaným benefitem, na který se uchazeči o práci při přijímacích pohovorech dotazovali, se během roku 2020 stalo nutností. Od března loňského roku se práce z domova v knihovnách, jiných institucích, ale i v závodech a soukromých firmách stala doslova jedinou cestou, jak zabezpečit ochranu zdraví při práci. Zaměstnavatelé sjednávali práci z domova, aby se zmenšily počty zaměstnanců na pracovištích, snížila se mobilita pracujících a zabránilo se tak šíření koronaviru. Role se obrátila, zájem o dohodu měli především zaměstnavatelé. Ovšem ne všechny práce lze realizovat doma a jinak tomu není ani v knihovnách. Například revize fondů, vyhledávání a zakládání knih ve skladech a volných výběrech, obsluha výdejového okénka nebo výdejních boxů, příjem pošty, denní evidence periodik, úklidové práce atd. se i nadále musely dělat v knihovně. Ostatní práce mohly být do režimu domácí práce převedeny. Díky tomu, že již několik let má SVK HK vzdálený přístup do elektronického katalogu knihovny, mohly katalogizátorky pracovat z domova: buď si knihy samy vozily, nebo jim je dováželo služební auto; stejně na tom byly bibliografky. Skenování digitalizovaných knih muselo probíhat na digitalizační lince v knihovně, ale další práce s tím spojená se už mohla uskutečňovat na dálku. Také výkon regionálních funkcí bylo možno realizovat z domova. V době, kdy byla knihovna pro veřejnost úplně zavřená, pracovaly kolegyně ze služeb v rámci náhradní práce na projektech, na které dříve nebyl čas. Přepisovaly lístkovou kartotéku regionálních článků do elektronického katalogu. Jiní prováděli průzkum fondu, na jehož základě se do záznamů dokumentů doplňovaly informace o dedikacích, proveniencích a exlibris.

Práce z domova rozhodně není pro zaměstnavatele levná záležitost. V SVK HK se musely dokoupit notebooky i mobilní internetová připojení. Ne všichni zaměstnanci byli doma takto vybaveni. Ostatním knihovna měsíčně vyplácela náhrady. V loňském roce necelá polovina zaměstnanců pracovala v době pandemie trvale nebo částečně přímo v knihovně, takže topit se stejně muselo, snížily se pouze náklady na elektrickou energii a vodu. Práce z domova se vyplatí tam, kde zaměstnavatel zruší pronajaté kanceláře a převede práci do obydlí svých zaměstnanců. To už se v současné době děje, ale knihoven se to bohudíky netýká.

Práce z domova má i další úskalí. Ne všichni, jejichž práce home office umožňuje, jsou schopni si zorganizovat práci doma tak, aby je domácí prostředí nerozptylovalo a od práce neodvádělo. Lidem pracujícím doma chybí sociální kontakt, bezprostřední sdílení zkušeností, ztížené je např. zaučování nebo mentoring nových zaměstnanců. Ještě větší tlak pociťují vedoucí zaměstnanci. Na jejich ramenou spočívá přidělování a organizace práce, její kontrola a komunikace s podřízenými. Hodně pomáhá možnost online schůzek například prostřednictvím MS Teams, ale i jiných platforem. Lehkost jejich svolání ale mnohdy svádí k nadužívání.

V době pandemie, jakou jsme prožívali a prožíváme, je home office spolu s dalšími celostátními opatřeními řešením, jak zabránit nekontrolovanému šíření nákazy. Doufejme, že se brzy domácí práce v knihovnách vrátí tam, kam patří: mezi benefity pro zaměstnance, kteří ji z nějakého důvodu potřebují.

Kontakt na autorku: eva.svobodova@svkhk.cz

Bezkontaktní půjčování v Královéhradeckém kraji

Petra Řoutilová

Svět se nyní nachází v období, jaké dosud nezažil nikdo z nás. Místo toho, abychom vyhledávali kontakty, tak jak je nám vlastní, sedíme doma a straníme se všech. Tato pandemická doba úplně nabourává filozofii dnešních knihoven. Knihovny 21. století jsou všem otevřené prostory, kde si nemusíte půjčovat pouze knížky či časopisy, ale kde se můžete sejít s kamarády u kávy, zajít si na zajímavou besedu či přednášku, zhlédnout film nebo se účastnit zájmového kroužku. A to jsem ani zdaleka nevyjmenovala všechny aktivity, které dnešní knihovny nabízejí.

Nyní už více než rok fungují knihovny ve velice omezeném režimu. Podle stupně v tabulce PES[1)] (který byl v době dotazníkového šetření aktuální) se střídá bezkontaktní půjčování dokumentů s otevřenými okénky či zpřístupněním základních služeb knihoven. V první chvíli se zdálo, že především s bezkontaktním půjčováním dokumentů bude tak trochu problém. Proto jsme knihovny v Královéhradeckém kraji poprosili o vyplnění dotazníku týkajícího se tohoto fenoménu.

Na sedm otázek dotazníkového šetření odpovědělo 57 knihoven, 30 profesionálních a 27 neprofesionálních. Z těchto 57 knihoven jich 32 odpovědělo na otázku, zda byl v jejich knihovně realizován bezkontaktní výdej dokumentů, kladně. Což činí zhruba 56 % knihoven. 11 knihoven z těchto 32 chce i do budoucna pokračovat v bezkontaktním půjčování dokumentů souběžně s klasickým půjčováním. K tomu nutno podotknout, že pokračovat nechtějí pouze profesionální knihovny, ale také čtyři neprofesionální!

Bezkontaktně bylo realizováno od 10 po 4 541 výpůjček. Ale není jisté, zda u nejvyššího čísla nejsou započítány i prolongace. Otázka v tomto případě nebyla položena úplně jednoznačně.

Odpovědi na otázku, **jakým způsobem byl bezkontaktní výdej dokumentů realizován,** byly různorodé v závislosti na velikosti knihovny. Čtyři z knihoven uvedly výdejní okénko, tři donášku do domu a tři předávaly dokumenty z ruky do ruky (v igelitových taškách, v rukavicích a s respirátorem). Ani jeden z těchto způsobů není bezkontaktní. Ostatní odpovědi už pravidlo bezkontaktnosti splňovaly. Nejčastější odpověď na tuto otázku u menších neprofesionálních knihoven vypadala asi takto:

„*Výběr knih po telefonu a sjednané místo a čas vyzvednutí / poštovní schránka, taška na dveřích či vstupní brance, následné dezinfekce knih.*“

„*Od 10. 3. 2020 na objednávku – ústní, SMS, e-mail. Nachystáno každou středu před*

[1)] Protiepidemický systém ČR. Dostupné zde: https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/pes

knihovnou v taškách. Urgentní, např. studenti, kdykoli.“

Menší profesionální knihovny vyřešily bezkontaktní výdej zhruba následovně:

„*V předem domluvený čas si čtenáři vyzvedávají knihy v bedýnce za oknem knihovny. Objednávky probíhají telefonicky, e-mailem a přes systém Tritius*.“

„Knihy si čtenář předem objedná a domluví se čas předání. Před vnitřní vstup do knihovny jsme umístili stolek a lavičku. Když čtenář zazvonil u vchodu do knihovny, na stolek jsme mu dali knihy – odešli a zpovzdáli kontrolovali, jestli se jedná o domluveného čtenáře. Další možností bylo zazvonit na zvonek u venkovního vchodu a přes okno zjistit, který čtenář si pro knihy jde, a dát mu je na stolek v chodbě předtím, než tam pro ně dojde. Také děláme rozvoz předem objednaných knih jednou týdně. Knihy se v domluvený čas pověsí na kliku, zazvoní a odejde. Myslím, že v knihovně naší velikosti se vždy nějaký způsob najde – i kdybychom knihy pouštěli v kyblíku na laně z okna (sídlíme v 1. patře). ☺ “

„Bezkontaktní výdej jsme zahájily 1. 2. 2021 a dosud v něm úspěšně pokračujeme a budeme pokračovat až do znovuotevření knihovny – vydáváme dle objednávek přes online katalog, telefonicky nebo e-mailem 3x týdně prostřednictvím výdejního stolečku před budovou knihovny. Vrací se do biblioboxu.“

Z velkých knihoven našeho kraje odpovědděla na otázku pouze Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, která nabídla bezkontaktní výdej knih jako jedna z prvních knihoven vůbec (myšleno v profesionálním režimu odpovídajícím nařízením) a první, a dlouho i jediná knihovna z velkých „krajských“ knihoven.

„*Službu jsme nabízeli pouze registrovaným čtenářům a prioritně se týkala vyzvednutí dokumentů ke studijním účelům. Službu jsme koncipovali tak, aby byla opravdu plně bezkontaktní. Využili jsme 36 šatních skříněk, které jsme umístili ke vchodu do knihovny a využili je jako výdejní boxy. Určili jsme výdejní dobu a rozdělili ji do 15minutových úseků. Každý časový úsek = 1 čtenář. Knihy se čtenářům dle požadavků načetly do konta, vložily do přiděleného výdejního boxu. Čtenáři byl zaslán potvrzovací e-mail s datem a časem vyzvednutí, s číslem výdejního boxu, ve kterém má knihy uloženy, + podrobné instrukce. Instrukce byly uvedeny i na našem webu, připravili jsme infografiku i instruktážní video,*[2)] *které v době, kdy jsme službu poskytovali, zhlédlo více než 400 uživatelů.“*

Z jednotlivých odpovědí je patrné, že velikost a vybavení knihovny jsou přímo úměrné provedení bezkontaktního výdeje dokumentů. Menší knihovny nemají šatní skříňky, které by jim mohly posloužit jako výdejní boxy, také jim schází kamerový systém pro identifikaci uživatele a v neposlední řadě hraje velkou roli i automatické otevírání dveří. Hůře se bezkontaktně vpouští do knihovny čtenář klasickými dveřmi „na klíč“ než ten, který vstupuje dveřmi na dálkové ovládání.

Nicméně lze říci, že knihovnice a knihovníci si v našem kraji v době pandemie uměli poradit. Sem tam sice úplně bezkontaktnost z prostorových důvodů nezvládli, ale na bezpečnost svou i svých čtenářů vždy dbali, jak nejlépe uměli. A ti, co se rozhodli nechat knihovnu v době vládních nařízení zavřenou, využili času na stěhování, rekonstrukci či revizi fondu.

Dokázali jsme, že fungovat v omezeném režimu bychom zvládli, ale celý článek bych ráda zakončila krásnými slovy jedné paní knihovnice, která se účastnila dotazníkového šetření:

„*Čtenářům při tomto půjčování chybí možnost samostatného výběru – ‚ohmatání a prohlédnutí si‘ knihy – i pohovor s knihovnicí. Proto se rádi vrátíme ke klasickému půjčování, kdy je knihovna laskavým místem k setkávání*.“

Kontakt na autorku: petra.routilova@svkhk.cz

[2)] Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=OdlpG3-mU2g

Knihovnice v kraji divů a před monitorem

Barbora Jožáková

Věž knihomolů, jak nazvala dětské oddělení pobočky Knihovny města Hradce Králové v Malšovicích moje předchůdkyně Alice Hrbková, nyní střežím druhým rokem já, bývalá zdravotní sestra a učitelka na základní škole. Stihla jsem zažít bohaté odpolední návštěvy čtenářů i nabíjející dopolední besedy dětí z mateřských škol i prvního stupně základních škol.

Nestačila jsem se ani pořádně rozkoukat a zabydlet v kůži knihovnice, a už tu byla nová výzva ve formě online setkání s dětmi. Celý nápad vzešel od milovnice dětí a knih paní učitelky s velkým srdcem. Cílem všech setkání bylo a je neztratit kontakt dětí s knihovnou, kterou pravidelně se třídou navštěvovaly. Zachovali jsme tedy datum a čas původně objednaných návštěv a lekcí a potkáváme se jednou měsíčně virtuálně. Propojuje nás portál Google Meet, kde sdílíme učebnu Knihovna Malšovice. Děti i rodiče zde získávají aktuální informace o dění v knihovně, materiály k lekcím a zároveň posílají zpětnou vazbu v podobě ilustrací, komiksů nebo psaných příběhů.

Poprvé jsme se s natěšenými druháčky virtuálně potkali v pátek 15. ledna 2021. Většina dětí byla ve třídě školy, tři byly připojeny online z domova, jeden z nich dokonce až z Nového Zélandu. Emoce se od našich monitorů odrážely ve zpětném nárazu duší lačných přijímat pocity druhých. Bylo náročné zářit bez okamžité informace o úspěchu nebo neúspěchu akce. Nedošlo k tolik očekávané vzájemné výměně energie. Byly to nové zkušenosti s rozhovorem v jiné realitě. Hrdinům knihy Kari Staiové Jonáš a Nenáš se přesto podařilo nás rozesmát i rozzlobit, dokonce jsme si i pobrukovali píseň ke smíření s našimi já. Rozloučení, mávání, přání zdraví, štěstí a nekonečné lásky nejen ke knihám. Vyčerpaná jsem odpadla od monitoru, zmatená prudkým pádem zpět do reality. Sršela jsem jak prskavka emocemi, připravená vymalovat pestrými barvami halu továrny. Nebyla jsem schopna se napojit na děti. Chyběl mi oční kontakt, otázky a odpovědi dětí, bezprostřední reakce v danou chvíli. Netuším, jak by lekce dopadla bez aktivní spolupráce paní učitelky. Jí patří velký dík.

Knihovnice Bára v akci – promítací plátno ve třídě školy

I přes mé rozpaky měla lekce úspěch. Obrázky a příběhy, které děti vypracovaly na motivy knihy, byly pro mě pohlazením.

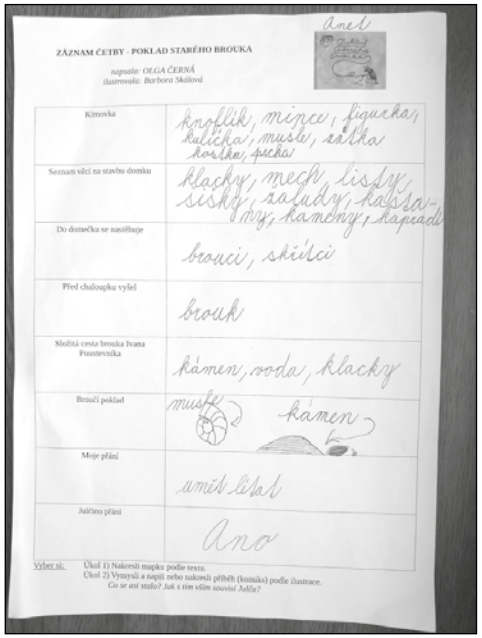

Pracovní list

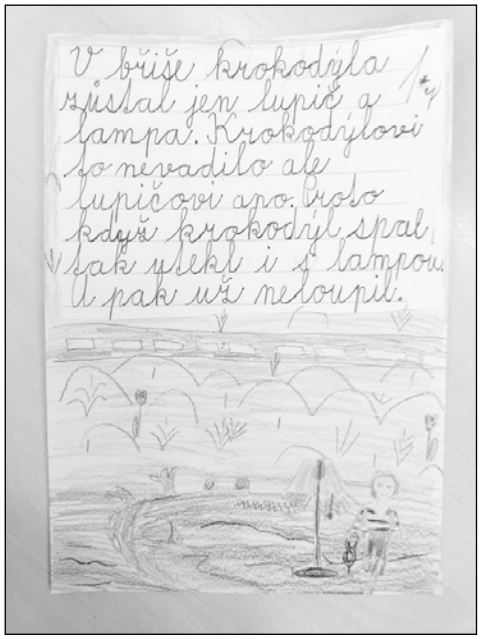

Pokračování příběhu Jonáš a Nenáš

S dílem Olgy Černé *Poklad starého brouka* jsme strávili milé chvíle o měsíc později. Druháčkové si poradili se záznamem z četby a opět skvěle vytvořili komiksové pokračování příběhu nebo kresbu mapy podle textu.

Třetí setkání na motivy knihy Ester Staré *Ó, ó, ó, vajíčko!* již bylo výrazně podpořeno online webinářem Besedy online, který pořádalo Klubko SKIP. Vřele jej doporučuji! Dalším obrovským plusem pro mě byla a je práce s loutkou, využití zpěvu s kytarou a u tohoto titulu i použití audionahrávky ke knize. Děti byly tentokrát doma, takže jsme se museli spolehnout jeden na druhého. Zařazení chvilek, kdy děti reagovaly na text záznamem na papír, a chvilek pohybu po místnosti (hovění si v pelíšku s vajíčkem, schovávání před rejskem, tvoření zátarasu proti lišajovi) bylo velmi důležité a prospěšné. Děti reagovaly skvěle, oboustranně jsme si hodinu s knihou užili, paní učitelka byla také spokojená a doporučila tuto lekci kolegyním. Třetí setkání dopadlo úžasně, nabilo mě energií a chutí tvořit, odvahou pokračovat v práci i touto formou.

Výzva k online lekcím je výsledkem snahy pokračovat v besedách se školními třídami. Toto je cesta, kterou právě zkouším. Příprava online lekcí je velmi náročná. Vždy se stávám dítětem před monitorem. Pokouším se napojit na vnímání dětí. Střídám pohyb s klidem, pracuji s loutkou, audionahrávkou knihy a ilustrací, dramatizuji text, zpívám s kytarou. Stávám se na chvíli nadšenou online herečkou v kraji divů a před monitorem. Před každou lekcí proběhne osobní setkání s paní učitelkou. Byla jsem teoreticky seznámena s funkcemi portálu Google Meet, proběhla několikrát zkouška spojení nanečisto, dolaďování zvuku i obrazu a případných nepostradatelných součástí lekce, jako je poslech audioknihy, ukázka ilustrací z knihy nebo chvíle, kdy chcete udělat tmu. Vždy navrhuji paní učitelce svůj program lekce, společně pak nacházíme formy práce, které se dají nejlépe použít ve třídě a v posledním

setkání i mimo třídu, doma. Materiály ke sdílení, jako jsou pracovní listy nebo ilustrace, se kterou mají děti dál pracovat, předávám vytištěné přímo paní učitelce a zároveň je posílám přes učebnu Knihovna, kde si je mohou stáhnout a vytisknout děti, které jsou doma. Poradí si však i s kouskem papíru a tužkou. Osvědčilo se mi více pohybu, akce, stejně jako v besedě „na živo“. Musím víc přemýšlet o stylu práce dětí. Vše musí být jednoduché a srozumitelné, aby to děti zvládly samy bez mé osobní přítomnosti. Nervozita je všudypřítomná, hrou a rozhovorem s dětmi zmírnitelná, chybami se člověk učí. Obrovské plus je, že jsou děti otevřené, spolupracují, spontánně se ptají ve chvílích, kdy chtějí upřesnit zadání nebo zopakovat instrukci. Napojení funguje i na online lekci. A pro knihy si děti přijdou. Nabídnu jim balíček jako překvapení anebo pošlu ochutnávku knih, ze které si samy mohou vybrat. Momentálně je pro mě největším úskalím vymezený čas. Domluvených čtyřicet minut si musím velmi pečlivě hlídat. Utečou neuvěřitelně rychle.

Lekce online mi přinášejí další zkušenosti a možnosti práce. Určitě v nich budu pokračovat i dál. Chci navázat kontakt i s dalšími třídami, chystám se oslovit paní učitelky. Vytvářím novou nabídku lekcí pro děti a mládež. Online lekce zde určitě nebudou chybět, přestože se už budeme moci setkávat na živo. Je to další možnost setkání, setkání jiných rozměrů, u kterého mohou být přítomni i další členové rodiny, děti, které jsou nemocné, setkání, které může probíhat i ve spojení s Novým Zélandem.

Přeji vám hodně odvahy, chuti, optimismu, trpělivosti, hravosti a tvořivosti.

Kontakt na autorku: malsovice@knihovnahk.cz

Stručně o výstavě Čteme. Čteme? Čtěme!

Renáta Salátová

Knihovnický institut Národní knihovny ČR během dlouhých let své historie pracoval a dosud pracuje na výzkumu čtení a čtenářství v České republice. Není to záležitost nikterak nová, na území bývalého Československa se takové výzkumy prováděly již na začátku 20. století (k vývoji výzkumů četby viz např. článek publikovaný v Knihovně plus 1/2021[1)]).

Při přípravě výstavy na téma čtenářských výzkumů jsme stáli před rozhodnutím, zda výstavu pojmout jako edukativní, či jako informační a „hravou“. Zvítězila druhá varianta a myslím, že to bylo ku prospěchu věci.

Již v průběhu studia na Ústavu informačních studií a knihovnictví UK v Praze mne zaujal předmět s názvem Úvod do bibliopedagogiky, který vyučovala PhDr. Lidmila Vášová. Nejenže nás seznámila s tím, co je vlastně čtení (není to pouze znalost písmen), jaký vliv na naše čtení a čtenářské návyky má rodina, škola, komunita lidí, ve které se pohybujeme, ale také jsem se dozvěděla něco o rychlosti čtení, motivech čtení, potřebách četby apod. To byl, spolu s daty vyplývajícími ze čtenářských výzkumů a spolu

[1)] Machová, Anna a Salátová, Renáta. Čtenářské výzkumy: na okraj výstavy o čtení. *Knihovna plus* [online], 2021, 1 [cit. 2021-04-13]. ISSN 1801-5948. Dostupné z: https://knihovnaplus.nkp.cz/archiv/2021-1/informace-a-konference/ctenarske-vyzkumy-na-okraj-vystavy-o-cteni.

s poznatky o tzv. rychločtení (tento předmět vyučoval doc. Richard Papík), základ pro naši výstavu. Navíc jsme zapracovali vědomosti z oblastí, jako jsou historie knihy, typy nosičů textu apod.

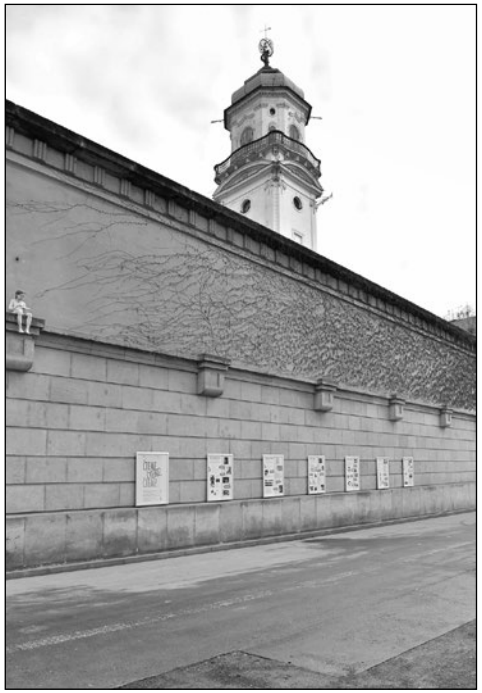

NK ČR; foto: E. Hodíková

Při výzkumech četby a čtenářství nejdůležitější byli, jsou a budou čtenáři. My všichni jsme čtenáři. Jací jsme jako osobnosti, jak se jako čtenáři vyvíjíme v čase, co na nás má největší vliv, jak se mění naše čtenářské návyky v průběhu života, co nás v našem čtenářském životě nejvíce ovlivnilo, jaké jsou druhy čtení, co o čtení vypovídají výpůjčky v knihovnách a konkrétní produkce nakladatelství v určité době, jak čtení ovlivňuje typ knižního nosiče a zda se liší čtení tištěných a elektronických knih nebo audioknih – právě taková témata se výstavou prolínají. Ilustrují je výsledky konkrétních výzkumů, získané za použití nejrůznějších metod od běžných statistik až po získávání a vyhodnocování čtenářských životopisů.

Čteme více v mládí, ve středním či starším věku? Čtou více muži či ženy, dívky nebo chlapci, lidé z měst nebo lidé žijící na vesnici? Jaký vliv má rodina na naši četbu? Opravdu je důležité dětem předčítat? Má vůbec nějaký vliv vzdělání, kterého dosáhneme my nebo kterého dosáhli naši rodiče?

Na tyto otázky dává odpovědi naše výstava ČTEME. ČTEME? ČTĚME! Výstava měla být zveřejněna v prostorách Klementina. Pandemická situace to bohužel doposud neumožňuje, ale s výstavou se zatím můžete seznámit na našich webových stránkách. https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-a-kulturni-akce/vystavy/brezen2021?searchterm=%C4%8Dteme.

NK ČR; foto: E. Hodíková

Kontakt na autorku:
Renata.Salatova@nkp.cz

Netradiční aktivity knihoven v době covidové

Zlata Houšková

Výzvu redakce U nás, abych napsala o výsledcích svého „soukromého průzkumu“ netradičních aktivit knihoven v době covidové, jsem přijala bez váhání, protože stále pociťuji určitý dluh vůči regionu, který mi před osmi lety poskytl nový domov (a to v mnoha směrech), a navíc jsem byla přesvědčena, že zpracování výsledků bude v požadovaném termínu dávno hotové. Věci však probíhají vždycky trochu jinak, než si je člověk naplánuje… Ale k věci: nejprve je třeba si ujasnit, že **nešlo o skutečný průzkum** s přesně formulovanými otázkami, sofistikovanými kategoriemi, nabídnutými alternativami odpovědí; nešlo dokonce ani o hlubší rozhovory. Požádala jsem prostě kolegyně a kolegy v konferenci Andersen, aby napsali o tom, jak reagují na dobu plnou restrikcí, jaké mimořádné aktivity v současné pandemické době ve svých knihovnách pořádají, nic víc, nic míň. Předpokládala jsem, že půjde o jakousi veřejnou diskusi v konferenci, ale věc měla poněkud jiný vývoj. Většina těch, kdo se ozvali, psala mně, nikoli do konference, dopisy byly často pojaty osobně. Některé byly velmi stručné, pouze výčtové, jiné obsahovaly názory na současnou situaci knihoven a čtení, případně i jisté obavy z budoucnosti. Většinou reagovali mí známí knihovníci a knihovnice, ba, smím-li to tvrdit, dokonce často přátelé. Výzva prošla konferencí Andersen, takže často psaly děckařky (mužům se omlouvám, ale „y“ je tady namístě stejně jako dámská podoba substantiva), v menší míře ředitelé či vedoucí knihoven.

Na výzvu zareagovalo různou formou 48 veřejných knihoven od Městské knihovny v Praze (největší veř. knihovna u nás) až např. po knihovnu v Mokrém (cca 170 obyvatel). Z „východočeských“ to byly knihovny z Černilova, Dvora Králové nad Labem, Hořic, Chrudimi, Jičína, Mokrého, Náchoda, Nové Paky, Svitav, Úpice a Knihovna města Hradce Králové (KMHK); zvláště **Královéhradecký kraj byl tedy poměrně početně zastoupen** (a využívám zde proto hojně příklady východočeské). Ze všech výše uvedených důvodů, jež mohly ovlivnit výsledky, nelze tedy s jistotou tvrdit, že to, co z této ankety či hledání vzešlo, je charakteristické, většinové či reprezentativní, nicméně nepochybně jde o příklady velmi inspirativní. Pro úplnost připomínám, že jsem neshromažďovala informace o tradičních aktivitách (a nezabývala se výpůjční činností), ale **o specifických řešeních a aktivitách** v době covidových omezení; přesto některé knihovny uvedly i tradiční aktivity, jež se jim podařilo realizovat v krátkém období rozvolňování pandemických restrikcí. Celkově bylo uvedeno 245 položek typů či jednotlivých aktivit.

Jaké byly společné znaky získaných odpovědí? Především všechny tyto (a jistě i další) knihovny bez ustání pečují o své uživatele i další obyvatele komunit, **hledají všemožné cesty, jak klientům vyhovět, zůstat v jejich hledáčku, jak poskytovat co nejvíce kvalitních tradičních služeb, třeba i netradičními cestami, i jak hledat a koncipovat služby nové**. Patrná je také snaha věnovat **pozornost všem (nejen věkovým) kategoriím uživatelů**. Všude **posílila komunikace přes sociální sítě a více se spolupracuje s dobrovolníky a partnery**. Ze

všech odpovědí také zaznával společný hlas: už bychom chtěli, aby se k nám lidé mohli vrátit, chceme je potkávat, mluvit s nimi, věnovat se jim osobně. Toto „nastavení" knihoven (nás) nijak nepřekvapí; mnohokrát se za poslední rok diskutovalo o rozvozu a donášce knih, o úrovni „bezkontaktnosti" některých služeb atd. Další společné znaky odpovědí:

1. Zavádění nových služeb, které tak či onak reagovaly na současnou covidovou krizi.
2. Zvýšená propagace knihovny, její představení především ve virtuálním prostoru.
3. Přesun některých aktivit do „distančních" forem s cílem udržet je.
4. Přesun některých (příp. vznik nových) aktivit do exteriéru a jejich současná individualizace v zájmu omezení kontaktu většího počtu osob.
5. Převedení „tradičních" aktivit do virtuálního prostoru.
6. Aktivní zapojení části knihoven do charitativních a pomáhajících aktivit (tradičních i zcela nových, souvisejících s pandemií COVID 19).

Ad 1) Vzrostl např. počet nově pořízených **biblioboxů**, nových **knihobudek**, resp. **volně dostupných knihovniček**. Vznikly/rozšířily se **projekty** jako Bedna knížek do škol a školek (KMHK) či Kufr plný knih (MěK Svitavy), Rande s knihou naslepo či Knížky jako překvapení (výpůjčky připraveny k odběru na základě věku čtenáře, historie jeho dosavadních výpůjček či žánrových preferencí apod.), Kup knížku k Ježíšku (online doporučení titulů k zakoupení na základě online sdělených indicií). Knihovny se mnohde staly **výdejním místem zásilek knih**. Zavedeny byly např. **„horké linky"** do knihoven, kde se řešily nejen čtenářské či informační problémy uživatelů. Posílily služby ve virtuálním prostoru, např. **rozcestník užitečných vzdělávacích webových stránek** a pracovních listů od autorů a nakladatelů na webu, **videonávody** a průvodce k používání katalogů (např. TRITIUS, KOHA – viz MěK Nová Paka), videonávody k objednání knihu do knihovny „na poličku" a další **krátká instruktážní videa** o službách knihovny, ale nově také **online registrace a platby,** rozrostlo se **online publikování** (časopisy, zpravodaje, novinky). Facebook v podobě uživatelského účtu Čtipísek Knihovnický zřídila KVČ Jičín.

Ad 2) Vznikla řada informačních videí a **videoprůvodců po knihovnách**, ale také **„upoutávková" videa na knihy a čtení** (tipy ke čtení knih i čtení online, tipy na zajímavé knihy o různých tématech pro děti, dospělé…). Vznikly **online projekty k propagaci četby** (Čtěte se mnou (se Slavojem) a Můžeme číst ale také s Tebou (MěK Slavoj Dvůr Kr. n. L.)), Děti doporučují dětem (KMHK), či např. animovaný film o nových maskotech, kteří budou provázet čtenáře novými knihami (MěK Nová Paka). Zmnožily se **reportáže o knihovnách** a jejich službách v regionálních (ba i celostátních) rozhlasových a televizních vysíláních, ale také v tisku, aktuality z knihovny se více zveřejňují nejen na webu knihovny, ale také na webech obce a naopak.

Ad 3) Knihovny využívají všech možností zachovat své **aktivity** alespoň **v „distanční" podobě**, s využitím poštovních služeb, telefonického spojení, bezkontaktního předávání materiálů, pracovních listů, dokonce i pomůcek pro tvořivé dílny apod. a jsou v tomto smyslu velmi vynalézavé. Tak probíhá leckde trénování paměti (MěK Chrudim, KMHK), řada soutěží pro děti i pro dospělé, zejména pak soutěže výtvarné či fotografické (MK Mokré), ale také některé workshopy a výtvarné dílny („*… návod a materiál k tvoření na doma byl připravený v taštičce místo pravidelných dílen, které jsme pořádali každý týden,*" napsali z KMHK, nebo „*… vyrazit do přírody, najít a namalovat kamínek a donést do knihovny, kde pak bude výstava,*" napsala kolegyně z MK Mokré). Korespondenční formou dokonce probíhaly i některé hry pro školy.

Ad 4) **Hry v exteriéru**, tzv. městské hry, se ostatně staly jedním z fenoménů covidového období. K přebornicím v jejich pořádání patří určitě KMHK s celoroční hrou Kotěra či celoměstskou hrou pro rodiny Bubáci a baráky. „*Prostě děti od toho počítače dostaneme, když už tam musí chudinky sedět i místo školy,*" říká kolegyně z pobočky Kukleny. Pohádkovou šipkovanou s úkoly pro klub maminek Dvoreček připravila také MěK Černilov, Chrudimskou pátračku a hru Staň se hrdinou a zachraň princeznu MěK Chrudim; zajímavé hry O zvičinském drakovi a Jak červené střevíčky šly pro princeznu realizovala MěK Hořice, Literární toulky po Svitavsku a další městské hry pořádá MěK Svitavy atd. Vedle her narostl i počet organizovaných vycházek; jen MěK Náchod jich v době, kdy odpovídala na výzvu, měla za sebou již pět.

Ad 5) Nejvýraznějším trendem je **převedení tradičních aktivit do virtuálního prostředí**. A lze mluvit téměř o všech typech dosavadních aktivit. Jednoduchým příkladem je **VU3V**, která vyžaduje „doplnit" jen virtuální zajištění organizační a administrativní. Toho využila celá řada knihoven (MěK Hořice, Chrudim, Svitavy…). Pokud jde o seniory, je – zdá se – výjimečnou aktivitou **pravidelné setkávání seniorů v MěK Dobříš** (platforma JitsiMeets): „*… předem posíláme členům skupiny zábavné kvízy na trénování paměti, ty si pak společně kontrolujeme, pak představíme knižní novinky, oni nám vyprávějí, co čtou, svěří se, co je u nich nového, přečteme si fejeton... a senioři se na svou „konferenci" moc těší…*," říkají kolegyně z Dobříše, které tak relativně nenáročnou formou ulehčují těžké chvilky osamění několika místním seniorům.

Ve virtuálním prostoru je možné zhlédnout **výstavy**, ať už jde o fotodokumentaci reálných výstav (např. adventní věnce a svícny MK Mokré), nebo přímo o výstavy virtuální, digitalizované. Dále jsou to **koncerty**, např. v MěK Náchod zprostředkovali živě koncert Malina Brothers, který online sledovalo přes 2000 diváků! Virtuální prostor využily některé knihovny i pro **cvičení** se seniory a dalšími skupinami lidí či literární toulky po městě nebo regionu…

Velmi časté jsou virtuální **besedy či přednášky** pro veřejnost (KVČ Jičín, MěK Hořice…) nebo besedy se spisovateli pro děti, jako je např. Corona literární festival KVČ Jičín. Online pozdrav patrona dětského oddělení Miloše Kratochvíla a jeho nové básničky či Telemost Berlín–Jičín–Náchod (online besedu s Jaroslavem Rudišem) zase umožnila zájemcům MěK Náchod. Ve spolupráci s učitelem literatury Pavlem Martincem pořádá pravidelné Pavlovy literární poradny buď na stanovené téma, nebo na téma vzešlé od účastníků KMHK, pobočka Slezské Předměstí. Jde o akci na platformě JitsiMeets určenou předem přihlášeným účastníkům. Ve stejném virtuálním prostředí se konají i setkání nad literaturou knihovnic a učitelů v Hradci Králové (KMHK).

Do virtuálního prostoru se také přesunuly **soutěže pro děti i pro dospělé** (např. MěK Náchod), ale také čtenářské a jiné **kluby**. Virtuálně proběhly i Noci s literaturou, Dny pro dětskou knihu (např. MěK Úpice), Noci s Andersenem. Virtuálně probíhají **tvořivé dílny a workshopy** (ve formě videonávodů je provozuje např. KVČ Jičín či KMHK, pobočka Kukleny).

Virtuální prostředí je využitelné i pro **čtení**, ať už pro děti (MěK Hořice, KMHK…), nebo pro dospělé (např. KMHK). Hradecká knihovna převedla do online podoby s doprovodnými doporučujícími videy, prezentacemi a plakáty také např. Festival školní četby pořádaný v listopadu. Některé knihovny využívají virtuálního prostoru pro podporu realizovaných projektů, jako jsou např. Lovci perel, S knížkou do života (Bookstart) apod. Knihovny se pustily i do natáčení pohádek, scénických čtení či vlastních divadelních představení.

Rozsáhlou samostatnou kapitolu tvoří **vzdělávací akce pro veřejnost nebo pro školy,** často jde např. o jazykové kurzy, případně aktivity probíhající v rámci školní výuky atd. Řadu jich realizuje např. KVČ Jičín nebo KMHK (např. včetně kurzu tvůrčího psaní v online prostředí).

Tyto aktivity by si určitě zasloužily samostatné podrobné pojednání. Podrobnější informaci by si rovněž zasloužily „technologické“ postupy práce ve virtuálním prostředí, využívané platformy a kanály, alternativy zveřejnění vhodné pro jednotlivé typy aktivit a také základní principy autorských práv při zprostředkování a uchovávání obsahů ve virtuálním prostředí.

Ad 6) Řada knihoven se zapojila do charitativních a pomáhajících aktivit, ať už jde **o pomoc s registrací na očkování, balení respirátorů seniorům** (MK Mokré), nebo o různé **sbírky** (Sbírka pro Světlušku, Krabice od bot (MK Černilov), Knížka po sestřičku (MK Mokré), připojení ke krajským a celorepublikovým projektům, přípravu vánočních dárků, přání a pozdravů či různých balíčků pro potřebné (např. senioři, rodiny v nouzi ad.). V některých knihovnách propagovali projekt **Čtení pomáhá**.

Na této poměrně malé ploše nelze uvést všechny aktivity, o nichž knihovny napsaly, dokonce ani všechny typy aktivit a příklady. Kompletní výčty aktivit v dohledné době na svých stránkách zveřejní SKIP. Rozhodně by však tyto aktivity stály za komplexnější zmapování rozsáhlejším a sofistikovaným průzkumem, třeba i na krajské úrovni. Zejména (ale nejen) malé knihovny totiž vyjádřily velkou vděčnost již za první postupné zveřejnění výstupů v konferenci Andersen s tím, že pro ně bylo inspirací a podporou, např. při zahájení vlastní práce ve virtuálním prostoru. Publikování či jiné podrobné představení (třeba virtuální setkání) a výměnu zkušeností s jejich realizací (a samozřejmě následování) by si zasloužily i konkrétní příklady dobré praxe. To už je však úkol pro někoho jiného. Já bych ráda využila i této cesty k poděkování všem, kteří nelitovali práce a poslali informaci o svých aktivitách. Věřím, že to byla velmi užitečná kolegiální pomoc, a jsem ráda, že jsem k ní mohla malinko přispět.

Kontakt na autorku: zlata.houskova@gmail.com

Knihovny, instituce činu a adaptace

Vanda Vaníčková

„Slabá vůle vidí v každé nepříjemnosti problém. Natěšená vůle spatřuje v téže nepříjemnosti výzvu. A silná vůle větří ve stejné nepříjemnosti příležitost.“ (Albert Einstein)[1)]

Článek Zlaty Houškové na konkrétních příkladech ukázal, že odhodlaných knihovníků, kteří se „koronavirové doby“ profesně nezalekli, je mnoho. Slovy Alberta Einsteina článek připomněl aktivity, jež se i v nepříjemnostech díky silné vůli knihovníků staly výzvou. Hovořit o příkladech dobré praxe, pochválit či vyjádřit poděkování je pro lidskou duši dobrá věc. Mimo jiné taková pochvala dodává motivaci do další práce a energii pro nové projekty. Vzhůru tedy do toho!

Z konkrétních příkladů uvedených v předchozím článku bych vyzdvihla některé činnosti, jež začaly knihovny v pandemii dělat jinak nebo úplně nově, ale rozhodně není na škodu v nich pokračovat i nadále. A to jak kvůli čtenářům, tak i samotným knihovníkům. Jít s dobou je jedna věc a zvyšovat profesní schopnosti zaměstnanců druhá. Obě ale cenné.

[1)] First Class. 10. Praha: First Class Publishing, 2020. ISSN 1805-076X.

Revize virtuálního prostoru

Jednou z charakteristik uplynulého roku je přesun všeho, co alespoň trochu šlo, do virtuálního prostředí. Byť je neustálé sezení u počítače únavné pro všechny části těla, z pohledu informační společnosti přesun jistě pomohl, respektive ji zpřehlednil. Mnoho knihoven, zejména těch menších, jež nebyly na aktivní online život zvyklé, aktualizovalo obsah svých webových stránek (*Aha, poslední zpráva z prosince 2019…*), začalo více žít na sociálních sítích a komunikovat s veřejností elektronicky. S tím jde ruku v ruce profesní rozvoj knihovníků. Ne všichni jsou zběhlými digitálními domorodci a online nástroje ovládají levou zadní. Ano, nejeden knihovník tak proseděl hodiny u počítače a seznamoval se s novými technologiemi a aplikacemi, učil se zprovoznit kameru, zapojit mikrofon či vytvořit online konferenční místnost. Učil, až se naučil – ukázka celoživotního učení a osvojování digitální kompetence v praxi par excellence.

Odvážné pokusy

Pandemie s sebou přinesla „nová pravidla“, podle nichž lze obtížně vyhrát „staré hry“. Knihovny se začaly pouštět do akcí a činností, které by za běžného provozu zněly jako scestný, nebo přinejmenším odvážný krok. Nyní ale nezbýval čas na pochybování, bylo třeba jednat. V drtivé většině příkladů se ukázalo, že se opravdu jednalo o dobré nápady. S odkazem na předchozí článek vybírám namátkou pravidelná virtuální setkávání seniorů, výstavy, vlastní podcasty a videa či besedy se spisovateli žijícími v zahraničí. Téměř až řečnická otázka je jasná: proč by tyto akce měly skončit spolu s pandemií? Jistě, návrat k osobnímu kontaktu a prezenčnímu setkávání je prioritou, ale ani knihovny by neměly, až to půjde, hodit vše do jednoho pytle. Virtuálního pytle samozřejmě.

Podpora zdravých návyků

Jedním z nejskloňovanějších slov posledního roku je ZDRAVÍ. Neustále čteme o tom, jak ho chránit, čím zaručeně posílit imunitu apod. Knihovny nejednou akcí přispěly (a stále přispívají) k prevenci v oblasti zdraví a připomenutí základních návyků podporujících zdravý životní styl. Uvědomily si významný fakt, na který nejen média, ale občas i politické elity zapomínají. Zdravý člověk není jenom osoba bez horečky či kašle. Je to člověk, jenž má v pořádku zdraví fyzické, psychické i sociální. Nejenže si knihovny tuto skutečnost uvědomily, ale zároveň dle ní začaly jednat. Tím se opět dostáváme k předešlému článku. Knihovníci se nesnažili udržet knihovny v chodu proto, aby sbírali výpůjčky, čísla akcí rostla a měli úctyhodné výsledky pro závěrečné zprávy. Cílem jejich snažení bylo, aby pomohli lidem udržet sociální kontakt, zlepšili jim náladu či nabídli nějakou smysluplnou činnost, když najednou zůstali všichni doma. Přednášky, venkovní dobrodružné hry, výdejní okénka, předčítání, upoutávky na knížky, výběr je pestrý.

Knihovny jsou schopné

… a mají schopné knihovníky, kteří uměli rychle zareagovat, lze dodat. Vy, knihovníci a čtenáři časopisu U nás, to víte. Vím to i já, neknihovník, ale dlouholetý pozorovatel vašeho snažení. Nyní to ale ví i veřejnost, která neměla doposud možná ani tušení, co vše je knihovna schopná nabídnout. Pokud je vaše knihovna ve městě „za hvězdu“ a všeobecné prestiži se těší už delší dobu, vyslala jenom další signál. Připomněla, že je potřebnou institucí 21. století, která ví, co dělá a že to dělá dobře.

I když nám úplně nejde přes pusu, že koronavirus něčemu pomohl, myslím, že tomu ve světě knihoven tak je. Nezdá se vám? Přečtěte si, prosím, znovu tento, a zejména předchozí článek.

Kontakt na autorku: VandaV@seznam.cz

Syndrom profesního vyhoření u pracovníků knihoven

Vladana Pillerová

Díky projektu podpořenému Evropským sociálním fondem „Společným postupem sociálních partnerů k řešení klíčových témat v odvětvích“[1] bylo možné zmapovat problematiku syndromu profesního vyhoření ve veřejných knihovnách v ČR. V roce 2020 proběhl průzkum na téma profesního vyhoření pracovníků knihoven, kterého se zúčastnilo 1252 pracovníků veřejných knihoven. Výsledky průzkumu pak sloužily jako podklad pro další analýzy.

Dotazník byl strukturován do osmi oblastí, které mohou představovat jak možné zdroje syndromu vyhoření, tak i možné oblasti jeho prevence. Zkoumané oblasti byly následující: fyzické tělo, výživa, emocionalita, senzualita/smysly, prostředí, vztahy na pracovišti, intelekt a spiritualita/hodnoty.

S lehkou nadsázkou lze říci, že celkové vyhodnocení všech otázek přineslo odpověď, že knihovníci „doutnají“ – **celkem 28 %, tedy plná čtvrtina dotázaných, hodnotí svůj stav jako neuspokojivý, a jsou tudíž syndromem vyhoření ohroženi**, přičemž u 11 % je stav kritický. Při přepočtu je tedy vždy jeden z deseti knihovníků ohrožen syndromem vyhoření.

Při prostém porovnání pozitivních a negativních odpovědí všech respondentů lze konstatovat, že mezi **pozitivně hodnocené oblasti** a tím i „zdroje“ knihovníků, které jim pomáhají pracovní zátěž na pracovišti dobře zvládat, patří tyto:

- spiritualita/hodnoty
- vztahy na pracovišti
- intelekt
- emocionalita

Oblast emocionality, a především množství negativních emocí na pracovišti bývá v tradičním pojetí obvykle dominantním ukazatelem syndromu vyhoření pracovníků. Je proto potěšující, že pouze třetina pracovníků se setkává ve své práci s vyloženě negativními emocemi. Platí tedy, že knihovny jsou spíše místem, kde poskytované služby velmi dobře uspokojují potřeby jejich uživatelů. Rozhodně je však namístě dále knihovníky vzdělávat v oblasti rozvoje emoční inteligence, protože se opakovaně ukazuje, že se práce s negativními emocemi odráží na jejich osobní spokojenosti.

Vztahy na pracovišti s kolegy mají většinou pracovníci knihoven dobré. Problematičtější je vnímání nadřízených. Část pracovníků má pocit, že nejsou svým nadřízeným dostatečně oceňováni, nejsou chváleni apod. Další třetina pracovníků není spokojena se stylem řízení knihovny.

Prostředí knihoven je prostředí, které umožňuje i podle výsledků průzkumu na plno využít **intelekt**, schopnosti a dovednosti zaměstnanců a právem pak patří mezi významné zdroje knihovníků. Toto pozitivní hodnocení odráží i vysokou úroveň vzdělanosti mezi knihovníky (51 % respondentů průzkumu má vysokoškolské vzdělání). Knihovníci se mají možnost dále vzdělávat, uplatnit kreativitu ve své práci, což se ukazuje jako velmi účinná prevence syndromu vyhoření.

Většina pracovníků knihoven vnímá svou práci jako smysluplnou a naplňující. Jako problematickou vidí perspektivitu oboru a také možnost kariérního růstu – okolo třetiny pracovníků vyjádřilo v tomto směru své obavy.

⇨ Smysl, dobré vztahy na spíše menším pracovišti, vzdělanost a relativně pozitivní emoce na pracovišti při práci s dětmi či řízení týmu dělají práci knihovníků atraktivní.

Naopak nejvíce **negativně hodnocené oblasti**, které potřebují u knihovníků posílit a na které by se měly především zaměřit preventivní programy, jsou tyto:

- fyzické tělo
- prostředí
- senzualita/smysly
- výživa

[1] Informace o projektu „Společným postupem sociálních partnerů k řešení klíčových témat v odvětvích“ na stránkách SKIP ČR: https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/projekty-nabidky-sluzby/projekt-esf-spolecnym-postupem-socialnich-partneru-k-reseni-klicovych-temat-v-odvetvich/

Oblast fyzického těla (fyzická aktivita, relaxace, regenerace, spánek, přecházení nemocí) hodnotili respondenti nejvíce negativně. Knihovníci nejsou zvyklí věnovat čas činnostem spojeným s relaxací a regenerací těla, dalším problémem je nedostatek spánku a přecházení nemocí. Z odpovědí vyplývá, že jen 22 % respondentů pracuje v knihovnách, které přispívají svým zaměstnancům na pitný režim, nebo jej alespoň umožňují. Z komentářů je zřejmé, že by vedle příspěvku pracovníci knihoven uvítali vedle minerálek či barelů s vodou třeba kuchyňky s kávovarem či možností uvařit si čaj, případně připravit si kohoutkovou vodu třeba s citronem nebo možnost zdravého stravování v kantýnách.

Téměř polovina pracovníků nemá možnost být na pracovišti bez rušivých vlivů ani na část pracovní doby. Více než třetina pracovníků se cítí na konci pracovního týdne senzoricky přetížená, tzn. že pociťují zvýšenou citlivost na zvuky, případně světloplachost. V **oblasti senzorického přetížení** se jeví jako klíčový faktor prevence syndromu vyhoření možnost být na pracovišti alespoň chvíli v klidu bez hluku. Především středně velké knihovny do 25 zaměstnanců mají prostory zřejmě často omezené a multifunkční, kde se únik před hlukem hůře hledá. Z pohledu profesí je pak v této oblasti nejohroženější kategorie dětských knihovníků.

Téměř polovina pracovníků knihoven nemůže žádným způsobem ovlivnit své **pracovní prostředí**, navíc 37 % pracovníků nedisponuje ergonomickým nábytkem, tzn. že nábytek nelze přizpůsobit individuálním potřebám. Přes 40 % pracovníků nemůže na pracovišti regulovat teplotu podle své potřeby. Také se ukazuje, že zásadní vliv na podobu pracovního prostředí mají vedoucí/ředitelé. Je to tedy především jejich výzva komunikovat na jedné straně se zřizovateli o možnostech a na druhé straně se zaměstnanci o jejich potřebách.

⇨ Potvrzuje se tímto hypotéza, že generace zaměstnanců ve věku 40+ je generací, která si ještě nenavykla o své tělo pečovat, přestože po 40. roce věku se snižuje jeho regenerační schopnost. Je to také generace pracovníků, která zažila velké množství nejrůznější trendů ve stravování a zásady zdravého stravování si teprve osvojuje.

⇨ Na nespokojenost a tím negativní hodnocení mají také vliv nastupující technologie a senzorická přetíženost knihovníků. Je nutné si uvědomit, že tato generace pracovníků je první, která musela řešit fyzické i smyslové obtíže plynoucí z mnohahodinové práce u počítačů, přítomnost přístrojů, narůstající hluk z dopravy, ale také stoupající nároky na adaptaci v souvislosti s technologiemi.

Celková zpráva z průzkumu bude umístěna na stránky SKIP ČR, který byl partnerem projektu, do sekce Akce a projekty.

Kontakt na autorku: vladana.pillerova@nkp.cz

Vysílání z Jičína o seriálu Božena

Jana Benešová

Čtyřdílnou televizní minisérii *Božena* sledovalo mnoho diváků a názory na ni byly různé. O to víc jsme se těšili na návštěvu jedné ze scenáristek, Martiny Komárkové.

Toto setkání jsme připravovali už od doby, kdy paní Komárková začala na filmech pracovat. Je to pro knihovnu důvěrně známá autorka knížek pro děti a hlavně naše „sousedka“, známá osobnost ve městě. Tenkrát nás ani nenapadlo, že to nebude „face to face“ a s velkou slávou. Paní Komárková totiž bydlí nedaleko Jičína v obci Železnice a je známou učitelkou v ZUŠ Jičín a autorkou scénářů velmi chválených a mimořádných muzikálů této ZUŠ (*Eliška Kateřina Smiřická*, *Stvoření světa*) a divadelních her (*Romance*, *Mette*).

Nakonec jsme se ale viděli pouze přes obrazovky našich počítačů, tabletů a mobilů. Ačkoliv

jsme se velmi těšili na osobní setkání, nechtěli jsme povídání o práci na televizní sérii odkládat do dob, kdy ustanou diskuze a na film se pozapomene.

Martina Komárková pochází z Prahy, vystudovala bohemistiku na FF UK v Praze. Žije ve zmíněné Železnici, má tři děti, dva psy a mnoho dalších zvířat. Je autorkou několika knih pro děti (*O pastelce bez barvy*, *Tarbíci a Marabu I* a *II*, *Tarbíci*, *Písničky z Afriky*), básnických sbírek a mnoha scénářů k televizním pořadům. Božena Němcová jí byla blízká i dřív, napsala scénář k filmu *Obrazy ze života Boženy Němcové* s Lenkou Vlasákovou v hlavní roli.

Jičínská knihovna už za sebou měla několik online přenosů, já jako moderátorka jsem se chystala na premiéru a Martina Komárková měla z mluvení do počítače obavy. Domluvily jsme se, že přijede do Jičína do knihovny, každá budeme sedět v jiné místnosti u jiného počítače a za případné pomoci šikovné kolegyně vše zvládneme. Neměla jsem obavy, protože jsem s autorkou již nějaký čas strávila v minulých letech a vím, že je to inteligentní, vzdělaná, sečtělá žena, která umí skvěle mluvit k věci, a navíc nemá potřebu poukazovat jen na sebe. Ideální host pro besedu. Navíc jsem měla „v zádech" kolegyni Michaelu Sehnalovou a kolegu Martina Žantovského, kteří vše připravili, naskenovali obrázky, připravili ukázky z filmů. Těsně před besedou přestal fungovat web České televize, odkud jsme chtěli ukázky pouštět, tak i trochu adrenalinu jsme zažili. Naštěstí vše začalo pracovat, jak má, a povídání s Martinou Komárkovou proběhlo jako po másle, až jsem litovala, že čas tolik letí. Chcete vědět, o čem jsme mluvily? Co říkala o natáčení, o tom, jak se píše a upravuje scénář, co si myslí o Josefu Němcovi, jak se jí líbilo herecké obsazení a další? Podívejte se do záznamů živých událostí, které již v knihovně proběhly. Dostanete se k nim přes web Knihovny Václava Čtvrtka v Jičíně. Konkrétně záznam této besedy je na https://www.youtube.com/watch?v=4-iUHlZ2fk0.

Na závěr: všichni víme, že nic nemůže nahradit osobní setkání a setkávání s našimi čtenáři při besedách a různých jiných akcích nám v knihovně dodává elán a energii a v současnosti nám moc chybí. Přesto vidím i v této době přínos, a to v tom, že jsme se naučili online působení a stále se v něm zdokonalujeme. Je zajímavé, že naše online vysílání většinou zhlédne víc lidí, než by se vešlo do našeho sálku. Vstoupíme si navzájem do obýváků, aniž bychom museli cestovat nebo se prodírat chumelenicí. Já se moc těším, až bude zase všechno v normálu a v každé části naší knihovny se něco bude dít a bude to tu šumět. Přesto už teď vím, že občas se k této nově objevené formě pořádání besed a přednášek budeme vracet.

Kontakt na autorku: benesova@knihovna.jicin.cz
Web knihovny: https://knihovna.jicin.cz

Scenáristka Martina Komárková

Online spojení z Berlína přes Jičín do Náchoda

Michaela Sehnalová

Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně postupně přestěhovala své pořady do online prostoru. Pravidelné večerní akce pro veřejnost v současné době realizuje formou živě streamovaných videí. V Březnu – měsíci čtenářů uspořádala jičínská knihovna vedle dalších akcí i online spojení do Berlína s Jaroslavem Rudišem.

Jaroslav Rudiš je uznávaný český autor z Lomnice nad Popelkou, který střídavě žije v České republice a v Německu. Jeho vztah k regionu je patrný na knize *Český ráj*, která vyšla roku 2018 v nakladatelství Labyrint. Pojednává o mužích, kteří chodívají do jičínské sauny. Čtenáři i televizní diváci Jaroslava Rudiše jistě znají díky skvělé knize *Nebe pod Berlínem*, jež se dostává i do seznamů maturitní četby, nebo díky knihám *Grandhotel* či *Národní třída*, které byly převedeny na filmová plátna. Skvělý je i umělecký počin *Alois Nebel*, jemuž dal Rudiš literární předlohu a výtvarně ho doprovodil Jaromír 99. Filmové zpracování získalo mnohá ocenění, vyhrálo Českého lva a Evropskou filmovou cenu za nejlepší animovaný celovečerní film.

Jaroslav Rudiš – výstřižek ze streamu

Povídání s lomnickým rodákem Jaroslavem Rudišem jsme naplánovali na poslední březnovou středu. Akce pro veřejnost pořádáme tradičně vprostřed týdne od 18.00. To jsme dodrželi i nyní. Výhodou online spojení je nezávislost na místě. Proto jsme mohli besedu uspořádat ve spolupráci s Městskou knihovnou Náchod. Došlo tedy ke spojení mezi Berlínem, Jičínem a Náchodem v jednom čase v jedné místnosti.

Již víme, na co musíme myslet a co během online besedy ohlídat. Proto jsme naplánovali společnou zkoušku připojení a techniky v předstihu. Naštěstí ve většině případů stačí k vyřešení problému přihlášení se v prohlížeči Google Chrome a opětovné přihlášení do virtuální místnosti.

Online povídání realizujeme na platformě meet.jit.si, která v současné době doznala několika vylepšení. Účastníci si kupříkladu mohou nastavit vlastní pozadí. Já pro tento případ zvolila fotografii knihovny, na kterou jsem umístila loga knihovny a Března – měsíce čtenářů. Na první pohled to opravdu vypadalo, jako kdybychom vysílali přímo před knihovnou.

Technické zajištění je dvojí. Vysílání s hostem probíhá v online místnosti, z níž je přenos živě streamován na YouTube. Na YouTube naši diváci sledují živý přenos a mohou do chatu psát otázky či postřehy a vzkazy. Moderátor sleduje otázky a hostovi je přímo pokládá, případně mu je překopíruje do interního chatu. Zároveň je moderátor jakousi pojistkou pro případ technických obtíží. Je totiž vždycky lepší, když se na besedě organizačně podílejí alespoň dva lidé. Jeden, který se věnuje technickým záležitostem, a druhý, který zajišťuje komunikaci s hostem.

Všechna naše vysílání pro veřejnost probíhají na adrese knihovna.jicin.cz/zive, odkud jsou v daný čas aktualizováním stránky diváci přesměrováni na youtubový stream. Přesměrování probíhá z naší strany IT odborníkem, který se stará o plynulý přenos streamu. Po dohodě s přednášejícím uveřejňujeme záznamy besed na webových stránkách knihovny a YouTube kanále. Zpětně mají videa velmi vysoký počet zhlédnutí, řádově i v tisících.

Povídání s Jaroslavem Rudišem bylo velmi příjemné. Vyprávěl o své aktuální tvorbě, o připravovaných dílech, z nichž i malou ukázku

přečetl. V poslední době vycházejí Rudišovy knihy dříve v Německu a následně jsou překládány do češtiny. Jeho první německy psaná kniha *Winterbergs letzte Reise* (*Winterbergova poslední cesta*) na své české uvedení již netrpělivě čeká. Diváky našeho streamu byli i někteří, kteří již německý originál přečetli a velmi je zajímá, jak bude vypadat český překlad, neboť si v originále Rudiš hrál s jazykem a slovními hříčkami pojmenovával postavy, které nežijí. Ovšem slovotvorba němčiny funguje na zcela odlišných principech než tvorba slov českých. Musíme se tedy nechat překvapit, jak se s tímto oříškem popere překladatel. Sám Rudiš si totiž své knihy nepřekládá. I na tuto skutečnost se diváci našeho vysílání ptali. Zajímá-li vás spisovatelova odpověď, můžete si záznam z vysílání pustit na webových stránkách jičínské knihovny: knihovna.jicin.cz/zive/ v záložce s příslušným datem.

Online přenos besed je nejen velmi příjemnou alternativou, ale i směrem, který bychom rádi v budoucnu udrželi kupříkladu i v nějaké hybridní verzi. Všichni diváci totiž sedí v „první řadě“, skvěle slyší, skvěle vidí, a pokud nestihnou živý přenos, mohou si záznam zpětně pustit. A my se v jičínské knihovně těšíme na další pořady, které máme naplánované a které domlouváme. Srdečně vás všechny zveme do „naší knihovny živě“.

Kontakt na autorku: sehnalova@knihovna.jicin.cz

Čtenář roku 2021 – e-čtenář za SKIP 08 Východní Čechy

Kateřina Hubertová

Celostátní knihovnickou kampaň Čtenář roku vyhlašuje již od roku 2011 Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR. Cílem této kampaně je posilovat společenský význam a prestiž četby a oceňovat ty, kteří služeb knihovny nejvíce využívají. V desátém ročníku se hledal nejaktivnější e-čtenář v knihovnách. Hlavním kritériem hodnocení byl celkový počet vypůjčených e-knih za rok 2020, i když knihovny mohly toto kritérium podle místní situace upřesňovat.

V průběhu března 2021 byli vybráni e-čtenáři nejen jednotlivých knihoven, ale také všech krajů a celostátní vítěz bude slavnostně představen v přímém přenosu České televize v rámci předávání cen Magnesia Litera 2021.

Výherce z každého kraje si může vybrat jednu e-knihu dle vlastního výběru na e-shopu www.palmknihy.cz a putuje za ním balíček dalších cen od ALBI. Celostátní top vítěz se může těšit na tři e-knihy dle vlastního výběru.

SKIP 08 Východní Čechy zahrnuje dva a kus kraje (Královéhradecký kraj, Pardubický kraj a kus Kraje Vysočina, který byl v této soutěži oceněn v rámci jiné organizace SKIP ČR). Proto SKIP 08 hledal vlastně dva krajské vítěze.

Vítězkami se ve SKIP 08 Východní Čechy staly dvě ženy.

Za Královéhradecký kraj to byla paní Ing. Marie Pražáková, kterou do soutěže nominovala Knihovna města Hradce Králové. Paní Pražáková za loňský rok přečetla 52 e-knih. Je dlouholetou čtenářkou, do knihovny chodí často a pravidelně a mimo e-knihy přečte i velké množství papírových knih.

Za Pardubický kraj to byla paní Jitka Janečková, kterou do soutěže nominovala Městská knihovna Sezemice. Paní Janečková za loňský rok přečetla 23 e-knih. Čtenářka v seniorském věku se naučila používat tuto službu pro sebe i svého manžela a propaguje půjčování e-knih i ve svém okolí.

Gratulujeme!

Kontakt na autorku: hubertova@knihovnahk.cz

Noc s Andersenem 2020 aneb O tom, jak nocování mělo být, a nakonec nebylo a pak zase mělo být, a nebylo, ale nakonec přece jen bylo...

Hana Janáčková, Bronislava Jakoubková

20. pohádková Noc s Andersenem byla plánována na pátek 27. března na téměř 1700 místech. Nocovat mělo na 95 000 malých i velkých účastníků, a to nejen v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, ale také na Slovensku či v Polsku, ve Slovinsku, v USA, Chorvatsku, Dánsku, Německu, Saúdské Arábii, Turecku, Řecku, Švýcarsku, Itálii, Velké Británii, na Novém Zélandu, v Kanadě či na Maltě, v Austrálii, Francii, Bulharsku, ve Španělsku a Portugalsku, v Litvě i Singapuru – tedy celkem ve 24 zemích světa! Očekávali jsme miliontého nocležníka, který měl podle výpočtů dorazit do Městské knihovny v Rokycanech...

Velkolepou oslavu výročí narození Hanse Christiana Andersena připravovali v knihovnách, školách, v klubech dětí, divadlech a dalších komunitních místech, kde všude měly děti trávit celou noc s báječným programem spojeným se čtením pohádek nejrůznějšího druhu a připomenout si, jak prima je číst, a to nejen pohádky! Věřili jsme do poslední chvíle, že se pohádkové nocování uskuteční, i když v jiném termínu. V knihovnách chystali velké oslavy výročí narození Boženy Němcové a Ondřej Müller se se svými spolupracovníky v nakladatelství Albatros navrátil k soutěži o Harrym Potterovi, která děti bavila již před dvaceti lety při úplně prvním společném nocování. Zapeklité otázky byly vymyšleny a pohádkové pohlednice s Harrym Potterem rozeslány...

Bohužel, okolnosti nebyly pohádkám nakloněny, a tak kvůli koronavirové pandemii muselo být pohádkové nocování několikrát přesunuto. Přesto se však mnozí nevzdali a nocování „po svém“ uspořádali. Ukázalo se, že kreativita a nápaditost zapálených knihovníků, učitelů a rodičů nezná hranic...

Nocovalo se na jaře…

„Mimořádné události si vyžádaly mimořádné činy. Protože nemůžeme být ve škole, navrhujeme, abyste si s námi udělali POHÁDKOVOU NOC doma. Čtěte si pohádky, zahrajte si na rytíře, připravte si královskou hostinu, učešte si vlasy jako princezna, vystřihněte si královskou korunu, zkuste chvíli mlčet jako princ BAJAJA. Co vymyslíte dalšího? Buďme alespoň takto zase chvilku spolu.“ Petra, Školní družina Liptál.

„Milí nocležníci (asi notně zklamaní)! I naše knihovna se chystala tento pátek na tradiční nocování, letos dokonce poprvé v nových, krásných prostorách. Přípravy byly vyladěné do posledního detailu, ale zasáhla vyšší moc. Ale i tak se s vámi chceme podělit o tradiční písničku k tomuto tématu, jelikož mottem letošního nocování bylo „Z pohádek kytku složenou užijem si s Boženou.“ Přejeme vám trpělivost a hlavně, ať se v dohledném termínu sejdeme na společné vlně,“ napsali Hanka a Mirek z MLK v Kostomlatech pod Milešovkou a poslali všem malým i velkým novou „noční“ písničku.

Těšili jsme se na spaní ve spacáku, poslech pohádek H. Ch. Andersena, hry, hostinu, tvořivé aktivity, převleky do kostýmů, ilustrace k pohádce, tancování s písničkou z pohádek, posílání vzkazů, foto, video, stopovačku a další zajímavé aktivity,

které nás napadnou – to vše můžeme dělat i doma a bude nás to bavit! Pojďme si to užít! Těším se na krásný pohádkový den, večer a noc. Ti dříve narození mohou pokračovat až do rána (dospěláci). Ale pozor! Jen ve dvou. Mám Vás ráda, Věrka, Plzeň.

Tak právě nám náš princ a princezna odpadli do královských duchen. Zjistili jsme, že máme doma knihožrouta a sežral nám pohádky od Boženy Němcové, tak jsme zaimprovizovali a četli Pohádky H. Ch. Andersena. Vybrali jsme pohádku Uspávač, který pod každým ramenem drží deštník. Deštníky jsme si pomalovali, protože Uspávač rozvírá pomalovaný deštník nad hodnými dětmi, kterým se pak zdají nejkrásnější pohádky. Malování jsme si zpříjemnili poslouchaním písničky Vzpomínka na Boženu Němcovou od lidiček z knihovny Kostomlaty. Písnička se moc líbila a doplnili jsme ji o omalovánky od Jiřího Fixla. Četli jsme si u stolu i v postýlce. Uspávač vyprávi pohádky od Pondělí do Neděle. My jsme dočetli do Soboty, Neděli si necháme na zítra. Byl to krásný pátek. Děkujeme, s pozdravem Tereza, koordinátorka, klub Quiq.

V létě…

Opravdická Noc proběhla jako rozloučení s prázdninami v uherskohradišťské knihovně. Proběhla historicky první pátračka-únikovka v knihovně a na noční dobrodružství dorazili také hosté z knihovny ve Studené Loučce.

„Noc s Andersenem jsme kvůli rouškám přesunuli na odpoledne (spát se v nich nedá). Z původních 21 nahlášených dětí jich nakonec přišlo jen 9,“ píší z Jablonného nad Orlicí. *„Celá akce proběhla venku před budovou knihovny. Nechyběly tradiční soutěže, kvízy a úkoly – tentokrát na téma Harry Potter. Děti si opekly uzeniny na čarodějném ohýnku v Ohnivém poháru, poslechly ukázku z knihy Harry Potter a kámen mudrců v podání pánů Andersenů a nakonec jim kouzelný klobouk prozradil, kde na ně čeká jejich kouzelná hůlka. Místní ochotníci, kteří nám každoročně při NsA čtou z pohádek, tentokrát pro nejbystřejšího malého kouzelníka připravili opravdický Nimbus 2000.“*

I na podzim…

A když už bylo jasné, že ani náhradní termín pohádkového nocování nevyjde, bylo stanoveno nové oficiální datum – den ukončující Týden knihoven, pátek 9. října. Původní optimistické vize s plánem na společné celonoční dobrodružství v knihovnách a školách však i v říjnu vzaly za své. Příznivci nočního čtení to však tak lehce nevzdali!

„Milé děti, milí rodiče! Uspořádejte si svou vlastní noc! Zkuste věnovat páteční večer společnému čtení, rodinnému divadélku s literárními předlohami, společnému povídání o tom, co rádi čtete, malování obrázků inspirovaných četbou, připravte si čtecí doupata či polštářky, napište společný příběh či natočte video, jak si společně čtete! Najděte si pohádkový recept a společně si něco upečte... Můžete si také noc rozdělit – do půlnoci si číst s dětmi, po půlnoci pak bez dětí,“☺ *vyzývali e-mailovou poštou organizátoři společného nocování.*

A v pátek 9. října 2020 SE OPRAVDU POHÁDKY ČETLY!!! Krásná slova poslal dětem pan Ole Frijs-Madsen, dánský velvyslanec: „Doufám, že si užijete příjemný večer s knihami plnými úžasných příběhů v kruhu vaší rodiny. A vlastně budu moc rád, když si takovýto večer zopakujete častěji, až do doby, než se opět společně potkáme na Noci s Andersenem ve vašich knihovnách a školách, jak jsme zvyklí.“

Nocovalo se online…

„Covid 19 nás v devatenáctém ročníku donutil zcela změnit podobu oblíbené akce. Čtecí pelíšky si děti připravily doma a ve stanovený čas se elektronicky připojily k videokonferenci s knihovnou,“ napsali z MěK Valašské Meziříčí. Knihovnice přečetly několik Andersenových pohádek a ke každé připravily několik úkolů. Děti počítaly, na kolika matracích spala princezna na hrášku, či tancovaly jako papírová baletka z Cínového vojáčka. Pohádku o císařových nových šatech dokázaly seřadit z rozházených vět i předvést pomocí pantomimy. Ke každé pohádce měly knihovnice spoustu neodbytných otázek a ty, které děti večer nestihly zodpovědět nebo vyluštit, jim zůstaly na víkend. Nocovalo/nenocovalo 13 dětí. A co na to rodiče? *„Bylo to super! Velké poděkování za celou akci, celou přípravu a všechny materiály. Některé pohádky jsme tak měli díky vám i 3x – čtenou, nahranou čtenou i natočenou. A pořád to bylo zajímavé. Téma bylo taky více než výzva... tolik dotazů u nás ještě dneska... ty zapeklité konce... moc děkujeme. Těšíme se opět!!!“ „... bylo to netradiční, ale super...“ „Byl to krásně strávený čas a moc se nám to líbilo!!!“*

S vizí „Když nemůžou děti na Andersena do knihovny, dostaneme atmosféru tradiční akce k nim domů“ se rozhodli uspořádat Noc s Andersenem třinečtí knihovníci a knihovnice. Tentokrát tedy jinak, speciálně, online, živě. A povedlo se! V čase od 18.00 do 22.00 bylo připraveno živé vysílání, čtení, kvízy, hádanky, soutěže, speciální čtecí balíčky, počítání oveček, dokonce vyzvali děti doma, aby blikáním označily, kde společně tráví Noc s Andersenem doma. ☺ *Kromě dětí z Třince a okolí se zapojili malí i velcí čtenáři z Příbrami, Znojma a Velké nad Veličkou. Společně „nocovalo“ na 40 rodin, což bylo asi 60 dětí.*

Městská knihovna Louny připravila speciální vysílání svého pořadu Knihovna dětem. V pátek 9. října dorazil ve 20.00 do studia a živého vysílání s knihovnicí Bibi inženýr, detektiv a odborník z EU v jedné osobě profesor Chnipeerdo (čti Hnipírdo), aby odstartoval pátrání po zmizelém pejskovi Brunovi. Profesor dětem poskytl indicie a Bruna se nakonec podařilo nalézt pod kloboukem pana Andersena. Všichni úspěšní luštitelé byli odměněni malým plyšovým Brunem.

V turnovské Knihovně A. Marka v 17.00 symbolicky prošel od knihovny v Jeronýmově ulici do městského parku průvod dvaceti zástupců dětí, rodičů a pořadatelů. Tam, u posledního pohádkovníku zasazeného v termínu březnové Noci s Andersenem, vyslovili společné přání, aby se zde sešli všichni ve zdraví za rok, v pátek 26. března 2021.

„Kam se poděl žabák? *Už jste někdy viděli protahující se žábu? Tahle se o to pokoušela. Tedy pokoušel. Byl to žabák jménem Trevor, povoláním domácí mazlíček, povahou útěkář a dobrodruh. Zrovna se po zimě, strávené v pohodlí nebelvírské kolejní ložnice, chystal opět vyrazit na cesty. Jeho dočasným ubytovatelem – rozhodně ne majitelem či pánem – byl Neville Longbottom, chlapec zapomnětlivý a nejistý. Trevorovy nároky na vlastníka nesplňoval ani v nejmenším. Nebylo to s ním však úplně beznadějné, třeba do hledání věčně mizejícího žabáka vkládal značné úsilí. A tak se Trevor rozhodl stát se opravdovou výzvou. Pro Nevilla i pro vás. Hop! A je pryč.“ Šifrovací hru připravili v MěK Blansko. Pět dětí, které měly v knihovně spát, šlo společně s paní knihovnicí v pátek šifrovací hru na motivy Harryho Pottera. V sobotu a v neděli byla hra*

zanechána v ulicích města pro veřejnost, podle podpisů v deníčku ji prošlo 129 osob.

„Také jsme se nechtěli této akce úplně vzdát, a tak jsme pro 14 dětí, které se nám přihlásily a moc se na akci těšily, vymysleli takovou skoro **Polonoc s Andersenem.** *S dětmi jsme, kromě večeře v blízké restauraci, byli celou dobu venku. Povídali jsme si o vzniku akce NsA, četli o Andersenovi a jeden z chlapců hrál samotného H. Ch. Andersena. Následovala série soutěží, her, kvízů, vyrobili jsme si z rákosek čarodějnické hůlky Harryho Pottera. Rozdělali jsme si oheň a četli u něj knihy. Nakonec děti objevily truhlu s pokladem,“* píše Dagmar z MVK Kamenice.

„Povedlo se nám včera nocovat v knihovně! U nás to byla noc – Andersen vs. Harry Potter,“ píší z Knihovny Novosedlice.

V Postřelmově proběhla stezka odvahy a peklo se dánské pečivo wienerbrodsdej. „Byl to příjemný Andersenův víkend (vše jsme v pátek nestihli, pokračovali jsme i v sobotu).“

I v rodinách ☺

„Hezký den všem! Kdyby chtěl někdo inspiraci na rodinnou Noc s Andersenem, tak posílám své úkoly, které předávám rodinám, které se chtějí zapojit,“ píše Dana z Jablonného v Podještědí. Musíme přiznat, že její pravidla inspirovala!

Informace a pravidla k nocování:

- nic z níže uvedeného není povinné, ale řídit se tím můžete;
- jediné nutné pravidlo je dobrá nálada mezi všemi členy rodiny;
- spát se může jít nejdříve ve 23.00;
- připravte si zásoby laskomin, pořádnou večeři, dětské šampáňo (dospělí mohou jinou verzi);
- pro lepší pocit z domácího nocování a pro větší sepětí s akcí Noc s Andersenem doporučuji spát ve spacáku (můžete spát klidně na postelích, ale borci budou spát na karimatce na zemi);
- na úkolech spolupracuje celá rodina.

Připravte si k ponocování předem:

- jeden stůl obložte dobrotami a jídlem, ze kterého budete postupně ujídat a upíjet (na přípravu jídla během nocování není čas);
- připravte si knihu, ze které budete po chvílích během večera a noci číst (na knížce se musí shodnout všichni účastníci nocování).

„Zdravím Vás a přeji hezký večer. Děkujeme za inspiraci. Dnes jako každý den jsme opět uléhali s knihou. Tentokrát však syn (5) poprosil o vyvěšení vlajky a dcera (3) souhlasila s focením. ☺ Vzhledem k věku jsme sice zalomili dřív, než někteří vůbec začali, ale jako premiéra andersenovské noci to myslím bylo fajn. ☺ Zdravíme a děkujeme!“ Pavlína a Tereza.

Ke čtení doma inspirovala své malé čtenáře také knihovnice Monika: „*Noc s Andersenem je noc, kdy se otevřou knihovny dětem, aby si tu mohly číst, povídat a hrát. Letos je bohužel všechno jinak, ale přece nebudeme čekat, než všechny nemoci světa zmizí. Co když děti mezitím vyrostou bez pohádek?“* A tak v MK Veletiny dostaly děti ke čtení i čtecí polštářek, který jim bude připomínat, jak hezké je si chvilku před spaním číst. „*Polštářků jsme rozdali 10, ještě zůstalo i na příští ročníky. A možná budeme rozdávat ještě i po termínu, vždyť pohádky se mají číst celý rok.*“

Noc s Andersenem pořádal jako každoročně Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a jeho Klub dětských knihoven.

Kontakt na autorky: detske@knihovnabbb.cz

Kdo probudí spící panny?

Jaroslava Vydarená

Jako v té pohádce o panně, která ztratila řeč. Mlčenlivá, smutná a spící. Přesně takovou asociaci ve mně vyvolává pohled na galerie, knihovny, muzea a kulturní domy, které jsou v době covidové již několik měsíců zavřené. Neradostný pohled, ale jak je rozveselit a rozsvítit? Možná byste odpověděli, že se probudí, až do nich zase přijdou lidé, ale to zatím nejde.

Skupina kreativců v čele s Klubem konkretistů v Hradci Králové se rozhodla oživit alespoň kabáty některých veřejných institucí, když už lidé nesmějí dovnitř. A tak vznikla myšlenka Umění do výloh, výtvarného projektu, který v Hradci zdobí kulturní domy, neziskové organizace, informační centra, úřady a jiná místa. Umění nemá příliš v oblibě zprostředkovanou online formu, také „výtvarno“ potřebuje kontakt, přiblížení téměř na dotek. A co teprve ucítit vůni barev, ale tak blízko se přece jen nedostaneme. Spící domy lákají alespoň svými výlohami, ve kterých se objevují zajímavé výtvarné nápady umělců, studentů a pedagogů výtvarných škol. Můžete si například prohlédnout práce z pardubické školy grafického designu, hradecké školy vizuální tvorby, ale také ze základních uměleckých škol či gymnázií. Celý koncept však nespočívá pouze v oživení města výtvarným uměním, autoři mají vyšší ambice. Jednotlivé výstavy se postupně dokumentují a vzniká tak umělecky zajímavý filmový snímek, který bude závěrem možné zhlédnout na sociálních sítích.

V informačním centru na Elišcině nábřeží se můžete potěšit půvabnou poctou fenoménům české kultury – Gočárovi, Kotěrovi, Němcové, Kupkovi či bratrům Čapkovým. Podílela se na ní výtvarnice a pedagožka Jana Bačová Kroftová spolu se svými studenty z pražského gymnázia. Ve výloze neziskové organizace Kontrapunkt na třídě Karla IV. se uvelebily dřevěné objekty akademického sochaře Štěpána Málka, v podchodu na téže třídě vznikla výlohová galerie WTG. Celkem jedenáct míst už v Hradci zdobí artefakty a další přibývají. Inspirovat se nechávají i jinde napříč republikou a to je moc dobře.

Do projektu se zapojila i Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové a nechala si, jak se říká, ušít výstavu přímo na míru. Požádala aktéry o vyzdobení výlohy mezi obojími vstupními dveřmi. Výstava s názvem Čtu, čteš, čteme je věnována letošnímu tématu čtenářství. Podíleli se na ní hlavně studenti školy vizuální tvorby v čele s pedagožkou Pavlou Myslíkovou. A také talentovaná kreslířka z Náchoda Janetta Klemensová Vanin. Až půjdete okolo knihovny, můžete si všimnout spousty obrázků, komiksů a postav čtenářů v nejrůznějších zobrazeních. Ostatně knihy jsou jednou z mála radostí, které nám v této nesnadné a pro mnohé skličující době nebyly odepřeny. A proto čtěme a nesmutněme!

Kontakt na autorku: jaroslava.vydarena@svkhk.cz

Čtu, čteš, čteme

Učíme se příběhem
Burza nápadů Nové školy, o. p. s.

Martin Slavík a kolektiv Nové školy

„Ten, kdo hledá jádro příběhu v prostoru mezi knihou a autorem, se mýlí. Pátrat není třeba v prostoru mezi autorem a tím, co napsal, ale v prostoru mezi textem a čtenářem."

Amos Oz

Pražská nezisková společnost Nová škola, o. p. s.,[1)] realizuje v rámci výzvy podporující propojování formálního a neformálního vzdělávání projekt, který si klade tři základní cíle: za prvé vyučovat literaturu tak, abychom zároveň rozvíjeli čtenářství žáků, dále vybavit žáky nástroji, které jim umožní o literárních textech funkčně a systematicky přemýšlet a hovořit, třetím cílem je pak propojit vzdělávací praxi 2. stupně základní školy v oblasti literatury se současnou literární vědou.

M. Slavík a M. Slavíková – knihovník a učitelka z Meziměstí při prezentaci čtenářské lekce

Ve středu 24. února se uskutečnila burza nápadů Učíme se příběhem. Původně jsme se měli sejít v Městské knihovně Meziměstí, ale situace nám toto setkání neumožnila. Sešli jsme se tedy v prostředí MS teams a snažili se, v rámci možností, sdělit své nápady a zkušenosti online.

Již před začátkem setkání obdrželi všichni účastníci program burzy a materiály týkající se projektu Učíme se příběhem.

Vzdělávací program „Učíme se příběhem" je dokončen pro 5. ročník. Byl pilotován ve školním roce 2018/19 na dvou základních školách v Semilech a Turnově. Nyní je v procesu ověřování úroveň programu II pro 6. a 7. ročník a současně i úroveň III pro 8. a 9. ročník. Program je vytvořen a následně i ověřen v tandemu učitel – knihovník, kteří spolupracují nejen navzájem, ale také s dalšími dvojicemi z jiných míst. Jeho základem je naratologie jako cesta k pochopení a uchopení příběhu, v našem programu pak příběhu literárního. Program probíhá v knihovně a ve škole. Nyní také online.

K programu pro 5. ročník jsou vytvořeny doprovodné materiály v podobě pracovního sešitu, který je oporou pro žáky. Obdobné materiály – pracovní sešity pro žáky – vznikají i k ostatním úrovním programu.

[1)] www.novaskolaops.cz, více ke čtenářskému programu organizace na www.ctenarskekluby.cz

Eva Bělinová, manažerka projektu, v úvodu představila celý projekt a jeho hlavní cíle. V navazujících aktivitách si všichni účastníci ve skupinách vyzkoušeli konkrétní metody práce s textem z děl současné literatury a poté je Tereza Nakládalová a Hanka Holubkovová seznámily s knihami, z nichž byly použité ukázky.

Společně jsme si vyzkoušeli lekci, která se věnuje úvodu do naratologie, vysvětluje pojmy narativ, příběh, diskurz a umožňuje první seznámení s naratologickými kategoriemi, jako je postava, vypravěč, čas a další. Pracuje se v ní s povídkovým textem Miloše Macourka. Lekce je z druhé úrovně vzdělávacího programu Učíme se příběhem, je proto určena pro 6. a 7. ročník. V navazující dílně čtení jsme si hned vyzkoušeli získané poznatky aplikovat na vlastní rozečtené knihy.

To, že v projektech Nové školy bereme velký ohled na každého žáka, tedy i toho se speciálními vzdělávacími potřebami, shrnula ve svém příspěvku před závěrečnou diskuzí speciální pedagožka Naděžda Dvořáková.

Projekt „Učíme se příběhem", reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/00008094 je financován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR v rámci operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Kontakt na autora: slavik@mezimesti.cz

Udržme se… už potřetí…

Vladka Buchtová

Třetí webinář zabývající se udržitelností knihoven se konal v pondělí 29. března. První webinář se týkal globálního pohledu na udržitelnost, druhý se přesunul na národní úroveň a ten třetí byl věnován mimo jiné Strategickému rámci ČR 2030.

Jako vždy byli účastníci webináře přivítáni moderátorkou Mgr. Martinou Košanovou, která nejen že představila program celého webináře, ale pozitivně naladila všechny zúčastněné zmínkou, že smích je autoterapeutický, takže alespoň u svých monitorů bychom měli sedět rovně a usmívat se, a že pokud to náhodou nevíme, tak 20. března proběhl Mezinárodní den štěstí. Tak nás plynule dostala do prvního tématu, tj. jak se podívat na své životy optikou jeho kvality, což bylo i tématem první prezentace. Takže zamyšlení č. 1: „*Co vlastně chceme a co máme*?" A pak už jsme byli vrženi do víru programu.

Nabídka „vyučovacích předmětů" byla více než zajímavá. Toho prvního se ujal Jan Mareš, vystudovaný historik se zájmem o sociální a kulturní dějiny 19. a 20. století i budoucnost, vedoucí oddělení udržitelného rozvoje Ministerstva životního prostředí ČR a tajemník Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Jeho příspěvek měl název „Kvalita života pro 21. století". A protože je třeba neustále opakovat, abychom neztratili ze zřetele to hlavní, připomněl základní definici udržitelného rozvoje. Definice, která zazněla ve zprávě „Naše společná budoucnost" Světové komise pro životní prostředí a rozvoj OSN, zní: „*Udržitelný rozvoj a kvalita života: je to takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích*". K zamyšlení je, že tento výrok je už z roku 1987.

Už sám koncept kvality života je poněkud problematický. O kvalitě života má každý svou představu, subjektivní a proměnlivou. A tady se objevuje rozpor v otázce docílení vyššího růstu, kdy se stal hrubý domácí produkt měřítkem úspěšnosti. Růst HDP strmě stoupá už od roku 1800. Co to ale znamená pro životní prostředí? Jan Mareš nastolil

otázky z úhlu, ze kterého nejsme zvyklí skutečnosti nahlížet ani posuzovat. Zajímavým sdělením byl fakt, že mezi zeměmi – a to velmi vyspělými – jsou velké rozdíly ve spotřebě. Tvrzení Václava Smila[1]: „*… kdyby jen miliarda lidí v subsaharské Africe dosáhla americké úrovně spotřeby, planeta by byla úplně oholená…*“[2] je k zamyšlení č. 2. Že jsou podmínky života v této oblasti kruté, všichni víme a všichni také souhlasíme s tím, že je nejvýš nutné tyto podmínky rapidně vylepšit. Ale ve světle faktu o spotřebě to znamená změnit přístup vyspělých zemí ke spotřebě. Co to znamená? Nepopulární fakt: uskrovnit se, nechtít vše, odříci si některé luxusní záležitosti. Dokážeme to?

Následovaly různé přesvědčivé grafy, ale pokud nemáte grafy rádi, doporučuji webovou stránku Dollar Street. Fotky vám ukážou, jak vypadá životní úroveň v různých koutech světa. Na webové stránce můžete srovnávat různé země z nejrůznějších hledisek. 264 rodin z 50 zemí světa a na 30 000 fotografií. Přestanete si stěžovat. Ano, víme to, ale nevidíme.

Závěr je, že růst tedy sám o sobě není negativní, ale je třeba oprostit jej od ekonomiky. Protože je tato věta takto formulována, může mnohým připadat jako přinejmenším rozporuplná. Růst ale může, a měl by, spočívat v lidských hodnotách, v přístupech, v toleranci, v rozvoji laskavosti a snášenlivosti. Sci-fi? Možná, ale jiná alternativa pravděpodobně neexistuje.

Jan Mareš dále mluvil o Strategickém rámci České republiky 2030, ze kterého vychází vlastní implementační plán, který v podstatě opisuje výše uvedené – udržitelný rozvoj je vyvážený rozvoj a zamyšlení č. 3 na závěr prezentace: „*Mysleme globálně a dlouhodobě, jednejme lokálně. Nežijeme na ostrově, ale v pavučině.*“ Jak vidíte, už v té jediné prezentaci může každý najít dost materiálu k úvahám. A to nás čekaly ještě další dvě přednášky.

Lucie Sršňová odkazovala v následující prezentaci k datům o kvalitě života v České republice. Vystudovala veřejnou a sociální politiku na UK a od roku 2020 je garantkou sociální oblasti Strategického rámce ČR 2030 a Agendy 2030 na MŽP. Lektorka poukázala na skutečnost, že vzhledem k absenci významných dat týkajících se osobních vztahů či nedostatku sociálních šetření je obraz kvality života v České republice neúplný. Také subjektivní vnímání zdravotního stavu může být zavádějící. Stejně tak je diskutabilní fakt, že naděje dožití se vyššího věku roste. Nikoho neudiví, že záleží také na tom, v jakém zdravotním stavu se vyšší věk odehrává.

Existují však i tzv. tvrdá data. Jako např. ta z roku 2019, kdy kolem 30 % populace pobíralo plat kolem 14 000 Kč. Příjmy v ČR jsou opakovaně nízké, a i z toho důvodu není směrodatná míra zaměstnanosti. Mnoho respondentů není spokojeno s přístupem ke vzdělání ani s jeho kvalitou. Vzdělání učitelů se podle průzkumu snižuje a zájem dospělé populace na celoživotním vzdělávání rovněž. Samozřejmě Lucie Sršňová mluvila i o dalších výsledcích šetření, ale tato mě zaujala a poněkud znepokojila.

Martin Buchtík, který prezentoval jako třetí, je sociolog a ředitel ústavu STEM[3], člen občanské iniciativy KoroNERV-20. V posledních deseti letech realizoval řadu výzkumů a sociologických studií, spojených zejména s kvalitou života, životním stylem a formováním veřejného mínění. V minulosti mimo jiné řídil Centrum pro výzkum veřejného mínění a tým sociálního a politického výzkumu v MEDIANu.

Martin Buchtík přišel s aktuální přednáškou s příhodným názvem „Rok s covidem“ a následovala přímo smršť různých grafů. A s pocitem štěstí souvisely přímo. A všechny na „covidové“ téma. Fakta byla opravdu zajímavá. Opět se ukázalo, že jeden fakt má různá hlediska. Jeden z kladů, který přinesl vir a který bývá často uváděn, je používání

[1] Václav Smil (* 9. prosince 1943, Plzeň) je kanadský vědec českého původu, emeritní profesor University of Manitoba ve Winnipegu.

[2] GARDELS, Nathan a Václav SMIL. Lidé budou za chvíli zase jezdit na výletních lodích jako blázni. S tím budeme muset něco udělat. Deník N [online]. Praha: N media, 2019, 12. března 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://denikn.cz/579900/kdyby-byt-jen-miliarda-lidi-v-subsaharske-africe-dosahla-americke-urovne-spotreby-planeta-by-byla-uplne-oholena/?ref=list

[3] Ústav empirických výzkumů, z. ú., se zabývá aplikovaným sociologickým výzkumem, studiem životních podmínek, hodnot, postojů a názorů obyvatelstva.

nástrojů pro online hovory a konference. Bližší průzkum však ukázal, že polovina (!) obyvatel ve věku 18–75 let tento nástroj používat neumí anebo nemají základní podmínku pro jejich užívání, tj. připojení k internetu. Schopnost používat tyto aplikace také klesá s vyšším věkem a je významně podmíněna vzděláním. Pak už se ta „výhoda“ nejeví tak okázale, že? Stejně tak graf vyjadřující důvěru vládě v otázce koronaviru ukazuje celkem nepříjemná čísla: zatímco v únoru 2020 důvěřovalo vládě 85 % obyvatelstva, o rok později čísla klesla na 25 %.

Následovaly další grafy, jako například hodnocení přiměřenosti protipandemických opatření, zájem nechat se očkovat, zmatek v informacích, dopady pandemie na finanční situaci, dopad pandemie na ohrožené skupiny, sebehodnocení zajištění domácnosti a další… Jen ten pocit štěstí bohužel klesl, ale to vzhledem k předešlým zjištěním nebylo nic divného.

Přestala jsem počítat, kolik zamyšlení následovalo. Tři prezentace a látka k přemýšlení na půl roku.

Po prezentacích následovalo neformální setkání s přednášejícími ve skupinách. Tady si mohli účastníci vybrat jednoho účinkujícího, na kterého chtěli a mohli směřovat své dotazy. Následoval „úkol“ s názvem Štěstí v knihovnách, kdy účastníci mohli poslat fotku akce, kde se čtenáři a návštěvníci baví anebo se účastní spolu s knihovníky různých aktivit.

Workshopy a zadání domácího úkolu jsou už pravidelností. Příští setkání je plánováno na 26. dubna; do té doby je za úkol zjistit, zda má ta která knihovna nějaký akviziční plán a jak je v něm zahrnuta podpora místních vydavatelů, lokálních autorů a děl. No... to není tak těžké, daleko těžší je vymyslet, jak knihovny mohou (a musí) konkrétně přispět k udržitelnosti nejen své vlastní, ale i k udržitelnosti v globálním kontextu. Přemýšlet, vydržet, komunikovat, uskromnit se, spolupracovat, chápat...

Kontakt na autorku: vladimira.buchtova@svkhk.cz

Komiksy jako vstupní brána do světa literatury

Michaela Pexová

I když se komiks na českém trhu rozmáhá ve všech myslitelných i nemyslitelných formách, má stále nálepku „podřadné literatury“, nebo dokonce „braku“ či „béčkového čtení“. Tato představa je v českém školství a knihovnictví hluboce zakořeněna již od 70. let, ale díky práci skvělých učitelů a knihovníků si komiks vydobývá srdce nejednoho odborného pracovníka.

Komiks jako takový je s námi už od dávné historie. Vždyť už nástěnné malby by se daly považovat za první obrázkové příběhy, i když bez bublin. V dnešní době si však člověk při slově „komiks“ vybaví superhrdiny, pohádková stvoření a pitvořící se postavičky. Což je pravda. Na druhou stranu se ale můžeme setkat i s klasickou literaturou nebo poezií právě ve formě komiksu, která je dětem mnohem bližší než původní zpracování. Jak ale propojit komiks s výukou? Jak naservírovat dětem komiks tak, aby ho upřednostnily před online světem počítačových her a sociálních médií? Dá se vůbec komiksem vkročit do světa literatury? V následujících bodech se pokusím shrnout pár technik, které by vám mohly pomoci.

Využijte popkulturu

Není tajemstvím, že dnešní děti a mládež jsou veskrze ovlivněny elektrotechnikou, médii a sociálními sítěmi. Pokud taková ratolest lpí na počítačových hrách, seriálech a filmech, máte

vyhráno! Právě filmy, seriály a počítačové hry mnohdy vycházejí z komiksových příběhů, nebo naopak díky své existenci podněcují vydávání komiksů s takovou tematikou. Umožněte tedy dětem nahlédnout pod pokličku oblíbeného děje tak, že mu ukážete komiks. Krásným příkladem můžou být seriály pro děti jako např. SpongeBob, DC Superhrdinky, Mladí titáni do toho! nebo My Little Pony. Pokud chcete komiks nabídnout starším dětem, jistě je osloví superhrdinové jako např. Avengers, Thor, Loki, Spider-Man nebo Strážci galaxie s oblíbeným Rocketem a Grootem. Ze světa DC by to mohly být komiksy jako Batman, Flash nebo Wonder Woman. A ani gameři nezůstanou pozadu, protože si mohou vychutnat komiksy ze světů World of Warcraft, Zaklínač, Overwatch, Minecraft nebo Fortnite.

Umožněte dětem výběr knihy

Pamatujete si, jak jste četli Děti z Bullerbynu a Lovce mamutů a teď nutně potřebujete, aby si je přečetlo i vaše dítě? Zkuste ubrat na tlaku. Doba se mění a trendy kolem vašich dětí jsou diametrálně jiné, než jaké jste zažili jako děti vy. Vezměte dítě do knihkupectví nebo si sedněte k e-shopu a nechte dítě si vybrat titul, který ho zaujme svou obálkou, ukázkou nebo názvem. Komiksy jsou barevné, většinou obsahují příběhy dětem známých hrdinů a osloví je menším množstvím textu. Díky volnosti si vybrat titul bude mít dítě větší motivaci si samo číst. Doporučení podobných titulů je pak nasnadě.

Navštěvujte knihovnu

Komiksy mohou být někdy finančně nákladné. Jsou ale pokladem, který nadchne ke čtení i nejzarytějšího nečtenáře. Jak se tedy ke komiksům dostat a zároveň ušetřit? Zkuste vyrazit do knihovny! Legitimace je za symbolickou cenu a vydrží celý rok. Mnoho knihoven má velice široký výběr komiksů od různých nakladatelů. Dítě tak bude mít bezpečné místo, kde může kvalitně trávit svůj volný čas a zároveň si bude moci vybrat, jaký komiks (a případně knihu) si přečte příště. Knihovny jsou navíc místem, kde se děti mohou socializovat se svými vrstevníky, mohou si v klidu napsat domácí úkoly, a navíc se skvěle naučí pracovat s informacemi jak v knihách, tak například v elektronických databázích.

Komiksy nejsou ale jenom o superhrdinech a maskovaných dobrodruzích. V dnešní době vycházejí v komiksové podobě i tituly, které mají děti v povinné literatuře. Mnoho škol také využívá komiksy k výuce složitějších témat, jako je např. druhá světová válka, rozvod rodičů, sexuální výchova apod. Skvěle se hodí i jako předmět výtvarné výchovy, kdy se děti s komiksem učí pracovat s perspektivou, rozhýbáním obrázku a vnímáním kontextu grafiky s textem.

Nebojte se s komiksem experimentovat. Snad každé nakladatelství vydává alespoň pár komiksů, které mohou vaše děti zaujmout. A pokud chcete vsadit na jistotu, podívejte se na www.obchod.crew.cz, kde najdete největší výběr komiksů. Ale pozor! Komiksy jsou těžce návykové! Ujistěte se, že jste připraveni na začtené děti, které vyžadují další a další díly oblíbených sérií! ☺

Kontakt na autorku: pexova@crew.cz

Opis Mattioliho herbáře z let 1739–1740

Gabriela Brokešová

Když se řekne Mattioliho herbář, každý si vybaví jednu z nejznámějších botanických knih 16. století, jejímž autorem je italský lékař a botanik Pietro Andrea Mattioli (1501–1577). Herbář byl poprvé vydán v italštině v roce 1544 a v roce 1554 vyšlo v Benátkách latinské, rozšířené vydání. Mattioliho herbář je pro nás o to zajímavější, že vyšlo také jeho české vydání, které autor začal připravovat spolu s pražským tiskařem Jiřím Melantrichem z Aventina hned po svém příjezdu do Prahy v roce 1554, kde se stal osobním lékařem arciknížete Ferdinanda Tyrolského, královského místodržícího v Čechách. Po letech pečlivých příprav, v roce 1562, vyšel Mattioliho herbář v českém jazyce, přeložený humanistou Tadeášem Hájkem z Hájku. Souběžně bylo připravováno také německé vydání, které vyšlo v Praze o rok později.

Ve sbírce jičínského muzea se však nenachází přímo Melantrichův tisk Mattioliho herbáře, ale jeho rukopisný opis. Svazek je vázaný v původní prkénkové vazbě z lipového dřeva o síle 9 mm. Původně byly knižní desky celé pokryté tříslem činěnou skopovicí, která se dochovala pouze na zadní straně, kde je také dodnes patrný slepotisk se středovou dominantou keře či stromu vyrůstajícího z květináče. Uzavírání vazby bylo zajištěno dvěma sponami, jejichž torza poukazují na háčkový typ.

Pro tento nádherný kolorovaný opis Mattioliho herbáře byl v celém knižním bloku použit ruční papír. Na prvních dvou stranách před titulním listem se nacházejí lavírované perokresby znaku a podobizny P. A. Mattioliho. Následuje předmluva Tadeáše Hájka z Hájku, zakončená na samostatné straně perokresbou Hájkovy podobizny, dále pak dvoustránková předmluva Jiřího

Melantricha z Aventina s jeho erbem na konci. Úvodní část rukopisu zakončují erby 28 českých pánů, mecenášů tohoto tisku, a erb Starého Města pražského. Po těchto úvodních textech a vyobrazeních začíná samotný herbář, který je rozdělen do čtyř knih. První řádek jednotlivých popisů rostlin je psán červenou, zelenou, modrou a žlutou barvou. Kolorované iniciály názvů rostlin jsou zalomené do čtyř řádků či umístěné ve volném prostoru a často zdobené ptáčky. Pro všechny vyobrazené rostliny a iniciály byly použity ve vodě rozpustné barvy. Pro psaní textu autor použil naředěnou barvu, pouze prvních deset listů předmluvy je psáno železogalovým inkoustem. Na posledních stranách rukopisu se nachází index s abecedním seznamem názvů rostlin, na jehož konci je červenou barvou vepsáno sdělení autora opisu v tomto znění: *„Anno Domini 1739 dne 15 Iuli Začzal sem Psaty, a dokonal sem SPomocy Boži zas wletu 1740 Dne 11 Martzi […] Bud gmeno Panie Pochwaleno až Na wěky amen.“* Jméno autora za datem bylo bohužel manuálně vymazáno.

Jakým způsobem se opis Mattioliho herbáře dostal do sbírky Regionálního muzea a galerie v Jičíně, není bohužel známo. V knize je otištěno razítko s textem Musejní spolek v Jičíně a k vazbě je připevněna kartička s červeným okrajem a červeným předtištěným textem *Museum Jičínské Číslo* a perem doplněno inventární číslo 26. Mattioliho herbář z r. 1562. J. Na vnitřní straně vazby se nachází razítko s textem *Okresní muzeum Jičín Knihovna* s ručně vepsaným přírůstkovým číslem a signaturou. Opis Mattioliho herbáře byl zapsán do přírůstkové knihy muzea až 30. října 1975 jako starý tisk. Žádný ze starších katalogizačních záznamů jičínského muzea neuvádí, že nejde o originální tisk, ale o rukopisný opis téměř o 200 let mladší. Pouze Jakub Metoděj Jakubička ve svém díle Archiv a knihovna musejního spolku v Jičíně z roku 1905 uvádí, že jde o opis vydání J. Melantricha z Aventina z roku 1562. Opis Mattioliho herbáře byl v roce 2019 komplexně zrestaurován díky dotaci Ministerstva kultury ČR.

Kontakt na autorku: brokesova@muzeumhry.cz

Četba (i knihovna) jako denní chléb aneb Kdo je Eva Semrádová

Na otázky Petry Řoutilové odpověděla Eva Semrádová

Od letošního roku jsem přijala pozvání do redakční rady zpravodaje U nás. K tomu patří i otázky šéfredaktorky pro rubriku Kdo je a námitka, že osobní názory nebudou nikoho zajímat, neuspěla.

První otázka se týkala knihovnické praxe. Knihovnictví je mým povoláním již dlouhou řadu let a šlo by to odbýt jednou větou. Po absolvování knihovnického vzdělání jsem nastoupila na metodické oddělení krajské knihovny v Hradci Králové, kde jsem zaměstnaná až do současnosti. Práce metodičky se mi od počátku zalíbila pro svoji různorodost, možnost se vzdělávat a být u zrodu nových věcí v oboru. I když jsem původně šla do knihovny za literaturou a knihami, zjistila jsem, že práce mezi lidmi, tedy mezi knihovníky, je ještě lepší. Oslovila mě přátelská atmosféra knihovnické komunity a zaujetí, s jakým se knihovníci svým knihovnám věnují. Do oblasti metodického působení patřily knihovny celých východních Čech od Trutnovska a Jablonce nad Jizerou až po Havlíčkův Brod a první specializací, která mi byla přidělena, byly služby pro

děti a mládež. V následujících letech jsem pak vystřídala ještě celou řadu specializací, odsloužila směny v půjčovně i při revizích, připravovala školení, výstavy i oslavy, byla jsem soutěžním komisařem a viděla, jak do knihovny přivezli první počítač. Měla jsem možnost vystoupit na celostátních konferencích a publikovat odborné texty. Zblízka jsem sledovala i dění okolo zpravodaje, sdílela jsem totiž stejnou kancelář s jeho šéfredaktorkami. A protože mám do dnešního článku zařadit nějakou konkrétní knihovnickou vzpomínku, uvedla bych jednu spojenou se zpravodajem.

Víte, proč má zpravodaj název U nás? A kdo je autorem tohoto čistě východočeského názvu? Zpravodajský bulletin metodického oddělení vycházel od roku 1986 a po úspěšné „pětiletce“ došlo v roce 1991 k rozšíření na skutečný knihovnický časopis. Do výběru názvu se zapojil i bibliograf Ladislav Vacina. Zúročil své znalosti náchodského regionu a přišel do naší kanceláře s nápadem na krátký název U nás. Uvažovala jsem tehdy, že se nechal inspirovat kronikou Aloise Jiráska, ale myslím, že si spíš vzpomněl na časopis U nás, který vydávali do literatury zapálení studenti náchodského gymnázia, mezi něž patřil i Jaroslav Suchý (budoucí ředitel náchodské knihovny) a Josef Škvorecký. A protože romány Škvoreckého se v roce 1991 teprve zvolna přivážely z uzavřených skladišť a vracely do regálů knihoven, byl to vlastně průkopnický čin.

Na další otázku naší šéfredaktorky „Co tě v knihovně nejvíce baví?“ odpovídám, že knihovníci. Ti na vesnicích jsou na svoji knihovničku hrdí a často si ještě drží takového „obrozeneckého“ ducha. Obohacující je setkání s osobnostmi, které přinášejí do českého knihovnictví nové vize a technologie. Stále mě umí překvapit „děckaři“ svou kreativitou a vírou, že čtení je nej…, kterou neúnavně vkládají do dětských duší.

Situace „Jak si poradíš s tzv. otravným kolegou?“ nastává opravdu zřídka a myslím, že v takové chvíli pomáhá rozvaha a zamyšlení nad tím, co otrapu vede k tomu být nepříjemný.

A co mě zaručeně naštve? Lež, závist a pomluvy jsou prostě nesmrtelné.

Dotaz „Jaká knížka je na nočním stolku?“ vede k úvaze, jak souvisí místo ke čtení s čtenářským prožitkem. Četba před spaním je hodně oblíbená, ale sama ten zvyk nemám. Pro čtení potřebuji nejlépe denní světlo, pohodlné křeslo a klid. Také mi zůstal z mládí zvyk brát si knížky ven – číst v zahradě nebo vzít knížku na výlet jako pomůcku k literárnímu cestování. Z toho vyplývá i otázka, jaký jsem čtenář. Řekla bych, že poznamenaný povoláním. Knížky beru do ruky hodně často, ale způsob čtení se už dost podobá způsobu, který měl můj vysokoškolský učitel. Tvrdil, že mu stačí přečíst prvních patnáct stránek, a už ví o knize vše… a čím byl starší, tak končil četbu stále dřív. Když nám to vyprávěl, knihu odkládal po osmi stránkách, ale tak, doufám, nedopadnu.

Výběr mé četby se v čase proměňuje. Léta s velkými romány postupně ustoupila drobnějším literárním útvarům, ráda sleduji českou literaturu a různé odkazy a návaznosti na historické reálie nebo na skutečné osudy. Baví mě porovnávat literární a filmové zpracování příběhu, potěší mě barvitý jazyk, nezvyklá zápletka.

„O čem by měla být knížka, jejíž děj bys chtěla prožít?“ V knížkách hledám inspiraci, moudrost, poučení o lidech, ale nenapadlo mě, že bych se mohla stát hrdinou příběhu. A také neumím jmenovat jednoho nejoblíbenějšího knižního hrdinu nebo svou nad všechny nejdražší „bibličku“. K různým životním situacím, náladám a třeba i ročním obdobím patří různobarevná paleta literárních textů a škoda, kdyby některá barva chyběla.

„Čím děláš nejčastěji radost svým blízkým?“ Myslím, že si děláme radost navzájem péčí o pohodu domova. Teď v době koronavirových omezení jsme si ověřili, jak je to k životu důležité.

Rozhovor by měl ukončit oblíbený citát. Téma jsem si mohla vybrat, tak vám předkládám k přemýšlení něco o životě i něco o knihách z pera známých spisovatelů:

„*Jestli najdeš v životě cestu bez překážek, určitě nikam nevede*.“ (Arthur Charles Clarke)

„*Květiny a knihy jsou pro mnoho lidí právě tak nezbytné jako denní chléb*.“ (Honoré De Balzac)

Kontakt na autorku: eva.semradova@svkhk.cz

100 let Obecní knihovny v Batňovicích

Břetislav Novák, Markéta Tučková

Ve vývoji československého knihovnictví sehrál velmi důležitou roli první knihovnický zákon – zákon o veřejných knihovnách obecních z roku 1919, který ukládal povinnost zřizovat veřejné knihovny ve všech politických obcích a kromě jiného též stanovil povinnost zakládat samostatné menšinové knihovny nebo zvláštní menšinová oddělení tam, kde žilo jinonárodní obyvatelstvo. Bohužel, v době založení obecní knihovny v Batňovicích nebyla psána obecní kronika (ta byla obnovena až v roce 1920), a tak musíme zprávy o založení místní obecní knihovny hledat jinde. Z kroniky školy v Zálesí se dozvídáme, že nově vzniklá obecní knihovna byla sloučena s již existující *„Knihovnou spolku Krakonoš“*, *„Čtenářskou a zábavní besedou v Batňovicích“* a *„putovní knihovnou Národní jednoty severočeské“*. Bohužel, o žádné z těchto tehdy již existujících knihoven nemáme bližší informace.

V obnovené kronice batňovické pak nacházíme stručnou zmínku: „Obecní knihovna jest umístěna ve školní sborovně a čítá 700 svazků.“ Ale vraťme se ke školní kronice. V roce 1921 nacházíme tento zápis: ***„23. ledna 1921 usnáší se valná výroční schůze Čtenářské a zábavní besedy v Batňovicích propůjčiti svou knihovnu do obecní knihovny. 31. ledna 1921 byla konána v Batňovicích ustavující schůze Osvětové komise a Knihovní rady.“*** Co tedy můžeme říci o počátku „Obecní knihovny“ v Batňovicích. Z nemnoha strohých a mnohdy nejasných záznamů můžeme soudit, že snaha o založení obecní knihovny byla již v roce 1919, ale skutečně založena byla snad až koncem roku 1920. Jak už to v Batňovicích bývá, není zcela jasné, zda knihovna opravdu fungovala. Prvním knihovníkem batňovické knihovny se stal Adolf Kraus (ale zda tuto činnost skutečně vykonával, nevíme). Každopádně jej v roce 1921 nahradil místní učitel František Melichar a po jeho odchodu se knihovníkem stal řídící učitel zdejší školy Antonín Blümel. Ten funkci knihovníka vykonával pravděpodobně až do prázdnin roku 1925. Kdo vykonával funkci knihovníka v letech 1925–1926, nemůžeme s jistotou říci (snad to byl zastupující řídící učitel Antonín Košťál, který tuto funkci vykonával ve školním roce 1925/1926). 1. září 1926 nastoupil na zdejší školu jako řídící učitel Václav Skalický, který se rovněž ujal funkce knihovníka. Tuto činnost vykonával pravděpodobně až do konce roku 1941, kdy ukončil činnost na zdejší škole. Kdo se ujal funkce knihovníka v následném období, zatím nevíme. Záznamy chybějí.

Činnost knihovny po celou dobu zřejmě řídila knihovní rada, která působila pod hlavičkou osvětové komise. O jejím složení a práci (s výjimkou údajů z roku 1929 uvedených ve sborníku Viléma Schreibera) však opět nic nevíme. Obecní knihovna byla po celou dobu umístěna ve sborovně zdejší školy.

Jak to bylo s knihovnou na konci války a krátce po ní, opět nevíme. Další informaci máme až z roku 1958, kdy v obecní kronice nacházíme tento záznam: ***„Knihovna čítá 1.125 svazků, za rok 1958 přibylo 40 svazků, vypůjčitelů jest 27, knihovníkem jest Josef Pavlínek, hornický důchodce čp. 167.“*** Batňovický knihovník Josef Pavlínek však v roce 1961 umírá. A z kroniky se dovídáme, že: ***„Za zemřelého knihovníka Josefa Pavlínka převzala funkci manželka ředitele školy, učitelka Anna Hamerníková.“*** Ta působila na zdejší škole (a zřejmě i ve funkci knihovníka) do roku 1964, kdy spolu se svým manželem Jindřichem Hamerníkem, ředitelem školy, odešla do Velkých Svatoňovic.

Kdo bezprostředně nahradil Annu Hamerníkovou ve funkci knihovníka, zase není v této chvíli zřejmé. Další záznam nacházíme totiž v obecní kronice až v roce 1972: ***„Byl získán nový knihovník s. František Novák. Knihovna je dobře vybavena a úroveň půjčování knih zásluhou nového knihovníka se podstatně zlepšila.“*** S otázkou, kdo vykonával funkci knihovníka, úzce souvisí i otázka, kdy byla knihovna přestěhována do nového sídla MNV. Z kroniky se dozvídáme, že v roce 1954: *„Národní výbor najal místnosti zrušeného hostince Jos. Donáta ke konání schůzí a předvádění filmů.“* V následujícím roce (1955): *„V srpnu se přestěhoval MNV z č. 131 do najatého bývalého hostince Jos. Donáta č. 186 v Zálesí a také jednatelství Státní spořitelny přemístilo tam svou úřadovnu.“* Kdy ovšem došlo k přemístění knihovny do nově získaného objektu, nevíme. Podle výpovědí pamětníků půjčovala Anna Hamerníková knihy stále ještě ve škole v Zálesí. Takže k přesunu knihovny muselo dojít až někdy po roce 1964, ale kdy se tak stalo, nevíme.

Knihovna 1970

Nicméně z dalšího záznamu z obecní kroniky (který nalézáme až v roce 1978), který se týká budovy č. p. 186 (kam se obecní úřad přestěhoval v roce 1955), se dozvídáme: *„Budova národního výboru doznala v uplynulém roce změny ve vnitřní úpravě. Nevyhovující etážové topení bylo nahrazeno akumulačními kamny. Byly vyměněny dveře a interiér kanceláře získal na útulnosti obkladem dřevem, novým závěsem a kobercem…* ***Po přestěhování nájemníka Jaroslava Teichmana do rodinného domku rodičů byla v I. poschodí upravena místnost pro lidovou knihovnu.*** *V uprázdněné místnosti byla v přízemí upravena malá zasedací síň, která bude současně sloužit jako klubovna vesnické organizace SSM.* ***Knihovna je teď ve velmi pěkném prostředí a knihovníkovi Františku Novákovi i jeho pomocnici Haně Hoření se zde lépe pracuje. Knihy nemusí být zamčeny a zájemci si je mohou při vypůjčování prohlédnout…*** “ Takže z uvedeného zápisu je zřejmé, že obecní knihovna byla z budovy školy v Zálesí přestěhována do nového sídla obecního úřadu (tehdy tedy ještě MNV) až v roce 1978.

Z další poznámky o činnosti knihovny z roku 1983 se dovídáme o novém knihovníkovi, resp. knihovnici: ***„Po nástupu nové vedoucí MLK*** (Místní lidové knihovny – pozn. autora) ***Luby*** (Libuše – pozn. autora) ***Lednové se výrazně zlepšila činnost v knihovně. MLK má 108 čtenářů a bylo uskutečněno 4.550 výpůjček, což je o 708 více než v roce 1982. Knihovna je přihlášena do soutěže o vzornou knihovnu***“ (manželé Josef a Libuše Lednovi se do Batňovic č. p. 40 přistěhovali v roce 1982). Poté obecní kronika o knihovně zase nějaký čas mlčí. A tak až v roce 1990 se dozvídáme, že: ***„Do plenárního zasedání MNV 30. 8. se dostavila zástupkyně okresní knihovny a předala vyznamenání paní Lednové, naší knihovnici, za 1. místo v soutěži knihovníků Východočeského kraje v příslušné kategorii obcí.“***

A zase pauza (tedy informační vakuum). Až v roce 1995 se (tehdy už) Obecní úřad v Batňovicích vystěhoval z budovy bývalého „Donátova hostince“ (č. p. 186) do nově adaptované budovy „staré školy“ (č. p. 161). Budovu č. p. 186 koupil od Miloše Hofmana, který ji získal jako dědictví po své matce (druhé manželce Josefa Donáta), pan Lubomír Smékal. Ten se svým synem adaptoval budovu na dílny pro výrobu velonářadí, velolanek a provádění soustružnických a frézařských prací (dnes firma KOVYS). ***„V souvislosti s vystěhováním obecního úřadu z bývalého hostince p. Donáta bylo nutné vyklidit i místnosti Lidové knihovny. Knihovnice, paní Lednová, ukončila ze zdravotních důvodů činnost. Vykonávala tuto práci 13 roků a za jejího působení došlo k rozkvětu práce na tomto úseku kulturní práce. Obecní úřad v současnosti hledá vhodné***

prostory pro umístění obecní lidové knihovny. Knihy jsou provizorně uskladněny. *"* Provizorně uskladněny byly knihy 8 let. Po tuto dobu byly uloženy na půdě nového sídla obecního úřadu a obecní knihovna nefungovala.

Prostory knihovny v roce 2004

Knihovna 2005

A tak další údaj o činnosti knihovny nacházíme v obecní kronice až v roce 2005: *„**Knihovna je vzorně vedena paní Trýznovou. Pro zájemce je otevřena každý čtvrtek od 16 do 18 hodin. Roční poplatek je 50,– Kč a pro děti 20,– Kč. V knihovně jsou počítače a z grantu bylo instalováno připojení na internet. Na zapracování obsluhy počítače a internetu získal pro zájemce OÚ mladého Vítka Bartoníčka z Kvíčaly. Tato služba je pro zájemce z řad občanů zdarma.*"* Po dlouhých osmi letech, kdy došlo k přestěhování obecního úřadu do nově zrekonstruovaného objektu bývalé prodejny „Jednota", byla tak dne 4. března 2004 v prostorách bývalého obecního úřadu (stará škola) znovu otevřena Obecní knihovna v Batňovicích. Novou knihovnicí se stala paní Jaroslava Trýznová. Do nových regálů bylo zařazeno 1 500 knih, které byly do té doby uloženy na půdě místní základní školy. Současně s tím byla uzavřena smlouva s knihovnou v Trutnově, z níž bylo zapůjčeno 800 knih, které byly pak pravidelně obměňovány.

Knihovna 2009

Prostory knihovny v roce 2015

Tento stav vydržel až do roku 2008, kdy budova staré školy (sídlo místní knihovny) prodělávala rozsáhlou rekonstrukci a obecní knihovna byla znovu uzavřena. Z prostoru, kde sídlila obecní knihovna, se stala školní jídelna a knihovna se přestěhovala o patro výš. A tak v roce 2009 začíná zatím poslední etapa historie naší knihovny. Paní Trýznovou ve funkci knihovnice vystřídala Markéta Tučková, která tak svou funkci vykonává již 12 let. Za tu dobu získala naše knihovna mnohá ocenění, ale to už je vlastně současnost. A tak o tom zase někdy jindy.

Kontakt na autora: novak@batnovice.cz

Když vás Foucault budí ze spaní

Vanda Vaníčková

Michael Foucault nenapsal, že epidemie je snem mocných.[1] Tento titulek na mne vyskočil na webové stránce **Manipulátoři.cz**, která se věnuje fake news a zejména vyvracení tzv. hoaxů. Tupé zírání na monitor po chvíli vystřídalo rozpomínání a pocit hrůzy byl na světě. I mistr tesař se někdy utne. Byť nejsem mistr ani tesař, mediální výchově se věnuji, vedu semináře pro děti i dospělé a utnula jsem se každopádně. Pojďme na to ale postupně.

Fake news neboli falešné zprávy nám, příjemcům různých mediálních sdělení, dennodenně zatápějí. Výše zmíněný **hoax** je úmyslná falešná (a nejčastěji poplašná) zpráva šířící se jako pravdivá informace.[2] I v našem zpravodaji byl tomuto tématu věnován prostor – vysvětlovali jsme základní pojmy či doporučovali literaturu (např. *Necháte se mediálně zmanipulovat? roč. 28, 2018, č. 3; Seminář o mediální gramotnosti pro knihovníky, roč. 28, 2018, č. 3; Elektronická komunikace, roč. 24, 2014, č. 3*). Nechtěně jsem ale fake news věnovala prostor ještě jednou, a to ve čtvrtém čísle loňského ročníku zpravodaje (Článek *Do knih se koronavirus ještě nestihl dostat, anebo ano?*).

Na scénu se znovu dostává Michael Foucault spolu se svým citátem, respektive jeho parafrází, z knihy Dohlížet a trestat. Při přípravě svého článku jsem se vydala do knihovny a čerpala z primárních pramenů, z knih, které jsem měla přímo v ruce. Až na jednu, jejíž zapojení mě napadlo až později. V hlavě jsem měla asociaci, že se francouzský filosof M. Foucault věnoval tématům, z nichž by se mohlo něco do mého článku hodit. Začala jsem pátrat ve virtuálním světě a na facebookovém profilu **Katedry sociologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity** jsem objevila text, který mému článku pasoval jako, vy víte co, na hrnec. Zaslepená svým nadšením a pro mě důvěryhodným zdrojem (oficiální profil vysokoškolského pracoviště) jsem dále nepátrala. Kdyby se tak stalo, zjistila bych, že citát, který sociolog Pavel Pospěch na katederním profilu uvádí, není přímá citace, ale zdařilá parafráze Foucaultových slov. A to je celé. Takhle vznikla chyba, která mi nedala spát a za kterou se tímto čtenářům omlouvám. *Michael Foucault nenapsal, že epidemie je snem mocných.*

Pokud bych článek upravila do podoby bajky a místo sebe vybrala nějaké hezké zvířátko, jaké by z toho všeho plynulo ponaučení? Chyba není náhoda (v tomhle případě byla lajdáctvím). Náhoda by nemělo být ani přesvědčení postavit se k ní čelem. Pro dobrý příklad i spánek.

Server Manipulátoři.cz analyzoval více zpráv, které díky důkazům označil za hoaxy. Podíváte-li se na seznam (https://manipulatori.cz/lexikon/hoax/), možná vás zaskočí, kolik takových zpráv jste zaslechli v médiích jako „obyčejné" pravdivé informace. Očkování, volby v USA, migrace, politická prohlášení, fake news si nevybírají.

Kontakt na autorku: VandaV@seznam.cz

[1] Dostupné na WWW: https://manipulatori.cz/ne-michel-foucault-nenapsal-ze-epidemie-je-snem-mocnych/
[2] Více o hoaxech například zde: https://manipulatori.cz/lexikon/hoax/

PhDr. Josef Vlček, CSc. (23. 11. 1940 Náchod – 17. 3. 2021 Hradec Králové)

Jaroslava Štěpánová

S dr. Josefem Vlčkem jsem se poprvé setkala v roce 1988 při přijímacím pohovoru do knihovny. O devět let později, v době Klausových krizových balíčků, jsem přešla z odboru zpracování fondu na sekretariát, kde jsem pod jeho vedením pracovala čtyři roky.

PhDr. Josef Vlček, CSc., vystudoval VŠ pedagogickou v Hradci Králové a Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor teorie kultury. Svoji profesní dráhu začal jako učitel na základních školách na Náchodsku a posléze pracoval jako úředník v oblasti kultury na OV KSČ v Náchodě a KV KSČ v Hradci Králové.

V roce 1985 se ujal funkce ředitele Státní vědecké knihovny Zdeňka Nejedlého v Hradci Králové, kde setrval až do svého odchodu do důchodu v roce 2001.

Na začátku svého úřadování se zapojil do příprav nově vznikajícího celostátního setkávání knihovníků. První ročník konference Knihovny současnosti se konal právě v Hradci Králové a po celá dlouhá léta, kdy se konference konala v areálu Junior centra Seč, byl dr. Vlček jejím spoluorganizátorem.

V duchu postgraduálního studia na téma informační systémy započala pod jeho vedením postupná automatizace knihovních procesů v SVK HK a jeho zásluhou byla knihovna v 90. letech minulého století vybavována novými technologiemi i technikou. (První vnitřní směrnice k výpočetní technice je datována rokem 1991. ☺)

V roce 1995 obnovil spolupráci se Štátnou vedeckou knižnicou v Banské Bystrici a tato spolupráce pokračuje nadále výměnnými stážemi, účastí na konferencích nebo výměnou edičních titulů obou knihoven.

Jako ředitel krajské knihovny se účastnil studijních pobytů v knihovnách několika světových metropolí, kde viděl velké rozdíly zejména v prostorech pro veřejnost i v zázemí pro zaměstnance. Po vrácení hlavní budovy SVK HK Židovské obci v Praze a kvůli nově časově omezené době jejího pronájmu se stala hlavním cílem a posláním dr. Vlčka výstavba nové moderní budovy krajské knihovny v Hradci Králové. Ačkoliv ekonomická situace na konci 90. let nebyla nikterak nakloněna tomuto smělému plánu, svou neutuchající snahou připravil podmínky pro úspěšnou realizaci novostavby knihovny na Hradecké ulici. Etapu výstavby přenechal na sklonku svého působení na postu ředitele SVK HK své nástupkyni Mgr. Evě Svobodové.

Do nové knihovny na nábřeží Orlice již chodil dr. Vlček jako čtenář a půjčoval si jako celoživotní filatelista publikace a periodika spojené s touto zálibou. V roce 2018 byl spoluorganizátorem výstavy známek k 100. výročí vzniku ČR a také jako velký obdivovatel Karla Čapka i jeho bratra Josefa se na několika přednáškách v knihovně svým osobitým způsobem podělil o znalosti děl těchto významných regionálních autorů.

V neposlední řadě jako ředitel knihovny publikoval své zkušenosti se zaváděním automatizace v SVK HK, s návštěvami světových knihoven a s radostmi či strastmi českého knihovnictví v odborném knihovnickém tisku, např. v časopisech Čtenář, Národní knihovna, Místní kultura a zejména v knihovnicko-informačním zpravodaji U nás, kde byl také členem redakční rady a který mu tímto vzdává hold a poděkování za vše dobré, co pro knihovnictví i Studijní a vědeckou knihovnu v Hradci Králové vykonal.

Čest jeho památce!

Kontakt na autorku: jaroslava.stepanova@svkhk.cz

Noc s Andersenem 2020

Do čísla přispěli:

Mgr. Jana Benešová – Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně, **Bc. Gabriela Brokešová** – Regionální muzeum a galerie v Jičíně, **Bc. Vladimíra Buchtová** – SVK v Hradci Králové, **Mgr. Barbora Čižinská** – Knihovna města Hradce Králové, **Hana Hanáčková** – Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana Uherské Hradiště, **Mgr. Gabriela Holečková** – SVK v Hradci Králové, **Mgr. Zlata Houšková** – SKIP ČR, **Bc. Kateřina Hubertová** – Knihovna města Hradce Králové, **Mgr. Bronislava Jakoubková** – Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana Uherské Hradiště, **Mgr. Barbora Jožáková** – Knihovna města Hradce Králové, **Bc. Erika Koukalová** – Městská knihovna v Hulíně, **Jaroslava Martinová** – Městská knihovna Vamberk, **PhDr. Vlastimil Málek** – ředitel Muzea Podkrkonoší v Trutnově, **Břetislav Novák** – Batňovice, **Michaela Pexová** – specialistka komunikace nakladatelství CREW, s. r. o., **Mgr. Vladana Pillerová** – Národní knihovna ČR, **Mgr. Petra Řoutilová** – SVK v Hradci Králové, **PhDr. Renáta Salátová** – Národní knihovna ČR, **Mgr. Michaela Sehnalová** – Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně, **Bc. Eva Semrádová** – SVK v Hradci Králové, **Martin Slavík** – Městská knihovna Meziměstí, **Mgr. Eva Svobodová** – SVK v Hradci Králové, **Jaroslava Štěpánová** – SVK v Hradci Králové, **prof. PhDr. Jiří Trávníček, M.A.** – Ústav pro českou literaturu AV ČR v Brně, **Markéta Tučková** – Obecní knihovna Batňovice, **Mgr. Vanda Vaníčková, Ph.D.** – Univerzita Hradec Králové, **Mgr. Jaroslava Vydarená** – SVK v Hradci Králové, **Mgr. Kateřina Zelová** – Městská knihovna Tábor, koordinátorka projektu Spisovatelé do knihoven.

ČTENÍ
JE PRO VŠECHNY

ČTENÁŘSTVÍ

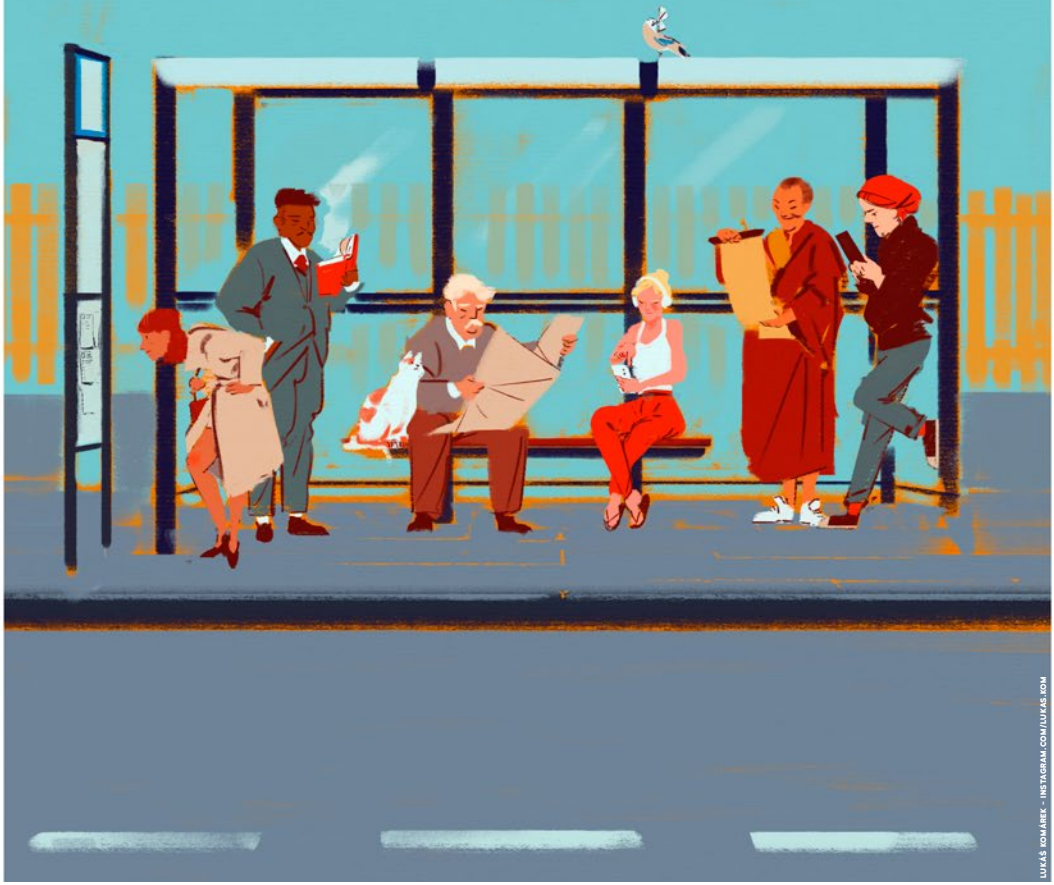

LUKÁŠ KOMÁREK - INSTAGRAM.COM/LUKAS.KOM

ZNÁTE SVOJI KNIHOVNU?